کتاب پېژندنه

د کتاب نوم: د بېلانس تحلیل

څانګه: محاسبه

راټولونکی: عبدالجبار قیومي

ژباړن: نور الله حقمل

د څار کمېټه:

- محمد آصف ننګ د تخنیکي او مسلکي زده کړو معین
- دیپلوم انجنیر عبدالله کوزاېي د تعلیمي نصاب رییس
- محمد اشرف وحدت په تعلیمي نصاب کې د معینیت د مقام سلاکار

د تصحیح کمېټه:

- نصیراحمد احمدي
- محمد احسان احسان
- عبدالجمیل ممتاز

د ګرافیک او ډیزاین څانګې مسئول: محمد جان علیرضایي

ګرافیک او ډیزاین: عبدالله شاهي

چاپ کال: ۱۳۹۲ لمریز کال

تیراژ: ۳۰۰۰ ټوکه

چاپ ځل: لومړی

وېب پاڼه: www.dmtvet.gov.af

برېښنالیک: info@dmtvet.gov.af

ISBN کډ: ۹۷۸-۹۹۳۶-۳۰-۰۸۵-۹

Ketabton.com

د چاپ حق د تخنیکي او مسلکي زده کړو له معینیت سره خوندي دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو د ترکمنو د تاجکو
ور سره عرب، ګوجر دي پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلیږي لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزارت پېغام

ګرانو زده کوونکو، محصلانو او درنو ښوونکو!

د يوې ټولنې وده او پرمختګ کاملاً د همغې ټولنې د پياوړو کاري کادرونو، بشري قوې او ماهرو فکرونو په کار او زيار پورې تړلې دي. همدا بشري قوه او کاري متې دي چې د هيواد انکشافي اهدافو ته د رسېدو لارې چارې طی کوي او د يوه نېکمرغه، مرفه او ودان افغانستان راتلونکی تضمينوي.

انســان په خپل وار سره د الله تعالی له جانبه او هم د خپل انســاني فطرت له اړخه مؤظف او مکلف دی چې د ځمکې په عمران او د يوه ســوکاله ژوند د اســبابو او ايجاباتو د تکميل لپاره خپل اغيزمن نقش، همدارنګه ملي او اسلامي رسالت ادا کړي.

لــه همدې ځايه ده چې د يوه ژوندي او فعال انســان نقــش، د خپل ژوند د چاپېريال او خپلې اړوندې ټولنې په اړه، تل مطلوب او په هېڅ حالت کې نه نفي کېږي او نه هم منقطع کېږي.

په ټول کې د پوهنې نظام او په خاصه توګه د تخنيکي او مسلکي زده کړو معينيت مسوولیت او مکلفيت لري چې د اســلامي ارزښــتونو، احکامو او همداراز معقولو او مشروعو قوانينو ته په ژمنتيا سره، د افغانســتان په انکشاف کې فعاله، چابکه او موثره ونډه واخلي، ځکه دغه ســتر او ســپېڅلي هدف ته د رســېدو په خاطر د انساني ظرفيت وده، د حرفوي، مسلکي او تخنيکي کادرونو روزنه او پراختيا يو اړين مقصد دی. همدا په تخنيکي او مسلکي زده کړو مزين تنکي ځوانان کولی شي چې په خپلې حرفې او هنر سره په سيستماتيک ډول د هيواد انکشاف محقق او ميسر کړي.

جوته ده چې په افغانستان کې د ژوند تګ لاره، دولتداري او ټولنيز نظام د اسلام له سپېڅلو احکامو څخه الهام اخيســتی؛ نو لازمه ده چې زموږ د ټولنې لپاره هر ډول پرمختګ او ترقي بايد په علمي معيارونو داســې اســاس او بنا شي؛ چې زموږ د کارګر نســل مادي او معنوي ودې ته پکې لومړيتوب ورکړ شي. د حرفوي ظرفيت جوړونې تر څنګ د ځوانانو سالم تربيت او په سوچه اسلامي روحيې د هغوی پالنه نه يواځې پخپل ذات کې يوه اساسي وجيبه ده، بلکې دا پالنه کولی شي چې زموږ وطن پخپلو پښو ودروي، له ضعف څخه يې وژغوري او د نورو له سياسي او اقتصادي احتياج څخه يې آزاد کړي.

زموږ ګران زده کوونکي، محصلان، درانه اســتادان او مربيون بايد په بشــپړه توګه پوه شي، چې د ودان او نېکمرغه افغانستان ارمان، يواځې او يواځې د دوی په پياوړو متو، ويښ احساس او نه ستړي کېدونکي جد او جهد کې نغښتی او د همدغو مسلکي او تخنيکي زده کړو له امله کېدای شي په ډېرو برخو کې د افغانستان انکشافي اهداف تر لاسه شي.

د دې نصــاب له ټولو ليکوالانو، مولفينو، ژباړونکو، ســموونکو او تدقيق کوونکو څخه د امتنان تر څنګ، په دې بهيــر کــې د ټولو کورنيو او بهرنيو همکارانو له مؤثرې ونډې او مرســتو څخه د زړه له کومې مننه کوم. له درنو او پيــاوړو اســتادانو څخه رجامندانه هيله کوم چې د دې نصــاب په ګټور تدريس او فعاله تدريب سره دې د زړه په ټول خلوص، صميمي هڅو او وجداني پيکار خپل ملي او اسلامي نقش ادا کړي.

د نېکمرغه، مرفه، پرمختللي او وياړمن افغانستان په هيله

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

(c) ketabton.com: The Digital Library

څپرکي	**سرليکونه**	**مخ**
لومړی	د بيلانس تحليل او تجزيه	۱
دويم	د بيلانس د اقلامو تصنيف او قيمت گذاري	۱۴
درېيم	د بيلانس د تحليل اړتيا او تخنيکونه	۳۰
څلورم	د بيلانس د ترتيب طرز	۷۲
پنځم	د بيلانس په اقلامو کې تغير او تعويض	۹۶
شپږم	د بيلانس تحديدي حسابونه	۱۰۴
سرچينې او اخځليکونه		۱۶۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقدمه

د محاسـبې د مختلفو مباحثو لپاره بیلابیل تالیفونه تر سره شـوي دي، چې زیاتره یې د پخوانیو تجربــې او د اوســنیو محققانــو او صاحب نظرانو نظریات دي. په دې کتاب کې هڅه شــوې چې د مختلفو کتابونو له متنونو او د فن د خاوندانو له علمي تجربو څخه استفاده وشي، همدارنګه په سمه توګه د ګرانو زده کوونکو لپاره د بیلانس د تحلیل او تجزیې په اړه مفاهیم او مطالب راوړل شوي دي.

دا چې د صنعتي او تجارتي موسساتو د هدفمنو او اګاهانه تصمیم نیونو په پروسه کې د تصدۍ د مالي وضعیت په اړه معلومات او اطلاعات زیات ارزښت لري او هغه معلومات چې د یوې تصدۍ مــالي وضع څرګندوي، د بیلانس په مرســته تر سره کیــږي او همدارنګه د بیلانس تحلیل او تجزیه د محاسبې مهمه څانګه تشکیلوي.

په اوسني حال کې هغې اغیزې ته په پام سره چې د بیلانس تحلیل او تجزیه یې د موسساتو پر پلانګذارۍ او د مدیرانو پر تصمیم نیونه باندې لري، د هغو زده کړه له یو خاص ارزښت څخه برخمنه ده. دې ته په پام سره ددغه کتاب په چمتو کولو کې دا هڅه شوې، څو نوي مطالب او ګټور مسایل مطرح شي، تر څو محصلین وتوانیږي چې له فراغت نه وروسته په خپلو دندو کې په ډیرې اسانۍ سره له ورپېښو ستونزو څخه ووځي.

په درناوي

عبدالجبار قیومي د انسټیټوټ استاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ښوونیزه موخه:

د بیلانس د تحلیل، په بیلانس کې د اقلامو قیمت ګذاري، ترتیب، په اقلامو کې د تغیر او همدارنګه د بیلانس تحدیدی حسابونو په اړه معلومات ترلاسه کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی څپرکی

د بیلانس تحلیل او تجزیه

ټولیزه موخه:

له بیلانس سره په تړاو د مهمو اصطلاحاتو پېژندنه.

د زده کــړې موخــې: د دې څپرکي پــه پای کې بایــد زده کوونکي د لانــدې موضوعاتو په هکله معلومات ولري:

- د بیلانس تعریف Definition of Balance.
- د بیلانس ډولونه Natures of Balance.
- د بیلانس دندې Functions of Balance.
- د بیلانس معادله Equation of Balnce.
- د بیلانس پاڼه Balance sheet.

۱- د بیلانس تعریف Definition of Balance

دغه اصطلاح د ایټالوي ژبې له (bilancia) لفظ څخه اخیســتل شــوي ده چې د تلې یا ترازو معنا ورکوي.

بیلانس ټول ورته یا مشابه اقلام خلاصه کوي او د موجودي یا dstock لست په خلاف د مقدار له ښودلو یا څرګندولو څخه صرف نظر کوي.

د بیلانــس پــه چپ لوري کې د دارایي یا asset ټول اقلام ښــودل کیږي چې د Active یا فعال

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوري په نامه او په ښـــي لوری کې يې شـــخصي سرمايه او ټولې باندنۍ سرمايې ثبت کيږي چې د Pasive يا غير فعال لوري په نامه ياديږي.

د اکټيف او پســيف لوريــو مجموعي بيلانس د تل لپاره سره مســاوي وي چې په دې توګه د Balance يا تلې د اصطلاح مفهوم او معنا په ښه توګه واضح کيږي.

د سرمايې په يوه بيلانس کې د يوې موسســې سرمايه ګذاري د دوهم ځل لپاره څرګنديږي په دې معنا چې په پســيف لوري کې د اخيســتل شــوې سرمايې منابع او مدارک ښودل کيږي او په اکټيف لوري کې د نوموړي سرمايې د استعمال صورت په ډاګه او ښودل کيږي.

لاندې نمونه تاسو ته په يوه معينه دوره کې د يوه شرکت مالي وضعي بيلانس در په ګوته کوي.

پسيف	بيلانس		اکټيف

بيلانس

مسلسل نمبر	د حساباتو نوم يا ليجر	د ليجرونو نمبر	مبالغ	
			پسيف	اکټيف

بيلانس

مسلسل نمبر	د حساباتو نوم يا ليجر	No / L	مبالغ	
			پسيف	اکټيف
1	ماشين آلات	5		1300000
2	تجهيزات	6		500000
3	امتعه	7		2100000
4	طلبات	8		180000
5	نقده	9		300000
6	ديون يا liabilities	10	1500000	
7	شخصي سرمايه	11	2880000	
مجموعه			4380000	4380000

د بيلانس ډولونه Natures of Balance

افتتاحيــه بيلانس (Beginning Balance): د حســاب له هغه صورت يــا statement څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبارت دی چې د کال په لومړیو کې د یوه شرکت مالي وضعېت روښانه کوي.

آزمایــشي بیلانس (Trail Balance): دا له هغو بیلانســونو څخه عبــارت دی چې د لیجر له حساب څخه را کښل شوی وي او ټول اسمي او واقعي حسابات په کې شامل وي.

لکه مخکې چې ور نه یادونه وشوه ازمایشي بیلانس یا trail balance په ژورنال یا (Journal) کې د معاملې له ثبت کېدلو او لیجر(Ledger) ته له لیږدول کېدلو وروســته ترتیب کیږي. دوهم ازمایــشي بیلانس لیجر ته د تعدیلي معاملاتو له لیږدېدلو وروســته ترتیب کیږي چې د (د تعدیل شوي ازمایشي بیلانس یا ....) په نامه یادیږي.

دریم ازمایشي بیلانس د حســابونو له تړل کیدلو وروسته ترتیب کیږی چې د حساباتو د پای د ازمایشي بیلانس په نامه یادیږي. دغه ازمایشــي بیلانس Loss AccountدProfit and یا د ګټې او ضرر حساب ته د کریډیټ او ډیټ حسابونو د انتقال ښودنه کوي.

د حساباتو د پای ازمایشي بیلانس یوازې د واقعي حساباتو یعنې د دارایي، دیون یا liabilities و او شخصي پانګې لرونکی وي.

اختتامیه بیلانس (Balance sheet)

د حســاب له هغه صورت یــا statement څخه عبارت دی چې د کال پــه پای کې په بیلابیلو ستونونو کې د ګټې او تاوان په توګه د یوه شرکت د مالي وضعې څرګندونه کوي.Balance sheet یا اختتامیه بیلانس ځینې وخت د یوه شرکت د مالي وضع د حساب په نامه هم یادیږي چې په یوه معینه دوره کې د یوه شرکت د دارایي یا ... او دیون یا liabilities سرمایه ســهم داران یا د شرکت د ونډه والو د پانګې او دیونو یا liabilitie ښودنه کوي.

Balance sheet پــه یوه شرکت کې د اچول شــوې پانګې، د هغــې د تمویل د منابعو، د قرض ورکونکو په مقابل کې د شرکت د ژمنو یا تعهداتو او شخصي پانګې په اړه مفصل معلومات ورکوي، نو په دې توګه ویلای شــو چې بیلانس شــیټ د راتلونکو نغدي جریاناتو یا Cash flow په اړه د وړاند وینې غوره وسیله ده.

د تجارت بیلانس یا (Balance of Trade)

د یوه هیواد د وارداتو د ارزښت د مجموعې په وړاندې د هغه د صادراتو د ارزښت د مجموعې له پرتلې یا مقایسې څخه عبارت دی . همدا شان د پولي ارزښت په بڼه د یوه هیواد تجارتي اموالو د وارداتو او صادراتو د مجموعي توپیر د تجارت د بیلانس یا Balance of Trade په نامه یادیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حسابي معاملاتو بیلانس یا Trading Accounts

دغه حساب د ناخالصې ګټې او ضرر د ترلاسه کیدلو په موخه ترتیب کیږي. د حسابي معاملاتو بیلانــس یا trading account دوه برخې لري چې یــوه یې له ډېبټ یا (debit) لوري او بله یې له کریډیټ یا (Credit) لوري څخه عبارت ده چې په ډېبټ لوري کې یې د اخیستل شوې امتعې ټول معاملات او په کریډیټ لوري کې یې د پلورل شوې امتعې ټول معاملات درج کیږي.

که چیرته کریډیټ لورى تر ډېبټ لوري زیات وي ، په دې صورت کې ناخالص مفاد او که چیرته ډېبټ لورى تر کریډیټ لوري زیات وي نو ناخالص ضرر یا تاوان زیات دی.

د ګټې او ضرر بیلانس یا Profit and Loss Accounts

دغه ډول حساب د خالص مفاد یا خالص زیان د موندلو په موخه ترتیب کیږي او دوه ستونونه لري چې له کریډیټ او ډېبټ څخه عبارت دي.

په ډېبټ ستون کې د دورې ټول مستقیم مصارف یا لګښتونه او په کریډیټ ستون کې د دورې ټول مستقیم عواید درج کیږي او له هغه وروسته غیر مستقیم مفاد او عواید درج کیږي.

کــه چیرته ډېبټ لورى تر کریډیټ لوري زیات وي، په دې صورت کې خالص ضرر او که چیرته کریډیټ لورى تر ډېبټ لوري وي، په دې صورت کې خالص مفاد زیات وي.

د تجارت مثبت بیلانس Favorable Balance of Trade

کله چې په یوه معین وخت کې په مجموعي توګه د صادراتو پولي ارزښــت د وارداتو تر پولي ارزښت زیات شي دغه حالت ته دیوه هیواد د خارجي تجارت مثبت یا مساعد بیلانس ویل کیږي.

د تجارت منفي بیلانس یا Passive Trade Balance

کله چې په یوه معین وخت کې په مجموعي توګه د وارداتو پولي ارزښــت د صادراتو تر پولي ارزښت زیات شي دغه حالت ته دیوه هیواد د خارجي تجارت منفي یا نا مساعد بیلانس ویل کیږي.

د بیلانس دندې یا وظایف Funtions of Balance

معمولاً د بیلانس دندې په لاندې ډول خلاصه کولای شو:

۱- د موجودي یا stock لســت خلاصه کول چې په هغه کې د شرکت ټوله شــتمني او دیون یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

liabilities په خلصه توګه درج او ښودل کيږي.

۲- بيلانـــس په يوه معين وخـــت کې د شرکت د مالي وضعيت ښرګندونه کوي چې ايا په شرکت کې سياليت يا Leqidity شته اوکنه.

۳- د بيلانس پســيف طرف د دې ښــودنه کوي چې سرمايه ګذاري شوې پانګه له کومو منابعو څخه تر لاسه شوې او د بيلانس اکټيف طرف د نوموړې سر مايې د استعمال د صورت يا statement ډول روښانه کوي.

۴- بيلانـــس د ټولې شــخصي او بهرنـــۍ سرمايې په مقابل کې د موســـسې يا شرکـــت د دارايي ښرګندونه او د هغوی دموازنې ښودنه کوي.

۵- بيلانس په لنډه توګه د موسسې يا شرکت د قرضونو او سرمايې په هکله معلومات وړاندې کوي.

۶- بيلانس د شرکت د راتلونکو تصاميمو په هکله مالي راپور چمتو کوي.

۷- آزمايشي بيلانس د ليجرونو له ټولو حسابونو څخه د هغه کريډيټ او ډېټ لوري ته د درج شويو ارقامو د ليږد يا انتقال بهير کنټرولوي.

۸- بيلانس د شرکت د ګټې او ضرر حساب معلوموي.

۹- بيلانس په اســانه توګــه د دوري پای کې د موجودې امتعې تر عنـــوان لاندې د ليجرونو له حساب څخه د باقي مانده موجودي راپور ورکوي.

د حساب معادله او بيلانسAccounting Equation and Balance

- حسابی معادله (Accounting Equation)
- د حسابي معادلې ثبت (Recording of Accounting Equation)

حسابي معادله: Accounting Equation: تر دغه عنوان لاندې د حسابي معادلې په اړه لنډه مطالعه کوو.

اســـاسي حســـابي معادله د مضأعف اندراج يا Double Entry System د اســـاس په توګه ګڼل کيږي. دغه معادله د دې ښودنه کوي چې دارايي څه ډول تمويل کيږي.

Capital + Liabilities = Assets

دارائي = ديون + د مالک شخصي سرمايه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حسابداري علم د لاندې حسابي معادلې په اساس استوار دي.

دارايي = ديون + د مالک خالصه دارايي (شخصی سرمایه)

پـه کار ده چــې دغه معادله د توازن پــه حالت کې قرار ولري او د همــدې دليل له مخې د حســابونو عصري سيســتم، د مضأعف اندراج يا Double Entry Stystmپه نامه يادېږي. دغه امر په دې مفهوم دی چې په حســابي اســنادو کې د هرې معاملې ثبت بايد په دوه اندراج يا Duble entryډول تــر سره شي، کــه يوازې پــه يوه ګوني درج کېدنه باندې بســنه وشي ممکن معادله غير متوازنه بڼه غوره کړي.

د معادلې درې برخې په لاندې ډول دي

Asset يــا دارايي: د شرکت لــه مالکيت څخه عبارت ده چې تجهيزات، د نغدي وجه يا Cash in hand، اجناس او تر لاسه کيدونکي حسابونه په کې شامل دي.

ديون يا Liability: عبارت له هغه څخه دي چې شرکت د قرض په ډول تر لاسه کړي وي لکه بانکي قرضه، او تاديه کيدونکي حسابونه.

د مالــک خالصــه درايي يا Net Asset: له هغه څه څخــه عبارت دی چې مالک يې د تصرف حق لري لکه سرمايه او تجارتي نفع.

اســاسي حســابي معامله د دفتر داری د مضاعف اندراج سستم د مبنا په توګه پيژندل کيږي. دا معادله د دې ښــودنه کوي چې د دارايیو دحصول مصرف په څه ډول له درېيم کس څخه د قرض اخستلو او يا له خالصې و جوه (د څښتن دخالصه دارايي) څخه په استفادې سره تامين کيدی شي. د مثال په توګه يو شــاګرد يوه پايه کمپيوټر د ۹۴۵ افغانيو په بدل کې اخلي. دغه شــاګرد له خپل نږدې ملګري څخه ۵۰۰ افغانۍ قرض کوي او پاتې ۴۴۵ افغانۍ مبلغ د نيم وخته وظيفې له مدرک څخه تحصيل کوي. اوس نو د نوموړې دارايي ارزښت ۹۴۵ افغانۍ دی چې له دې جملې څخه ۵۰۰ افغانۍ يې قرضه ده، نو په دې توګه د هغه خالصه دارايي ۴۴۵ افغانۍ ده.

د حسابي معادلې تعريف Definition of Accounting Equation

اســاسي حســابي معادله د ثبت او مضاعف اندراج سيستم اســاس ګڼل کيږي. دغه معادله د دې ښــودنه کــوي چې دارايي څه ډول تمويــل کيږي، له درېيم کس څخه د قرض اخســتلو له درکه او يا ستاســو له شــخصي مصرف يا د ونډه والو له خالصې دارايي څخه د پرداخت يا

(c) ketabton.com: The Digital Library

Payment لـــه درکـــه دی.

فورمول یې په لاندې ډول لیکلای شو:

Stock holder Eguity = Liability – Assets

دارايي - دیون = (د څښتن یا ونډه والو خالصه دارايي)

اوس نو معادله ښــیي چې د څښــتن ونډه د دیون یا liabilities له مدرکه د منفي دارايي له رقم سره برابر دی. تر کومه ځایه چې د یوه شرکت مالکین له ونډه والو څخه تشکیلیږي، د مالک منفعت ته د څښتن خالصه دارايي یا Net Asset ویل کیږي.

هره حســابي معادله حداقل د معادلې یو عنصر متاثره کوي خو معادله د توازن په حالت کې قرار لري.

د بیلانس مفهوم

له هغه حسابي صورت یا statement څخه عبارت دی چې دارايي، دیون او د ونډه والو ملکیت پــه یوه معینه زماني مقطع کې منعکســوي. دغه درې کتګورۍ د پانګــه اچونکو لپاره د شرکت د دارايي، پورونو او مالکینو د ونډې په هکله یوه مفکوره یا ایډیا ورکوي.

لکه چې پوهیږئ، د بیلانس په پاڼه یا بیلانس شیټ کې لاندې فورمول تطبیق کیږي.

Capital +Liability = Assets

دارايي = دیوني + شخصي سرمایه

څنګه چې پورتنی توازن د تل لپاره صدق کوي، نو د حساب دغه صورت یا statement د تلې د بیلانس یا بیلانس (ترازو) په نامه یادیږي او د دې ښودنه کوي چې دارايي په کوم تناسب دپورونو او یا ملکیت (شخصي سرمایې) له لارې تمویلیږي.

د بیلانس د پاڼې یا بیلانس شیټ جوړښت

دا د مالي حســابونو تر ټولــو مهم صورت یا statement ګڼل کیــږي، په داسې حال کې چې د عوایدو صورت یا statement په یوه معینه دوره کې د تر لاسه شوي مفاد او عوایدو ښودنه کوي، د بیلانس پاڼه په یوه معینه زماني مقطع کې د یوه شرکت د مالي وضعې څرګندونه کوي. د حساب دغه صورت د حسابونو له ټولو صورتونو سره د شرکت د مالي مسایلو روښانه انځور وړاندې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیلانس د پاڼې یا Balace Sheet شکل او جوړښت

د (   ) کال لپاره د بیلانس پاڼه

د حساباتو نوم	فرعي حسابونه	مجموعي حسابونه
دارائي یا Asset: جاري دارائي یا Current Asset نغدي دارائي یا Liquid Asset بانکی دارائي طلبات یا (تر لاسه کیدونکي حسابونه) تر لاسه کیدونکي بیلونه یا Bills د گدام زیرمه یا ذخایر گدام (موجودي)		
د جاري دارایي مجموعه		
ثابتې دارایي یا fixed Asset تجهیزات او فرنیچر دستگاگاني او ماشین آلات عمارات (تعمیرات) ځمکه		
د ثابتي دارایي مجموعه		
د ثابتی او جاري دارایي مجموعه		
دیون یا liabilities:		
لنډ مهاله یا جاري قرضونه (د تادیې وړ حسابونه) د تادیې وړ بیلونه یا Bills Payable بانکي پورونه یا دیون یا liabilities		
د لنډ مهاله پورونو مجموعه		
شخصی سرمایه (د متصدي سرمایه) اوږد مهاله قروض خالص مفاد		
د ثابتو یا اوږد مهاله پورونه مجموعه		
د دیون پورونو او سرمایې مجموعه		

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیلانس د پاڼې یا Balance Seet د ترتیب موخه

د بیلانس شیټ له ترتیب څخه اصلي موخه د مالي دورې د پای په یوه معینه زماني مقطع کې د یوه شرکت د مالي وضعیت له روښانه کولو څخه عبارت ده.

د بیلانس شیټ دندې

د بیلانس شیټ دندې په دریو برخو وېشل شوېدي:

۱- د بیلانس شیټ عمومي دندې.

۲- د بیلانس شیټ اساسي دندې.

۳- د بیلانس شیټ خصوصي دندې.

د بیلانس شیټ عمومي دندې

د بیلانس شیټ عمومي دندې په لنډ ډول خلاصه کیږي:

الف- د اقتصادي معلوماتو وړاندې کول: بیلانس شیټ دنده لري تر څو د مشخصو معیارونو او سنجش په واسطه د یوه شرکت مالي وضعه توضیح او تشریح کړي.

ب- د اقتصادي پایلو تثبیت: د یوه بیلانس شیټ په ارقامو کې د یوه شرکت فعالیتونه منعکس کیږي.

ج- د یوه شرکت اقتصادي مراقبت او کنټرول: په بیلانس شیټ کې درج شوي ارقام او د هغوی تحلیل او شننه د یوه شرکت مالي وضعه کنټرولوي.

د- حســاب ورکول: د بیلانس شــیټ تر ټولو مهمه دنده له حساب ورکولو څخه عبارت ده چې پورتنۍ درې واړه دندې په بر کې نیسي. دولت، دائنین یا Creditors، ونډه وال یا Share Holders او د شرکت څښتنان د بېلابېلو لاملونو له کبله د حساب ورکولو له دندې سره دلچسپي لري.

د بیلانس شیټ اساسي دندې.

دغه دندې په لاندې ډول توضیح کیږي:

الف-د مفاد تثبیت او د سرمایې ساتنه: په دې معنا چې له یوه لوري کلنۍ پایله په ډاګه کوي او له بل لوري د بیلانس شــیټ د دارایي طر ف د شرکت د سرمایې ښــودنه کوي چې د سرمایې د ساتنې معنا ورکوي.

ب- د دارایي تثبیت او د هغې د جوړښــت څرګندول: د یوه بیلانس شــیټ په واسطه د شرکت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دارايي شــودل کيږي او ور سره جوخت د دارايي جوړښــت معرفي کوي، يعنې بيلانس شــيټ د دې ښودنه کوي چې د يوه شرکت د دارايي مجموعه څومره ده، له کومو اجزاؤ څخه ترکيب شوی ده؟ د سيارې او ثابتې دارايي تناسب څه ډول دی او د دارايي له مجموعي سره د هر قلم اړيکه څه ډول ده.

ج- د سرمايې د جوړښــت توضيح: د يوه شرکت بيلانس شــيټ د دې ښودنه کوي چې د شرکت سرمايه له کومو اجزاؤو څخه ترکيب شــويده او د شــخصي او غير شــخصي سرمايې تر منځ اړيکې څه ډول دي.

د- د سرمايه گذاري او د هغې د تمويل توزيع: بيلانس شــيټ د دې ښــودنه کوي چې د بيلانس شــيټ په پســيف لوري کې درج شوې سرمايه په کومو اقلامو کې سرمايه گذاري شوی ده او تمويل يې له کومو منابعو څخه تامين شوی ده.

هـ- د شرکت د سياليت وضعه: بيلانس شيټ د شرکت د سياليت د وضعې يا Lequidity status پــه برخه کې معلومات وړاندي کوي چې په مرســته يــې دا معلوميږي چې ايا شرکت له مالي پلوه سياليت يا Lequidity لري او کنه؟

د بيلانس شيټ خصوصي دندې

د بيلانس شيټ خصوصي دندې په لاندې ډول دي:

الف-د پايلي سنجش يا ارزونه: چې د شرکت د اقتصاديت د معيار په توگه خورا اهميت لري.

ب- د پلور سنجش: د پلور د ارزونې په اساس څرگنديږي چې د خالص او غير خالص پلور تر منځ څه توپير شته او د پلور د طلباتو ونډه څومره ده.

ج- د مفاد او د هغه د توزيع سنجش: بيلانس د دې ښودنه کوي چې په ونډه والو باندی مفاد د کوم ميتود له لارې وېشل کيږي او د هغه د محاسبې طرز څه ډول دی.

د- دځــاني تمويــل د مفاد ارزونه: د هغه مفاد ارزونه چې د زياتې اســتفادې په موخه په يوه شرکت کې پاتې کيږي د ځاني تمويل د مفاد په نامه ياديږي.

د لومړي څپرکي لنډيز

١.تحليل يا nalysis: له جزياتو سره جوخت د موضوعاتو له بررسي څخه عبارت ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲.بیلانسalance : د حساب له هغه صورت یا statement څخه عبارت دی چې د یوه شرکت مالي وضع په یوه معینه زماني مقطع کې منعکس کوي.

۳. **افتتاحیه بیلانس:** د حســاب له هغه صورت یــا statement څخه عبارت دی چې د شرکت مالي وضعه د کال په پیل کې واضح کوي.

۴. **آزمایشــی بیلانــس:** له هغه بیلانس څخه عبارت دی چې له لیجرونو څخه ایســتل شــوي بیلانسونه له ټولو اسمي او واقعي حسابونو سره په کې شامل وي.

۵.اختتامیه بیلانس: له هغه حســابي صورت یا statement څخه عبارت دی چې د کال په پای کې د شرکت مالي وضعه بیانوي.

۶.د تجــارت بیلانس: د یوه هیواد د ټولو صادراتو په پرتله د هغه دوارداتو له مقایســې څخه عبارت دی.

۷.د حســابي معاملاتو بیلانس: د حساب له هغه صورت یا statement څخه عبارت دی چې د ناخالصې ګټې او ضرر د تر لاسه کېدلو په موخه تر تیب کیږي.

۸.د ګټــې او ضرر بیلانس: د حســاب له هغه صورت یــا statement څخه عبارت دی چې د خالصې ګټې او ضرر د معلومیدلو په موخه ترتیب کیږي

۹.د بیلانس د دندو دسته بندي:

الف- د بیلانس عموي دندې.

ب-د بیلانس اساسي دندې.

ج- د بیلانس خصوصي دندې.

۱۰. د **بیلانس عمومي دندې:**

الف- د اقتصادي معلوماتو وړاندې کول.

ب- د اقتصادي پایلې تثبیت.

ج- د شرکت اقتصادي کنټرول او مراقبت.

د- حسابدهي یا حساب ورکونه.

۱۱. د بیلانس اساسي دندې:

الف-د مفاد تثبیت او د سرمایې ساتنه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب- د دارايي تثبيت او د هغې د جوړښت په هکله د معلوماتو وړاندې کول.

ج- د سرمايې د جوړښت په هکله د معلوماتو وړاندې کول.

د- د سرمايه ګذاري توزيع او د هغوی تحويل.

و- د شرکت د سياليت وضعه.

۱۲. د بيلانس خصوصي دندې:

الف- د پايلې سنجش يا ارزونه.

ب- د پلور ارزونه يا سنجش.

ج- د مفاد ارزونه او د توزيع وړتيا.

د- د مفاد سنجش او ځاني تمويل.

د لومړي څپرکي پوښتنې

۱- د بيلانس تحليل تعريف کړئ؟
۲- د بيلانس د ډولونو نومونه واخلئ؟
۳- افتتاحيه بيلانس څه شی دی؟
۴- بيلانس د لغت او اصطلاح له مخې تعريف کړئ؟
۵- د ازمايشي بيلانس په هکله معلومات ورکړئ؟
۶- تجارتي بيلانس څه شی دی؟
۷- د ګټې او ضرر بيلانس د کومې موخې لپاره ترتيب کيږي؟
۸- د حسابي معاملاتو د بيلانس په هکله معلومات ورکړئ؟
۹- تجارتي بيلانس څه وخت زيات او کوم وخت صفر کيږي؟
۱۰- د محاسبې اساسي معادله وليکئ؟
۱۱- د بيلانس شيټ يا بيلانس د ورقې مفهوم څه شی دی؟
۱۲- د بيلانس شيټ دندې په څو برخو وېشل شوېدي؟
۱۳- د بيلانس شيټ د اساسي دندو نومونه واخلئ؟
۱۴- د بيلانس شيټ د عمومي دندو نومونه واخلئ؟
۱۵- د بيلانس شيټ د خصوصي دندو نومونه واخلئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم څپرکی

د بیلانس د اقلامو تصنیف او قیمت ګذاري

ټولیزه موخه:

په عمل کې د بیلانس د اقلامو د تصنیف او قیمت ګذاري وړتیا لرل.

د زده کــړې موخــې: د دې فصل په پای کې له محصلینو څخه ټمــه کیږی چې د لاندې مواردو په هکله معلومات ولري.

- د دارایي د تصنیف ډول.
- سیاله دارایي.
- ثابته دارایي.
- دیون یا liabilities.
- د شرکت د مالیکینو ملکیت.
- د بیلانس شیټ یا د بیلانس د پاڼې ترتیب کول.
- د بیلانس د اقلامو قیمت ګذاري.

د دارایي د تصنیف ډولونه

معمولاً د شرکتونو د بیلانس په پاڼه یا بیلانس شــیټ کې ســیاله شــتمني او ثابته شتمني سره توپیر لري. ســیاله شتمني له هغو پیسو او هغې شــتمنۍ څخه عبارت ده چې په نزدې راتلونکې کې یې د پلور هیله شتون ولري او یا له هغې شتمنۍ څخه عبارت ده چې د یوه کال یا د شرکت

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوی مالي دورې په اوږدو کې په پیسو باندې د بدلېدلو شونتیا ولري.

هغه شتمني چې د سیالې یا نرمې شتمني په جمله کې نه تصنیف کیږي، له غیر سیالې شتمني څخه عبارت ده چې اوږد مهاله یا ثابته شتمني هم ورته ویل کیږي. دغه ډول دارایي یا شتمني د بیلانس د ورقې یا بیلانس شـیټ په بله کتګوري کې تصنیف کیږي چې له سرمایه ګذارۍ، ځمکې، تعمیراتو، ماشین آلاتو او تجهیزاتو او غیر محسوسې یا(نامرئي) شتمني څخه عبارت ده.

شرکتونه تل هڅه کوي چې د بیلانس په پاڼه کې خپله شتمني یا دارایي په داسې ډول تصنیف کـړي، تـر څو د شرکت مالي موقف ته د نـورو توجه را جلب کاندي او د شرکـت د مدیره ډلې یا تصمیم نیوونکو لپاره اړین معلومات په غوره توګه وړاندي کړای شي.

زیاتره شرکتونه خپله شـتمني یا دارایي د هغوی د سـیالیت د درجې له مخې په بیلانس شیټ کې درج کوي. ځینې نور شرکتونه په لومړۍ مرحله کې ثابته شـتمني او له هغه وروسـته سیاله یا نرمه شـتمني دسته بندي کوي څکه شـونې ده چې دغه شتمني د شرکت په اساسي فعالیتونو کې مهم رول ولري.

د زماني طول له مخې د شرکت سیاله او غیر سیاله دارایي د شرکت د اساسي فعالیت د اهمیت له نظره یو تر بله توپیر لري چې دشرکت شنونکي او پریکړه کوونکي د شرکت د فعالیت له مخې تري استفاده کوي.

د لانـدې ګڼـې په اوږدو کې هغه ټول اقلام په ځانګـړي ډول مطالعه کیږی چې د بیلانس په پاڼه کې تصنیف کیږي.

۱. سیاله شتمني یا Lequid asset:

معمولاً د شرکت سـیاله یا نرمه شـتمني په شرکت کې د اوږدې مودې لپاره نه ساتل کیږي، په دې معنا چې نغدي پیسـې همیشـه په مصرف رسـیږي، طلب حصول کیږي، د ګدام زیرمې پلورل کیږي او نوره ټوله سیاله شتمني د اړتیا او ضرورت له مخې په مصرف رسیږي.

الـف- نغـدي پیسـې او د هغو معادل: په شرکت کې شـته نغدي پیسـې ، د بانک په جاري حسـابونو کې امانات او ګران بیه اسـناد چې په ګړندۍ توګه په نغدو پیسو باندې د بدلیدلو وړتیا لري، په ورته کټګوري کې شـامليږي. لکه څنګه چې پوهیږو په شرکت کې نغدي پیسـې په نږدې راتلونکـې کې د قرضونو د مجرایني پـه توګه کارول کیدی شي، خو باید په یاد ولرو چې په شرکت کې تر اړتیا د زیاتو نغدو پیسـو سـاتل د دې څرګندونه کوي چې ګواکې شرکت نشـوای کولای په موثره توګه نغدي پیسې په کوم مولد یا ګټور کار باندې و ګماري.

ب-د پلور وړ ګران بیه اسناد: د ونډې په اسنادو کې لنډ مهاله پانګه اچونه، د قرضې اسناد او

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور ټول ګران بيه اســناد چې په بازار کې د ارزښــت لرونکی وي او په لنډ وخت کې په بازار کې د معين قميت په مقابل کې د پلور وړتيا ولري، په ورته کټګوري کې شامليږي.

په ورته ډول شــتمني يــا دارايي کې سرمايه ګذاري په دې موخه تــر سره کيږي تر څو له يوه لوري د قرضونو د مجرايني په ډول نغذو پيســو ته د اړتيا په صورت کې ژر وپلورل شي او له بله پلوه شرکت له دغه درکه يوه اندازه مفاد هم تر لاســه کړي، نو په دې اساس په ورته ډول شتمنۍ کې پانګه اچونه د نغدو پيســو د ســاتلو په پرتله معقوله او ګټوره ګڼل کيږي، خو بايد په ياد ولرو چــې ورتــه پانګه اچونه هم بايد د اړتيا تر کچې زياته نه وي ځکه کومه فايده چې له ورته پانګې اچونې څخه تر لاسه کيږي، چندان اهميت نه لري.

ج- حصول کيدونکي حسابات: هغه مبالغ چې د شرکت په مشتريانو باندې د قرضوي پلور له درکه پاتې او غوښتل کيږي او په نژدې راتلونکي کې تر لاسه کيږي، په ورته کټګوري کې شامليږي. دغــه طلبات سره له دې چې ذاتاً نغدي پيســې ندي، خــو کله چې حصول کيږي نو په نغدي توګه تحقق مومي. پورګنی خرڅلاو يا د فروش طلبات شرکت ته هيڅ ډول ګټه نشي ور په برخه کولای او نه له دغه مدرک څخه شرکت ته کومه ربحه يا سود راوړل کيږي، خو د شرکت د چارو د سمبالښت يا پر مخ وړلو او ورځنيو اړتياؤ درفع کولو لپاره ورته پلور هم ضروري ګڼل کيږي.

کــه چيرته د دغــه ډول خرڅلاو کچه تر خپل بريد زياته شي ، د دې ښــودنه کوي چې ګواکي شرکت د کمزوري کريډيټي سياســت او منجمنټ يا مديريت لرونکی دی او د طلباتو د حصول په برخه کې ممکن له يو لړ ستونزو سره مخ شي.

د- د ګدام زېرمې: د ګدام زيرمې د شرکت له هغې تجارتي امتعې يا توليداتو څخه عبارت دي چې دشرکت په مشــتريانو باندې د متداوم پلور په موخه اېښودل کيږي. هغه پانګه چې د ګدام د زيرمی د برابرولو لپاره کارول کيږي، په راکد حالت کې قرار لري او شرکت ته کومه مستقيمه ګټه نه ور په برخه کوي. البته دغه حالت تر هغه وخته دوام کوي تر څو چې زيرمه شوي شيان پلورل کيږي او په نغدو پيســو باندې بدليږي. له همدې کبله شرکتونه هڅه کوي تر څو د زيرمې کچه د اړتيا تر کچې زياته نکړي، د زياتوالي په صورت کې داسې انګيرل کيږي چې يا خو د ګدام په برخه کې د شرکت مديريت يا منجمنټ کمزوری دی او يا د شرکت شــيان يا توليدات نه پلورل کيږي او له اوږدې مودې را هسې پخوانۍ پانګه په راکده توګه په ګدام کې پاتې شوېده.

هـ - مخکې ورکړل شــوی مخارج: په دې لړ کې هغه مخارج شامل دي چې د شرکت د تجارتي او توليدي فعاليت په موخه له وړاندې ورکول شــوي وي لکه د بيمې يا insurance مخارج، کرايه او داسې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. ثابته شتمني يا دارايي:

الــف- سرمايــه گذاري: د ونډې د اســنادو، اوږد مهاله قرضو د اســنادو او د دولت له لوري د صادريدونکو ګران بيه اســنادو په څير په اوږد مهاله اسنادو ، ځمکي او عمارتونو کې پانګه اچونه په ورته کټګوري کې شامليږي. دغه ډول سرمايه ګذاري د اوږده مهال لپاره په شرکت يا تصدۍ کې خدمت کوي او شرکت يې په نژدې راتلونکې کې د دوهم ځل پلورنيت نلري .

د شرکــت رهبري بايد د ورته ډول سرمايه ګــذاري په برخه کې له خورا دقت څخه کار واخلي، ځکــه د اړتيــا په وخت کې په نغدو پيســو بانديې د ورته پانګې بدلول کوم اســان کار نه دي. ياد شوي اقلام د اړتيا په وخت کې په بازار کې په خورا کم يا نازل قيمت سره پلورل کيږي. غير سياله شــتمني يا دارايي د يوه شرکت نغدې جريانات تر تاثير لاندې راولي، برخلاف په ځمکه او عمارت کې پانګه لويدنه يا (RealEstates) د دې باعث ګرځي چې نغدې مبالغ د شرکت د ټکس يا ماليې د تادېې له مخارجو څخه وباسي.

ب- ځمکه او عمارات، مشينري او تجهيزات: يو شمير شرکتونه د اوږد مهالې شتمني يا دارايي يوه برخه د شرکت د فعاليتونو د پروســې لپاره په کار اچوي چې د ثابتې شــتمني يا fixed asset پــه نامه هم ياديږي. شرکتونه هيله لري تر څو له ورته شــتمني څخه پــه راتلونکو کلونو کې ګټه تر لاســه کړي. ورته ډول شــتمني د ثابتې محسوسې دارايي يا tangable fixed asset په نامه هم يــادوي او يــوازې هغه اقلام په بر کې نيسي چې د شرکت د تجارتي يا توليدي فعاليت په برخه کې ترې اســتفاده کيږي. له ورته پخوانۍ سرمايه ګــذاري سره د سرمايه ګذاري په دغه کټګوري کې د شــاملې ځمکې او عماراتو توپير دا دی چې د راتلونکی استفادې لپاره خريداري کيږي او د شرکت پــه توليــدي او تجارتي فعاليت کې هيڅ ډول رول او نقش نلــري ، په داسې حال کې چې د (b) په کټګوري کې شامله ځمکه او عمارات د شرکت په توليدي او تجارتي فعاليت کې رغنده رول لري.

دغه شــتمني د اوږدې مودې لپاره په شرکت کې ســاتل کيږي او شرکــت يې په راتلونکي کې د پلــور نيت نلري. شرکت تل نيت لري چې د شــيانو او خدمتونــو د پلور له درکه د نغدي مبالغو جريانات تشکيل کړي، نه د ورته شتمني د پلور له درکه.

ج- غير محسوسه يا (نامريې) شتمني(۱): نامريې شتمني له غير سيالې شتمنۍ څخه عبارت ده چــې فزيکي شــتون نلري خــو د سرمايه ګذاري په کټګــوري کې طبقه بندي کيــږي او د غير محسوســې شــتمني په نامه ياديږي. دغه ډول دارايي اصلاً له يوه لړ مسايلو سره په تړاو د شرکت له حقوقو څخه عبارت دي چې په لاندې ډول وېشل کيږي.

ج۱- د اخــتراع حق: د انحصاري تملک د احتوا له هغه حق څخه عبارت دی چې د دولت، يوه شرکت يا ســازمان له لوري ورکول کيږي. په هغــو هيوادونو کې چې سرمايه داري نظام لري، ورته حق يې معمولاً ۲۰ کلونه په بر کې نيسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ج۲- د چــاپ حــق: دا یو انحصاري حق دی چې دولت یې یوه شــخص یا موسســې ته د ځو کلونو لپاره اعطأ کوي او له مخې یې هغه شخص یا موسسه حق لري تر څو د کتاب، نقشې، رسم، جدول، عکس د موسیقي د کمپوز او داسې نورو په څیر یو ادبي ، عملي او یا صنعتي او هنري اثر له سره په نوي توګه تولید کاندي.

ج۳- تجارتي نوم او تجارتي مارک یا نښه: دا د هغه سمبول نوم دی چې یوه شرکت، یوه تولید او یا یوه خدمت ته ورکول کیږي. تجارتي نوم معمولاً د یوه شرکت د تشــخیص او معرفي کیدلو په موخه استعمالیږي او تجارتي نښه یا سمبول یا مارک د شرکت د تولیداتو په مخ باندې نصب یا نقش کیږي چې دشرکت په اشتهاراتو او مکاتیبو کې هم استعمالیږي.

ج۴- ځانګړی امتیاز: دا یو ځانګړی حق او امتیاز دی چې د یوې کمپنۍ یا یوه شرکت له لوري اشــخاصو او نورو شرکتونو تــه د پلور د نمایندګیو په توګه ورکول کیــږي. دغه حق معمولاً په یوه ځانګړې ساحه کې ورکول کیږي.

ج۵- لایســنس یا جوازنامه: دا هغه حق دی چې د فعالیتونو د تر سره کولو لپاره اشــخاصو او شرکتونو ته ورکول کیږي دمثال په توګه د درمل پلورلو اجازه لیک او داســې نور. باید یادونه وشي چې غیر مرئې شــتمني یوازې هغه مهال په حسابونو کې ثبت کیږی چې اخیستل شوي وي . دغه شتمني د ثابتې شتمنۍ په څیر هغه ډول استهلاک کیږی لکه مفاد چې ورنه حاصلیږي.

د زمانې په اوږدو کې له هغوی څخه اســتفاده کول د هغوی له مصرف سره پرتله کیږي او په تدریجي توګه یې استهلاک سنجول کیږي، خو باید وویل شي چې د ثابتې شتمنۍ د استهلاک لپاره د (Depreciation) او د غیر مرئې شتمنۍ د استهلاک لپاره د (Amortization) له اصطلاحاتو څخه اســتفاده کیږي. درج اوثبت یې کټ مټ لکه دثابتې شــتمنۍ په څیر تر سره کیږي، یوازینی توپیر په کې دا دی چې (Amortization) په مستقیمه توګه له شتمني څخه کمیږی یعني د استهلاک د ثبت په موخه له دغې شــتمني څخه د شــتمنۍ د ارزښت د مصحح په توګه استفاده نه کیږي ، په دې معنا چې د ورته ډول شــتمنۍ د اســتهلاک ثبت د تل لپاره په خالصه توګه یعنې د بیلانس په پاڼه کې یې د استهلاک د مبالغو له وضع کیدلو وروسته راپور ورکول کیږي.

دیوه شرکت د مالي حســاباتو د صورت یا statement شــنونکي او علاقمندان د ورته دارایي د ارزښت د تعین لپاره معمولاً زیاتو معلوماتو ته اړتیا لري.

۳. پورونه:

پورونه یا liabilities د شرکت له هغو ژمنو او تعهداتو څخه عبارت دي چې باید په راتلونکي کې یې بېرته مجرا یا ورکړي. د پورونو یا liabilities او د هغوی د مجرابنې دوخت او ډولونو په اړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

معلومات ، شــنونکو او مدیره ډلې ته وړتیا وربخښــي تر څو له یوه لوري و پوهیږي چې د شرکت چارې تر کومه بریده د قرضونو یا liabilities له درکه تمویل کیدی شــي او له بله لوري دشرکت د بېرتــه ورکولــو یا مجراینې وړتیا درک کړای شي او د شرکت د فعالیتونو په ترڅ کې نورو ته د قرض ورکولو د وړتیا په اړه پرېکړه وکړای شي.

د ونډې د اسنادو د نشر په واسطه کولی شو تمویلي منابع تر لاسه کړو، څکه د شرکت د اړتیاوو د رفع کولو لپاره د قرض اخســتلو له درکه تر لاســه کیدونکي مالي امکانات زیات خطر یا ریســک لري څکه اخیســتل شــوی قرضونه په یوه معینه نیټه بیرته ادا کیږي . خو له دې سره سره دیون یا liabilities بیا هم د شرکت د چارو د تمویل لپاره خورا مهمه سرچینه ګڼل کیږي.

هغه شــتمني چې د دین یا پور په توګه پیرل کیږي باید شرکت ته کافي مفاد ور په برخه کړي تر څو وکړای شي له یوه لوري اصلي قرضه بیرته ادا کړای شي او له بله لوري یې ربحه یا ســود هم تادیه کړای شي او ضمناً د شرکت د مالکینو لپاره یوه فایده را منځته کړي.

د پور یا liabilities او د هغوی د تصنیف ډول

د تاریــخ په اســاس دیون، د هغــو سر رسي ته د بیلانس پــه پاڼه کې، البته پــه تخمیني ډول درجیږي. دیون یا liabilities په دوو اساسي کتګوریو باندی وېشل کیږی چې له لنډ مهاله او اوږد مهالــه قرضونــو څخه عبارت دي. په لنډ مهاله قرضونو کې هغه دیون یا liabilities تصنیف بندي کیــږی چــې د بیرته ادا کیدلو وخت یې تر یوه کال زیات نه وي خــو اوږد مهاله قرضونه له هغو قرضونو څخه عبارت دي چې د بېرته ورکولویا مجراینې وخت یې تریوه کال زیات وي.

الف – ســیال قرضونه د سیالې شــتمنۍ په څیر د شرکت د ورځنیو فعالیتونو په ترڅ کې تغیر کوي، په دې معنا چې شرکت شــیان او خدمتونه په پور اخلي او د تادیې وړ حســابونه زیاتیږی او شرکت یې له لنډې مودې وروسته تادیه کوي.

د یوه شرکت یا ســازمان د ســیالو دیونو یا liabilities له لړ څخه یو هم د کارکونکو مزد دی چې د کارګرانو د تولیدي یا خدماتي کار په بدل کې له څو ورځو یا اونیو وروسته ورکول کیږي. په دې توګه هر کله چې د سیالو قرضونو یو ډول ورکول کیږي، په ځای یې په متداوله توګه نور ورته دیون یا پورونه را منځته کیږي.

د ســیالو قرضونو یوه برخه د نغدي پیســو له لارې چې دشرکت د جاري فعالیتونو له درکه تر لاسه کیږي ، تادیه کیږي ، لکه د تادیې وړ حسابونه یا طلبات او لنډ مهاله تادیه کیدونکي نوټونه. دغــه ډول اقــلام د تجارتی اقلامو په نامه یادیږي چــې د شرکت لپاره د ګدام د زخیرو او نورو ټول اقلامو د پیر له درکه پور ورکوونکو ته ورکول کیدونکي تادیات په بر کې نیسي چې د شرکت نورمال فعالیتونه انعکاس کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سـیالې شـتمنۍ یو بل ډول له مصحیح اقلامو یا (Accrued Liability) یا (نا تصفیه شوي اقـلام یا د تعلیـق په حالت کې اقلامو) څخه عبارت دي. دغـه ډول قرضونه په هغو مخارجو کې شـامل دي چـې په جـاري دورې پورې تړاو لري. خو د بیلانس شـیټ د ترتیب تر ورځې پورې نه وي تادیه شـوي، لکه د ربحې مخارج، د کرایې مخارج او داسـې نور. یـو بل قلم چې د current liabilities یا جاري پورونو په جمله کې تصنیف کیږي له عواید غیر څخه عبارت دي.

دغه عواید د هغو عوایدو له ډلې څخه دي چې مخکې د خدمتي اجرا او یا تولیدي عرضې لپاره په پیشکي ډول اخستل کیږي . که څه هم شرکت د ورته تعهداتو د تر سره کیدلو لپاره په راتلونکي وخت کې د نغدي تادیې مکلفیت لري، خو د شیانو تهیه او یا د تعهد شویو خدماتو عرضه ممکن پـه راتلونکې کې نغدي مبالغ ایجاب کړي چې په مقابل کې یې شرکت ته هیڅ ډول نغدي جریان صورت نه نیسي. په ورته حالاتو کې باید ورته ستر مبالغ په بیلانس شیت کې پیش بیني شي.

ځینې وخت په بیلانس شـیټ کې د ټولو سـیالو قرضونو په نامه یـو بل قلم درج کیږي، چې معمولاً په مستقیمه توګه د شرکت د تادیې مکلفیت په ډاګه کوي.

ب- اوږد مهاله دیون یا Old-standingliabilities: لکه مخکې چې هم ورنه یادونه وشـوه د ورته قرضونو د مجراینې نیټه تر یوه کال یا یوې مالي دورې پورې نه رسـیږي. دغه ډول دیون یا liabilities د سـیالي شتمني له درکه نه ورکول کیږي، بلکې د نورو شتمنیو له درکه تضمین کیږي. د یوه شرکت د بیلانس په پاڼه کې د قرضونو د بېلابېلو ډولونو راپور ورکول کیږي خو تر ټولو مهم او معمول هغه یې په لاندې ډول دي:

د تادیې وړ نوټونه

چې متنوع رسمي او تحریري قرضوي اسناد په بر کې نیسي.

د قرضې اسناد

له یو ډول تادیه کیدونکي عام نوټ څخه عبارت دی چې د موافقتنامې د عقد له مخې زیات رسمیت او اعتبار لري.

شرکتونـه په خپل بیلانس شـیت کې د اوږد مهاله قرضونو په توګه د یـو لړ نورو اقلامو راپور هــم ورکوي چې د کارمندانو د تقاعد لــه حقوقو او د روغتیا د بیمې په توګه ټول امتیازات چې د متقاعدو کارکونکو لپاره د خدمت په ډول تر سره کیږي، په بر کې نیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شرکت د مالکينو ملکيت

دغه قلم د شرکت په شتمنۍ کې د شرکت د مالکينو د سرمايه گذاري پولي ارزښت روښانه کوي چې په مجموعي توگه دشرکت د مالکينو سرمايه گذاري او هغوی ته نا توزيع شوي مفاد احتوا کوي. دغه مبالغ ضمناً د شرکت په شتمني باندې دشرکت د مالکينو د ادعا څرگندونه هم کوي.

کله کله دغه مبالغ د شرکت د شتمنيو د باقي مانده ارزښت په نامه هم يادېږي ، ځکه کومه دارايي چې د شرکت د ديونو يا له تصفيې وروسته باقي پاته کيږي د شرکت په مالکينو پورې تعلق نيسي. دغه قلم د بيلانس د شنونکو لپاره اقلام خورا اهميت لري، ځکه له يوه لوري د شرکت د اجراتو په وړاندي د شرکت د مالکينو د مسؤليت او ژمنې يا تعهد څرگندونه کوي او له بله پلوه هرشرکت مکلفيت لري تر څو د يوې مالي دورې لپاره د شرکت د ټولو مالي حسابونو د صورت تر څنگ د شرکت د مالکينو د ملکيت د تغيراتو راپور ورکړي. په سهامي شرکتونو کې د حساب دغه صورت د ونډه والو د ملکيت او نا توزيع شوي مفاد په نامه هم يادېږي. په ورته شرکتونو کې د ونډه والو ملکيت له دوو برخو څخه تشکيل شوی وي چې هر يو يې د سرمايې له ونډې او ناتوزيع شوي مفاد څخه عبارت دي.

د سرمايې ونډه د اسهامو له سرمايې يا Capital stock څخه عبارت دی. په دا ډول شرکتونو کې ملکيت د شرکت د اسهامو يا ونډو د مستقيم پير له درکه تثبيت کيږي.

معمولاً ستر سهامي شرکتونه د ونډو دوه ډوله اسناد نشر کوي:

۱. امتيازي اسهام: د ونډو دغه ډول اسناد د شرکت د مالکينو لپاره د زياتو امتيازاتو لرونکي وي، لکه د شرکت په مفاد کې لمړنې امتيازات يا د devident لوړ نرخ او داسې نور.

۲- عادي اسهام (۲): د ورته ونډو لرونکي اشخاص د شرکت په مفاد کې وروستی حق لري، په دې معنا چې د شرکت مفاد په لومړي سر کې امتيازي ونډه والو ته توزيع کيږی او کومه برخه چې له هغوی څخه پاتې شي ، په عادي ونډه والو باندې وېشل کيږي، خو د شرکت د چارو په برخه کې امتيازي او عادي ونډه وال يا Share Holdersد يو ډول حقوقو ادعا کولای شي.

نا وېشل شوی مفاد

د شرکت په اختتاميه بيلانس کې د نا وېشل شوي مفاد په توگه وړاندې شوی رقم له هغه مفاد څخه عبارت دی چې په متمادي ډول له څو کلونو راهيسي ثابت پاتې وي او د شرکت په مالکينو باندې نه وي وېشل شوی.

د ورته قلم په اړه راپور ورکول د شرکت د داخلي تصميم نيونکو لپاره خورا اهميت لري، ځکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مبالغ د دې څرګندونه کوي چې شرکت تر کومه بریده وړتیا لري، تر څو د شرکت ګټور فعالیتونه او ځمويي چارې تمويل کړي.

د بیلانس د اقلامو قیمت ګذاري

د بیلانـــس د اقلامو او د هغوی د تصنیف د طرز په هکله معلومات لرل لومړنی مهم قدم دی چې تصمیم نیونکو ته ځواک ورکوي تر څو د یوه شرکت د بیلانس د شـــنې په برخه کې له ورته محاسبوي معلوماتو څخه استفاده وکړي.

په ورته بهیر کې دوهم مهم قدم د اقلامو له ارزښـــت ګذارۍ او هغه ادراک څخه عبارت دی چې د دغو اقلامو په مقابل کې د لیکل شـــویو مبالغو مفهوم په ډاګه کوي. د یوه شرکت د بیلانس د اقلامو د قیمت ګذاري او ټولو محاسـباتو لپاره بیلابیل میتودونه شـتون لري چې په لاندې توګه تشریح کیږي:

۱. اصلي قیمت یا Basic Price (۱): د دغه میتودپه اســاس شتمني او دیون د هغوی د اصلي قیمت له مخې یعنې د دارایي د تشکیل یا د پورونو د اخیستلو د وخت په حساب قیمت ګذاري کیږي.

هغــه اقلام چې د دغه میتود په اســاس قیمت ګذاري کیږي لــه: ځمکې څخه عبارت دی. که څه هم دغه میتود د بیلانس د اقلامو د قیمت ګذاري له غوره میتودونو څخه شــمېرل کیږی، خو بیا هم د شرکت د قرضونو او ونډه والو د زیاتو اقلامو د قیمت ګذاري لپاره ښــه میتود نه شــمیرل کیږي. د مثال په توګه که چیرته شرکت د ګدام د شیانو یا امتعې د اخیستلو په وخت کې هغه په بیلانس کې د هغې له اصلي قیمت سره درج کړي او بیا وروســته د یو لړ عواملو له کبله د هغې امتعې قیمت دومره نزول وکړي چې شرکت یې په تمام شد قیمت سره و پلوري، په دې صورت کې اســتفاده کوونکي د بیلانس د ارقامو په اړه معلومات نشي ترلاسه کولای تر څوپه راتلونکې کې له امتعې سره په تړاو د شرکت نغدي جریانات تثبیت کړای شي. په همدې اساس یو لړ نور میتودونه ایجاد شوي دي چې په مرسته یې دبیلانس او ګدام نور اقلام قیمت ګذاري کیدی شي.

۲.اصلي ارزښـــت یا Original Value: د دغه میتود په مرســته هغه شتمني یا دارایي قیمت ګــذاري کیــدی شي چې په شرکت کې یې د زیــات وخت لپاره خدمت کــړی وي او شرکت ته یې فایدې ور اړولې وي. د دغه میتود په مرســته په بیلا بیلو پړاوونو یا دورو کې د دارایي استهلاک د مخارجــو په توګه معامله کیــږي او باقي مانده قیمت چې د (۲) دفتري قیمت په نامه یادیږي، په بیلانس شــیټ کې راپور ورکول کیږي. د ورته شــتمنۍ د استهلاک مخارج د (Allocated cost) په نامه یادیږي او د دارایي باقیمانده قیمت د (unallocated cost) یا ناوېشل شوي مصرف په نامه یادیــږي چې په راتلونکــو مالي پړاوونو کې د مخارجو په توګه توزیع کیږي. له دغه میتود څخه په

(c) ketabton.com: The Digital Library

اســتفادې سره د عماراتو، مشينري او تجهيزاتو او غير محسوســې شتمني يا intangible asset په ځير شتمني چې د شرکت په توليدي فعاليتونو کې ترې استفاده شوې وي،قيمت ګذاري کيږي.

دغــه ميتود له پخواني هغــه سره کوم ځانګړی توپير نلري، يوازې پــه دې ميتود کې د دارايي اصلي قيمت سره توپير لري.

۳. دبــازار قيمت يا Market Value: د دغه ميتود په اســاس هغه شــتمني يا دارايي قيمت ګذاري کيږي چې شرکت يې په نږدې راتلونکې کې د پلور نيت ياقصد لري. د بازار قيمت د شتمني له هغه قيمت څخه عبارت دی چې په واسطه يې په بازار يا مارکيټ کې د ورته دارايۍ پېرودل او پلــورل تــرسره شي. د ديونو يا liabilities لپاره د بازار قيمت له هغه قيمت څخه عبار ت دی چې ياد شــوي ديون په هماغه قيمت د پرداخت يا ورکولو وړ وي. د سرمايه ګذارۍ بېلابېل ډولونه د دغه ميتود په مرسته قيمت ګذاري کيدی شي.

۴.نغدي خالص ارزښــت يا Net Cash Value (۲): ځينې شــتمنۍ يا دارايي په نغدي خالص ارزښــت سره ارزښــت ګذاري کيږي. د بيلانس له عمده اقلامو څخه يو قلــم چې د دغه ميتود په واســطه ارزښــت ګذاري کيږي له قابل حصول حســابونو يا طلباتو څخه عبارت دی. د شرکت په بيلانس کې د قرضونو هغه مبالغ چې په مشــتريانو باندې دي ځينې يې د مشــکوکو او غير قابل حصول طلباتو په توګه درج کيږي. له همدې کبله دغه ميتود د خالص نغدي ارزښــت د ميتود په نامه ياديږي.

۵.فعلي ارزښت يا Present Value (۳): د شرکت زياتره پريکړې د فعلي ارزښتونو او راتلونکو نغدي پيسو د تر لاسه کولو په اساس صورت نيسي. لکه څنګه چې پوهيږو فعلي ارزښت يا Present Value هغه نغدي جريانات دي چې د زمان او مبلغ له نظره سره متفاوت دي، او د تصميم نيونې په برخه کې خورا اهميت لري.

په شــتنمي بر ســيره د ديونو ځينې اقلام هم د ورته ميتود په واســطه قيمت ګذاري کيږي، د مثال په توګه نا تاديه شوې کرايه او د شرکت د کارمندانو حقوق.

د ګدام د زيرمو يا ذخايرو قيمت ګذاري (۱)

لکه په اصلي ميتود کې چې ورنه يادونه وشوه ، دغه طريقه د بيلانس د اقلامو د قيمت ګذاري لپاره غوره طريقه ګڼل کيږي. د ګدام ذخاير د دغه ميتود په واسطه نه قيمت ګذاري کيږي، ځکه د امتعې د اخيســتلو قيمت چې د يوې مــالي دورې په اوږدو کې صورت نيسي ، متفاوت وي او د مالي دور په اخر کې د دې تثبيت چې کوم اقلام پلورل شوي دي او کوم اقلام په کوم قيمت سره په ګدام کې پاتې دي، ســتونزمن او حتی ناشــونی کار دی. نو په دې اساس په اخر کې په ګدام کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

موجوده شیانو یا stock د قیمت ګذاري په موخه له لاندې میتود څخه استفاده کیږي.

د قیمت د د قیق تشــخیص میتود، د وســطي قیمت میتود، د FIFO میتود، د LIFO میتود. د یادو شــویو میتودونو له ډلې څخه یو یې د شرکت د فعالیت دخصوصیت او مالي تاثیراتو له مخې انتخابیږي.

د ورته څلورو میتودونو د توضیح په موخه لاندې مثال په نظر کې نیسو.

د یوې میاشتې په ترڅ کې د شرکت د ګدام د لومړنې او اخري موجودي یا stock اوخریداریو معلومات په لاندې ډول دي

معلومات په وروسته صفحه کې دي.

June 1 inventoy (د ګدام ذخایر) 50 Unit1 = 50Af

June 6 purchase (خریداری) 50 Unit1.1 = 55Af

June 23 purchase (خریداری) 150 Unit1.1 = 180Af

June 20 purchase (خریداری) 100 Unit1.30 = 130Af

June 25 purchase (خریداری) 150 Unit1.40 = 210Af

Goods available for sale (د پلور لپاره اماده ذخایر) = 500

Sales (پلورنې) = 280

On hand 30 (اخري موجودي) = 220

لکــه چې لیدل کیــږي په ګدام کې مجموعاً 500 واحده شــیان د پلور لپــاره موجود دي چې مجموعي قیمت یې (625Af)دی، اوس نو ستونزه د ګدام د اخري موجودي د قیمت ګذاري په بر خه کې ده، په دې معنا چې (625Af) افغانۍ باید د 280واحده پلورل شوي امتعې او په ګدام کې د 220واحده پاتې شوې امتعې تر منځ و وېشل شي. د پورتنۍ ستونزې د حل په موخه د پورتنیو ذکر شویو څلورو واړو فورمولونو له ډلې څخه یو یې پکار اچوو.

۱. د امتعې د دقیق قیمت د تشخیص میتود:

که چیرته په دقیقه توګه و پوهیږو چې په ګدام کې اخیرې موجودي له کومو خریداریو څخه تشکیل شوېده؟. د مثال په توګه فرض کړئ د جون د میاشتې په 30 نېټه د ګدام اخیري موجودي د جون د میاشتې د لمړۍ نیټې د امتعې له خریداري شوې امتعې څخه تشکیل شویده، 50 واحده پیرل شــوي امتعه د جون په 13 مه نیټه (له 150 واحدونو څخه صرف 100 واحده) او 70واحده امتعه د جون د میاشتې به 25 مه نېټه اخیستل شوي، د دقیق تشخیص له میتود څخه په استفادې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره د ګدام اخیرې موجودي په لاندې توګه قیمت ګذاري کیږي.

50 Unit × 1.00 50Af

100 Unit × 1.02 120Af

70 Unit × 1.40 98 Af

220 Unit × 625 268Af

stock625اخیري موجودي یا

357 د خرڅلاو وړ امتعه

لــه ورته میتود څخه د موټر، درندو تجهیزاتو او هنري کارونو په څیر د لوړ ارزښــته دارایي د اقلامــو په برخه کې هم اســتفاده کیږي. زیاتره شرکتونه د ځینو مهمــو نیمګړتیاو له کبله له ورته میتود څخه استفاد ه نه کوي. دغه نیمګړتیاوې یا نواقص په لاندې ډول دي.

۱- په زیاتره مواردو کې د منفردو اقلامو د خریداري او فروشاتو تعقیب ستونزمنه او نا شونې ده.

۲- سره ورته یا مشابه اقلام چې په متغیرو قیمتونو سره اخستل کیږی او په تیت او پرک ډول پلــورل کیــږي ، د شرکت د پلــور عواید تر تاثیر لاندې راولي او د شرکت مفــاد په زیات یا کم ډول تثبیت کوي.

۲. د وسطي قیمت میتود:

په دې میتود کې د ګدام اخري موجودي یا stock له اوسط یا منځني قیمت سره قیمت ګذاري کیــږي ، پــه داسي ډول چې خرڅلاو ته د اماده امتعې مجموعي قیمت د هغې په مجموعه باندې وېشــل کیږي چې په پایله کې یې د خرڅلاو د یوه واحد قیمت تر لاســه کیږي . دغه پروســه په لاندې دول توضیح کیږي.

$$625/500unit = 1.25Af$$

د ګدام اخري موجودي 625220 = خرڅلاو ته دا ماده امتعې قیمت unit ×1.25 = 275Af

275Af =د جون په نیټه اخري موجودي30

350Af = د پلورل شوې امتعې مصارف (قیمت)

له دغه میتود څخه په استفادې سره د ګدام د اخري موجودي په قیمت ګذاري کې د قیمتونو د زیاتــوالي یــا لــړوالي اثرات کمیږي خو لــدې سره سره په دغه میتود باندې یو لــړ نیوکې کیږي . څرنګــه چې ځینې خلک عقیــده لري چې د پلور مفاد باید په اخري قیمت سره قیمت ګذاري شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او راتلونکي پریکړې هم د وروستیو قیمتونو له مخې کیږي.

۳. د (FIFO (first in- first out method) میتود

د دې میتود له مخې په وروستي پړاو کې اخیستل شوې امتعه په لومړي پړاو کې پلورل کیږي چې په دې توګه په ګدام کې اخري موجودي له هغې امتعې څخه تشکیل شوې وي چې په ړومبۍ مرحله کې پېرل شوي وي. د دې میتود له مخې په ګدام کې اخري موجوده امتعه د فزیکې جریان په اساس نه، بلکې د خریداري د اخري قیمت په اساس قیمت ګذاري کیږی . د ورته میتود ترتیب په لاندې ډول دی:

150 unit × 1.40 = 210Af

70 unit × 1.30 = 91 Af

220 unit   اخري موجودي = 301

خرڅلاو ته د اماده اقلامو مجموعي قیمت = 625

اخري موجودي = 301

پلورل شوې امتعه = 324

لکــه چې لیدل کیږی پــه دې میتود کې پلورل شــوې امتعه پر نازلترینــو قیمتونو یعنې هغه قیمــت چې په لومــړۍ مرحله کې ور باندې پیرل شــوې وي، ارزښــت ګذاري کیــږي. که چیرته د قیمتونــو زیاتوالــی دوامــداره او متداولــه بنه ولري، د ورتــه میتود د اســتعمال په صورت کې شرکــت تــر ټولو لوړ خالص مفاد تر لاســه کوي. ځکه د پلورل شــوې امتعې قیمــت د پېر قیمت تــه نــژدې شــوی دی او شرکــت د قیمتونو له لــوړوالي سره د امتعې پلــور ته زیاتوالــی ورکوي.

۴. (LIFO (Last in- frist out method میتود:

د دغه میتود له مخې داســې فرض کیږي چې په لومړي پړاو کې اخیســتل شوي امتعه دې په لومــړۍ مرحلــه کې و پلورل شي چــې په دې توګه د اګدام اخري موجــودي له هغې امتعې څخه تشکیلیږي چې تر ټولو وروسته اخیستل شوې وي. د عملي انعکاس طرز یې په لاندې ډول دی:

50 units × 1.00 Jun 1 50Af

50 units × 1.20 Jun 6 55Af

120 units × 1.20 Jun 13 144Af

220 units 249Af

Af   خرڅلاو ته د اماده امتعې قیمت 625

(c) ketabton.com: The Digital Library

Af اخري موجودي   249

376Af د پلورل شوې امتعې قیمت

له دغه میتود څخه د استفادې په ترڅ کې د زیاتره شرکتونو د امتعې حقیقي خروج د هغې له فزیکي شــکل سره مطابقت نه کوي. ځکه پلورل شــوې امتعه د هغې امتعې په قیمت، قیمت ګذاري کیږی چې په اخري مراحلو کې اخستل شوي وي، او د ګدام اخیري موجودي د هغې امتعې په قیمت، قیمت ګذاري کیږي چې په لمړۍ مرحله کې خریداري شوی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دويم څپرکي لنډيز

۱- د دارايي (شتمنۍ)تعريف: داراۍ د سرمايې له هغې برخې څخه عبارت ده چې د مالک يا څښتن له لوري د تشبث يا سوداګري په موخه پکار اچول شوې وي، لکه سياله دارايي، ثابته دارايي او نا مشهوره دارايي.

۲- ســياله دارايي: دا له هغې دارايي څخه عبارت ده چې د اوږدې مودې لپاره په شرکت کې نه پاتې کيږي بلکې په لنډه موده کې په نغدو پيسو باندې د بدليدلو وړتيا لري لکه نغدي پيسې او د هغوی معادل، د پلور وړ ګران بيه اســناد، تر لاســه کيدونکي حســابونه، پيش پرداخت شوي مخارج او داسې نور.

۳- ثابته دارايي: دا له هغې پانګې اچونې يا سرمايه ګذاري څخه عبارت ده چې د اوږدې مودې لپاره په شرکت کې خدمت کوي او شرکت يې په نږدې راتلونکي کې د خرڅلاو نيت يا قصد نلري.

لکه: ځمکه، عمارت، مشــينري او تجهيزات، غير محسوســه دارايي(حق الاختراع، د چاپ حق، تجارتي نوم، ځانګړي امتيازات، لايسنس او جواز نامه).

۴- ديون يا liabilities: د شرکت له هغو تعهداتو يا ژمنو څخه عبارت ده چې بايد په راتلونکي کې بيرته ورکړل شي لکه سيال قرضونه، اوږد مهاله قرضونه ، د قرضې اسناد اوداسې نور.

۵- د شرکت د مالکينو مالکيت: دغه قلم د شرکت په دارايي کې د مالکينو د سرمايه ګذاري د پولي ارزښت ښودنه کوي چې په مجموعي توګه د شرکت شتمني او نا وېشل شوی مفاد په بر کې نيسي. لکه: امتيازي ونډې يا اسهام، عادي اسهام او نا وېشل شوی مفاد.

۶- قيمت ګذاري: د اقلامو له ارزښت ګذاري او د دغو اقلامو په مقابل کې د ليکل شويو مبالغو د مفهوم له درک څخه عبارت دی.

۷- د قيمــت ګــذاري ميتودونه: دغه ميتودونه د د قيق قيمت د تشــخيص له ميتود، وســطي قيمت له ميتود، Fifo ميتود او LIFO ميتودونو څخه عبارت دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دويم څپرکي پوښتنې

۱- دارايي (شتمني) تعريف کړئ؟

۲- د دارايي د ډولونو نومونه واخلئ؟

۳- سياله دارايي يا Current Assets څه شی دی؟

۴- ثابته دارېي يا Fixed Assets څه شی دی؟ له مثال سره يې واضح کړئ؟

۵- د نامشهودې دارايي يا غير محسوسې يا نا مرئې دارايي په هکله معلومات ورکړئ؟

۶- پورونه يا Liabilities څه شی دي؟

۷- قصير المدت پورونه يا لنډ مهاله قرضونه څه شی دي؟

۸- طويل المدت پورونه يا اوږد مهاله قرضونه له مثال سره واضح کړئ؟

۹- قيمت ګذاري تعريف کړئ؟

۱۰- د قيمت ګذاري د ميتودونو نومونه واخلئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریيم څپرکی

د بيلانس د تحليل اړتيا او تخنيکونه

ټوليزه موخه:

د بيلانس تحليل او تخنيکونه.

د زده کړې موخې: د دې څپرکې په پای کې له محصلينو نه تمه کيږي چې:

- د بيلانس د شننې يا تحليل اړتيا و پيژني.
- د بيلانس د تحليل ميتودونه و پيژني.
- د بيلانس افقي تحليل توضيح کړای شي.
- د بيلانس عمودي تحليل توضيح کړای شي.
- سريع نسبت توضيح کړای شي.
- د حساب د صورت يا statement د تصنيف کټګوري و پيژني.

د بيلانس د تحليل يا شننې اړتيا

لکه څنګه چې د بيلانس زياتره اســتفاده کوونکي او علاقمندان د يوه شرکت د راتلونکي مالي وضعې د بدلون په برخه کې د معلوماتو په اړه زياته دلچسپي لري. د مثال په توګه د شرکت ونډه وال يا Share Holders او اشــتراک کوونکي علاقه لري ترڅو د شرکت د مفاد او د همدغه مفاد د توزيع څرنګوالي په هکله و پوهيږي. کريډيت ورکوونکي د لنډ مهال او اوږد مهال له پلوه د شرکت د ورکړې يا پرداخت د وړتيا ارزونه او مطالعه کوي. همدا شــان د شرکت مديران او رهبري هيئت

(c) ketabton.com: The Digital Library

په راتلونکي کې د شرکت د تمویل د توسـعې علاقمندي لري. په بیلانس کې درج شـوي معلومات او د بیلانس دتحلیل له میتودونو څخه په اسـتفادې سره د دې امکان تر لاسـه کیږي تر څو ټول علاقمندان د شرکت د روان او راتلونکي مالي وضعیت په اړه معلومات تر لاسـه کړي او په شرکت کې د پانګې اچونې ، شرکت ته د قرض ورکولو او نورو راتلونکو پلانونو په اړه غور او فکر وکړي.

د بیلانس د تحلیل تخنیکونه

کـه چیرته د بیلانـس اقلام په غور او دقت سره مطالعه هم شي، بیا هم د شـننې لپاره جوتې پایلې نشي تر لاسـه کیدی. د غوره تحلیلي پایلو د تر لاسـه کولو په موخه په کار دي چې دغه اقلام د بیلانس له ټولو اقلامو او د شرکت د بیلابیلو مالي ادوارو له اقلامو او یا د سیالو یا رقیبو شرکتونو د بیلانس له اقلامو سره مقایسه شي. د بیلانس د تحلیل لپاره بیلابیل میتودونه جوړ شوی دې چې لاندې هغه یې تر ډیره حده د استفادې وړ دي.

a – افقي تحلیل د پولي او فیصدي تغیراتو مقایسه:

(Dollar and percentage change) (Horizontal analysis)

b- ټرند تحلیل (Trend Analysis):

c- عمودي تحلیل یا د معمولي سایز تحلیل (Common size or vertical Analysi):

d- د نسبتونو تحلیل (Ratio Analysis):

A – افقي تحلیل: په افقي تحلیل کې د بیلانس اقلام د دوو مالي دورو لپاره مقایسه کیږي. د بیلانس د اقلامو په دې شننه کې تیر مالي کال له فعلي کال سره د فیصدي او پولي تغیر په اساس مقایسه کیږي. د فیصدي تغیر د سنجش یا ارزونې لپاره له لاندې فورمول څخه استفاده کیږي.

$$\text{د فیصدی تغیر} = \frac{\text{100× په مبلغ کې تغیر}}{\text{د اساس د کال مبلغ}}$$

د اســاس کال معمــولاً له هغه کال څخه ټاکل کیږي چې تحلیل تــرې پیلیږي. فرضاً که چیرته د یوه شرکت ســیاله دارایي یا current asset له 2000 میلادي کال څخه تر 2001 کال پورې 649 میلیونه زیاتوالی کړی وي یعني له (3,034 میلون افغانیوڅخه 3683 میلونه افغانیو) ته لوړه شوې وي ، په دې صورت کې:

$$\text{د سیالې دارایي د فیصدي تغیر} = \frac{649m}{3.034}\times 100 = 2\ \ .9\%$$

او یا د Hershey Food له بیلانس څخه استفاده:

(c) ketabton.com: The Digital Library

$$\text{د سیالې دارایي د فیصدي تغیر} = \frac{970}{16470} \times 100 = 5.9 = 6\%$$

په همدې ترتیب کولای شــو د بیلانس مختلف اقلام یو تر بله مقایســه کړو او د سیالې دارایي د فیصدي تغیر او په هغې کې مبلغ تحلیل کړو.

B – **ترند تحلیل:** دغه تحلیل یا شــنه له افقي تحلیل یا شــنې سره ورته والی لري . توپیر یې یــوازې پــه دې کې دی چې په دې تحلیل کــې د متمادي مالي پړاوونو لپاره د یوه اســاسي کال په مدنظر نیولو سره د بیلانس د اقلامو شننه یا تحلیل صورت نیسي.

مثال:

د اتو کلونو په اوږدو کې دیوه شرکت current asset یا روانه دارایي او current liabilities یا سیال دیون په لاندې ډول راکړل شویدي، په دې موده کې د نوموړي شرکت سیالیت تحلیل کړئ.

کلونه: 97 98 99 00 01 02 03 2004

سیاله دارائي ۱۸,۱۰۹ ۱۴۷۷۵ ۱۰۸۶۶ ۷۱۹۱ ۴۰۰۰ ۳۲۷۱ ۳۵۹۹ ۲۸۷۶

سیاله دارائي ۱۳۱۳ ۷۸۹ ۸۶۷ ۴۶۲ ۲۱۳ ۱۳۱ ۴۵۵ ۳۳۳

دارائي په٪ ٪۶۳۰ ٪۵۱۳ ۳۷۸ ۲۵۰ ۹۱۳ ۱۱۴ ۱۲۵ ٪۱۰۰

دیون یا liabilities په٪ ٪۳۹ ٪۲۳۷ ۲۶۰ ۱۳۹ ۶۴ ۳۹ ۱۳۷ ۱۰۰ ٪

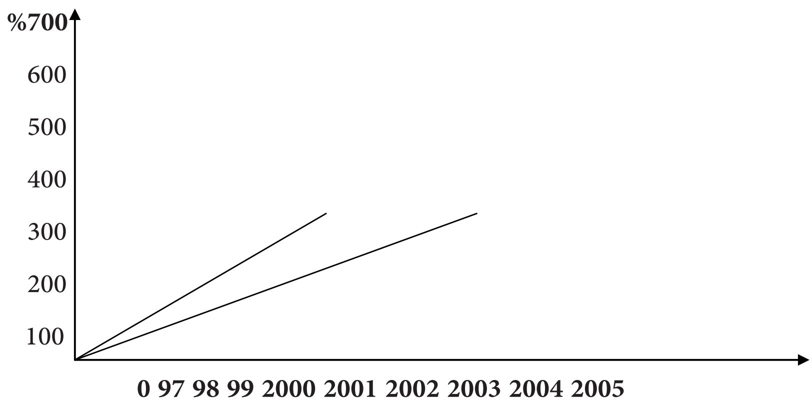

لکه څنګه چې لیدل کیږي شرکت تر 98میلادي کال پورې نه دی توانیدلی چې خپل سیال دیون یا liabilities د خپلې ســیالي دارایي له درکه جبران کړي، خو په اوږده مهال کې د شرکت ســیالیت مخ په ښــه کیدو شوی دی او په وروســتیو کلونو کې سره له دې چې خپل دیون یا liabilities یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

تکافو کړيدي ، د خپلې ســيالې دارايۍ ځينې مقادير يــې د نورو مقاصدو لپاره هم په شرکت کې استعمال کړي يا يې په کار ګمارلې دي.

c – **د معمولي ســـايز تحليل يا عمودي تحليل:** په دې تحليل کې اقلام په فيصدي او مبلغ سره داســې ښودل کيږي چې هر قلم د فيصدي په شـــکل د اقلامو د فيصدی د مجموعې له مخې چې دغه قلم ورپورې اړه لري، ښودل کيږي. د مثال په توګه په مجموع کې د سيالې دارايي فيصدي.

لکه څنګه چې د بيلانس په عمودي تحليل کې وليدل شول، سياله دارايي له غير سيالې دارايي سره مقايسه شوېده چې د2004 کال په سياله دارايي کې د ملاحظې وړ تغيرات تر سترګو کيږي. د مثال په توګه د شيانو له ذخايرو سره په تړاو په قابل حصول حسابونو کې د پام وړ زياتوالی ليدل کيږي چې د شرکت له مشتريانو څخه د قابل حصول حسابونو د حصول په برخه کې د شرکت عدم توانايي په ډاګه کوي.

Hershey food comparative

Balance sheet , Dec/31/2003 and 2004

Dollars in thousands

د هرشي فوډ مقايسوي بيلانسو بيلانس شيټ يا د بيلانس پاڼه

31 دسمبر کال 2003 و 2004

ارقام په زرو امريکا يي ډالرو

مبلغ به فيصد 3002 4002_

Assets يا دارايي:

Current assetsسياله دارايي

cashنغد ← Af2350 Af12000 Af1150 48.9

Accounts receivableقابل حصول حسابونه يا (طلبات) 40000 6000 2000 50.0%

Inventoriesد موادو يا(امتعې) ذخاير 10000 8000 2000 20.0%

Prepaid exp مخکې پرداخت شوي مخارج 120 300 180 150%

(c) ketabton.com: The Digital Library

Total current Assets د سیالي دارايي مجموعه:	16470	15500	970	%5.9
Property and Equipment ملکیتونه، دستګاه اوتجهیزات: Land ځمکه	4000Af	4000Af	0	%0
Buildings Equity عمارات اوتجهیزات	8500	12000	3500	%28.0
Total Assetsد دارايي مجموعه	28970	31500	2350	%8.7

Equity

د ونډه والو دیون اوملکیت

Current liabilities

Accounts Payable

د تادیې وړحسابونه	4000Af	5800Af	1800Af	%45.0
د تادیې وړ :Total current liabilities	1000	1200	200	%20
د سیالو دیونو مجموعه	5000	7000	2000	%40
طویل المدت یا اوږد مهاله دیون	8000	75000	900	%6.3
د دیونو یا liabilities مجموعه	13000	14500	1500	%11.5
د ونډه والو یا سهمدارانوملکیت	8000	8000	0	%0
اضافی سرمایه گذاری	1000	1000	0	%0
د تادیاتو مجموعه	9000	9000	0	%0
نا توزیع شوي مفاد	6970	8000	1.030%	14.8%
د ونډه والو د مالکیت مجموعه	15970	17000	1.030	6.4%
د ونډه والو د دیونو او مالکیت مجموعه	28970	31500	2530	8.7%

Hershey Food comparative Balance

(c) ketabton.com: The Digital Library

common size Dis 31/2003 and 2004

په معمولي مقایسوي توګه د هر شي فورې بیلانس شیټ

۳۱ ډسمبر ۲۰۰۳ او۲۰۰۴

دارايي	2003	2004	2003	2004
نغده سیاله دارايي	Af2350	1200Af	%8.1	%3.8
قابل حصول حسابات	4000	6000	%13.8	%19.0
د موادو ذخایر	1000	8000	%34.5	%25.4
مخکې پرداخت شوي مخارج	120	300	%0.4	%1.0
د سیالې دارايي مجموعه	16470	15500	%56.9	%49.2
ملکیتونه، دستګاه اوتجهیزات ځمکه	4000	400	%13.8	%12.7
عمارات اوتجهیزات	8500	12000	%29.3	%38.1
د ملکیتونو او تجهیزاتومجموعه	12500	1600		
د دارایوو مجموعه	28970	31500	%100	%100
د ونډه والو دیون او ملکیت سیال دیون: د تادیې وړ حسابات	4000	5800	%13.8	%18.4
د تادیې وړ نوټونه	1000	1200	3.45	3.8
د سیالو قرضونومجموعه	5000	7000	17.3	22.2
طویل المدت یا اوږد مهاله دیون	8000	7500	27.6	23.8
د دیونو مجموعه	13000	14500	%44.9	%46.0
د ونډه والو یا سهم دارانو ملکیت	8000	8000	%27.6	%25.4
د ونډو اسناد یا اسناد سهم	1000	1000	3.5	3.2
اضافی سرمایه ګذاریاني	9000	9000	31.1	28.6
نا توزیع شوی مفاد	6970	8000	24.0	25.4
د ونډه والو مجموعه	15970	17000	55.1	54.0
دونډه والو د دیونو او ملکیت مجموعه	28970Af	31500	%100	%100

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نسبتونو تحليل

د نسبتونو شننه يا تحليل په بيلانس شيټ کې د درج شويو اقلامو او د شرکت د ټولو حسابونو د صــورت يا statement تر منځ د اړيکې د ايجاد لپاره خورا مهمه طريقه ګڼل کيږي. د نســبتونو تحليل هغه مشخصات دي چې له موږ سره د يوه شرکت د مالي وضعې او فعاليتونو په تحليل کې مرســته کوي او په واسطه يې کولای شــو د يوه شرکت د تيرو کلونو نتايج له جاري کال يا په ورته سکتورکې د ټولو شرکتونو د پايلو له اوسط سره مقايسه کړو.

د نســبتونو له تحليل څخه يوازې د بيلانس په پاڼه کې اســتفاده کولای شو، خو ديوه شرکت د حساب له ټولو صورتونو څخه د استفادې په صورت کې کولای شو د شرکت دمالي وضعې غوره او مناسب تحليل ترلاسه کړو.

د نسبتونو د تحليل دغه اړيکې په لاندې ګټګوريو وېشل شوېدي.

۱- د يوه شرکت د ســياليت تحليل: لکه څنګه چې پوهيږو ســياليت د اخيســتل شويو پورونو په مقابل کې د يو شرکت د پرداخت له وړتيا څخه عبارت دي، د لنډ مهاله پورونو د پرې کيدلو د وخت د رسيدلو پيښه د يوه شرکت له زيات سياليت سره اړيکه لري او د شرکت د سياليت د ځواک ګواهــې ورکوي. په يوه شرکت کې عدم ســياليت نه يوازې دا چــې په خپل وخت د پورونو د پرې کېدلو د لرې وړتيا شــاهدي ورکوي، بلکې په يوه شرکت کې د پرداخت يا پرې کېدلو عدم توانايې د دې لامل هم ګرځي چې شرکت په خورا کم قيمت سره د شرکت د دارايې په پلورلو مجبور شي او يا د لوړ سود يا ربحې په مقابل کې د قرضو په تر لاسه کولو مجبور شي.

د يوه شرکت د ســياليت د تحليل لپاره په بيلانس شــيټ کې درې ډوله مشخصات شتون لري چې په دې بحث کې وربانديي رڼا اچوو.

الف-دوراني سرمايه Working capital: د يوه شرکت دوراني سرمايه د هماغه شرکت د سيالې دارايي او سيالو ديونو تر منځ له توپير څخه عبارت ده. په دې معنا چې د شرکت له سيالې دارايي څخه د ســيالو پورونو په پرې کولو کې اســتفاده کيږي، نو په هره اندازه چې د يوه شرکت ســياله دارايي زياته وي په همغې اندازه يې سياليت هم زيات وي. لکه څنګه چې د Hershey food له بيلانس شيټ څخه تر لاسه کيږي، په 2003 کال کې د دغه شرکت دسيالې دارايي مجموعه 16470 ميليونه افغانۍ او ســيال پورونه يې 500Af وو، همدا شــان په 2004 کال کې د ســيالو پورونو او دارايي مقايسه د شرکت د بشپړ سياليت ښودنه کوي.

ب- جاري نسبت Current Ratio: دغه نسبت د دوراني سرمايې د نسبت په نامه هم ياديږي او دلاندې فورمول په واسطه تر لاسه کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

$$\text{جاري نسبت} = \frac{\text{سیاله دارایي}}{\text{سیال دیون یا پوروونه}}$$

په دې نسبت کې قابل حصول حسابونه او د گدام ذخایر شامل دي او تصور کیږي چې شرکت د فعالیــت په خپله دوره کې په نورماله توگه د گــدام د ذخایرود پلور وړتیا لري او د شرکت قابل حصول حسابونه هم په نورماله توگه او معین وخت له شرکت سره مواصلت کوي او شرکت ته دا ځواک ورکوي تر څو د لنډ مهاله پورونو د پرې کېدلو لپاره کافي نغدي پیسې په لاس کې ولري . په هره اندازه چې جاري نسبت ستر وي په هماغه اندازه د شرکت سیالیت هم زیات وي او په کومه اندازه چې د شرکت سیالیت کم وي په هماغه ډول د لنډ مهاله پورونو د پرې کېدلوکم ځواک لري.
د Hershey foodد فورمول لپاره جاري نسبت په لاندې ډول محاسبه کولای شو:

2004 | 2003

$$\frac{15500000}{7000000} = 2.21 \qquad \frac{16470000}{5000000} = 3.29$$

ج-سریع نسبت یا Quick Ratio: دغه نسبت د جاري نسبت په پرتله زیات دقیق دی ، ځکه دغه نسبت یوازې په نغدو پیسو او هغو توکو اقلامو باندې اتکا لري چې په نږدې راتلونکې کې په نغدو پیسو باندې بدلیدلای شي. لکه د دولتي قرضې اسناد یا securities او قابل حصول حسابونه.

په دې نســبت کې سریع دارایي د ســیالې دارایي له مجموعې سره پرتله کیږي. په دغه نسبت کې د گدام ذخایر په نظر کې نه نیول کیږی، همدا شــان مخکې ورکول شــوي مخارج هم په دې نســبت کې نه شــاملیږي. د سریع نســبت د ســنجش یا ارزونې په موخه له لاندې فورمول څخه استفاده کیږي.

$$\text{Quick Ratio} = \frac{\text{Cash + Marketable securities +Receivables}}{\text{Carrent Liabilities}}$$

$$\text{سریع نسبت} = \frac{\text{نغدي پیسې+ د دولتي قرضې د خرڅلاو وړ اوراق + طلبات}}{\text{د سیالو پورونو مجموعه}}$$

څنگه چې د Hershey Food په بیلانس کې د قرضې اســناد موجود نه دي، نو په دې اســاس کولای شو سریع نسبت په لاندې توگه محاسبه کړو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

	2003	2004
کسه	2350000	1200000
قابل حصول حسابونه	4000000	6000000
د سیالې دارایۍ مجموعه	6350000	7200000
د سیالو پورونو مجموعه	5000000	7000000
سریع نسبت	1.27:1	1.03:1

معمولاً که چیرته د سریع نسبت نرخ 1:1 وي نو کافي بلل کیږي یعنې که چیرته په یوه دوره کې سریعه دارایي په یوځلې توګه سیال پورونه تر پوښښ لاندې راولي نو ویل کیږی چې ورته وضعیت کفایت کوي، خو لکه څنګه چې لیدل کیږي د (Hershey foods) لپاره چټک نسبت له 1:1 څخه زیات دی.

څنګه چې په 2003میلادي کال کې 1.27:1 او په 2004 کې نسبت 1.03:1 دی، خو لدې سره سره تحلیل کوونکی باید د دارایي اقلام چې په واسطه یې هغه ترپوښښ لاندې راوځي، ارزیابې کړي.

لکه څنګه چې د (Hershey foods)په بیلانس شیټ کې له 2003 کال څخه تر 2004 پورې د لنډ مهاله قرضونو په کچه کې زیاتوالی لیدل کیږي، په داسې حال کې چې نغدي وجوه کموالی موندلی دی چې په نغدو کې دغه کموالی د طلباتو(قابل حصول طلباتو) د حجم دپراختیا له کبله دی، ضمناً د طلباتو له تحلیل څخه پوښتنه را پیدا کیږي چې ولې یې په دومره لنډ وخت کې سرعت په دې کچه زیاتوالی موندلی دی. په دې ترتیب دواړه مشخصات یعنې جاري نسبت او سریع نسبت نه یوازې دا چې د دارایۍ په واسطه د پورونو د پوشش د دفعاتو له نظره تحلیل شي بلکې تحلیل کوونکی باید د دارایۍ د اقلامو اجزا هم مطالعه کړي. لکه څنګه چې مخکې یادونه وشوه، دیو ه شرکت د ټولو حسابونو له صورت او د بیلانس له اقلامو سره د هغوی د تړاو له درک څخه په استفادې سره کولای شو د شرکت سیالیت په ښه توګه تحلیل کړو. د ورته مشخصاتو ځینې بیلګې په لاندې ډول دي:

۱. د طلباتو دوران یا Receivable Turn Over:

دغه مشخصه د دې ښودنه کوي چې په یوه مالي دوره کې د یوه شرکت طلبات یا قابل حصول حسابونه څو ځله شرکت ته په نغدي توګه ګرځي را ګرځي. معمولاً دغه مشخصه له دوراني سرمایې سره په تړاو تر څیړنې او تحلیل لاندې نیول کیږي. ځکه د طلباتو دوران او په نغدو پیسو باندې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغوی بدلون د شرکت د دوراني سرمایې د ایجاد او له هغې څخه د معقولې اســتفادې ښکارندونه کوي. کولای شو دغه مشخصه دلاندې فورمول په واسطه روښانه کړو.

$$\text{Account Receivable Turnover} = \frac{\textit{Sales on account}}{\textit{Average Account Receivable}}$$

$$\text{د طلبات‌و دوران} = \frac{\text{قرضوی خرڅلاو}}{\text{د طلباتو وسطي بیلانس}}$$

د (Hershey Foods) له بیلانس څخه په استفادې سره د دغه شرکت لپاره د طلباتو دوران په لاندې ډول محاسبه کوو:

$$\frac{52000000}{5000000} = 10.4 \text{ مرتبه}$$

البته په دې مشــخصه کې تصور کیږي چې په 2004 کال کې د HF شرکت ټولو فروشــاتو په قرضي توګه صورت نیولی دی. د فروشاتو مبالغ د دغه شرکت د عوایدو د (ګټې او تاوان) له صورت حساب څخه نیول شوي چې په لاندې ډول وړاندې کیږي.

د Hershey Foods شرکت د عوایدو صورت یا statement

31 ډسمبر 2003 او2004

ارقام په زر امریکایې ډالرو

	2003	2004	مبلغ	فیصدی
پلورنې	48000	52000	4000	%83
پلورل شوي مصارف	31500	36000	4500	%14.3
غیر خالص مفاد	16500	1600	500	%3.3
په فعالیت پورې تړلي مخارج				
د خرڅلاو مخارج	6500	7000	500	%7.7
اداري مخارج	6100	5160	240	3.9
په فعالیت پورې تړلي عمومي مخارج	12600	12860	260	21

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فعالیت له درکه خالص مفاد	3900	3140	760	19.5
د ربحې مخارج	700	640	60	8.6
له مخارجو د مخه خالص مفاد				
ټکس	3200	2500	700	21.9
د ټکس عواید 30%	960	750	210	21.9
خالص مفاد	2240	1750	490	21.9

د هغو ورځو د ګڼلو لپاره چې په اوږدو کې یې کولای شو خپل طلبات حصول او را ټول کړو، د طلباتو د دوران له مشــخصې سره په تړاو د ورته محاســبې لپاره یوه بله مشخصه هم لرلای شو چې په مټ یې خپل طلبات راټولولای شــو چې د طلباتو د حصول د وســطي وخت د مشخصې په نامه یادیږي او د لاندې فورمول په واسطه تشیخص کیږي:

$$Average\,Collected\,Period = \frac{365 days}{Account\,receivable}$$

د طلباتو د حصول وسطي وخت = ٣۶۵ ورځې / د طلباتو دوران

د شته بیلانس له مخې لرو چې:

$$\frac{365}{10.4} = 35 \text{ ورځې}$$

دا پــه دې معنــا ده چې د طلباتو را ټولول 35 ورځې په بر کې نیسي. دا چې د 35 ورځو موده د طلباتو د را ټولولو لپاره مناسبه ده او کنه؟، له هغې مودې سره اړیکه لري چې شرکت یې خپلو مشتریانو ته د طلب د حصول لپاره پیشنهاد کوي.

که چیرته شرکت خپلو مشــتریانو ته د هغوی د پورونــو د تادیې لپاره 35ورځې وخت ورکړي ، په دې صورت کې د 35 ورځووســطي موده د شرکت لپاره ښــه مشخصه ګڼله کیږي، ځکه ځینې مشــتریان د وروســتی ورځې تر را رســېدلو پورې پورونه نه پرې کوي او ځینې یې د پرې کیدلو د وخت له تیرېدلو وروسته هم د یو څه تعلل غوښتنه کوي چې د طلباتو د حصول د وخت دزیاتوالي لامل ګرځي، خو که چیرته شرکت خپلو مشتریانو ته د قرضونو د پرې کېدلو لپاره 20 ورځې وخت ورکړي، په دې صورت کې د 35 ورځنۍ وسطي مودې د طلباتو د حصول لپاره د تشویش وړ ګڼل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیــږي. پــه دې صورت کې باید پاملرنه وشي چې د 35 ورځو پایلــه چې د طلباتو د دوران له 365 ورځو څخه لاسته راغلي ده او له څه شي څخه منځته راغلي . شوني ده چې له پخوانیو دورو څخه د پاتي شویو طلباتو (مشکوک طلبات) له کبله د طلباتو کچه زیاته شوي وي او یا شرکت د مدیونینو یا Debtors په تعقیب کې چې طلبات په خپل وخت نه تادیه کوي، د کمزوري اداري سیســتم یا منجمنټ لرونکی وي.

۲-د گدام دوران Inventory: دغه مشخصه د دې ښودنه کوي چې په یوه مالي دوره کې دیوه شرکت د گدام موجودي یا stockڅو ځله پېرل او پلورل شــوې ده. د گدام دوران یا Inventory د لاندې فورمول په واسطه محاسبه کیږي:

$$\text{Investry Turn over} = \frac{\text{Cost of good sold}}{\text{Average investory}}$$

د گدام د موجودي اوســط په یوه مالي دوره کې د لومړۍ موجودې او وروســتۍ موجودې له اوســط څخه عبارت دی . شــته بیلانس ته په کتنې سره کولای شــو د HF لپاره د گدام دوران په لاندې ډول محاسبه کړو:

$$\text{د گدام دوران} = \frac{\text{د پلورل شوې امتعې مصارف}}{\text{د گدام د موجودې اوسط}}$$

یو بل نســبت چې په واسطه یې کولای شو د هغو ورځو په اوږدو کې چې د گدام ټول ذخایر یو ځل په کې پلورل شــوي وي، د وســطي وخت د نســبت په نامه یادیږي او د لاندې فورمول په واسطه محاسبه کیږي.

$$\text{د گدام دوران} = \frac{36000000}{9000000} = 4 \text{ ځل}$$

یو بل نسبت چې په واسطه یې د هغو ورځو د شمېر اوسط محاسبه کیږي چې په اوږدو کې یې یو ځل د گدام ټول ذخایر پلورل کیږي، د پلور د وســطي وخت د نســبت په نامه یادیږي او د لاندې فورمول په واسطه محاسبه کیږي.

$$\text{Avreage saleperiod} = \frac{\text{365 days}}{\text{Inventory Turner}}$$

(c) ketabton.com: The Digital Library

$$\text{د پلور وسطي وخت} = \frac{\text{365 ورځې}}{\text{د ګدام دوران}}$$

د HF بیلانس ته په کتنې سره:

$$\text{د پلور وخت} = \frac{365}{4} = \text{91 ورځې}$$

د پلور وســطي وخت له یوه سکتور څخه تر بل سکتور پورې توپیر لري ، هغه شرکتونه چې د خوراکي موادو په ســکتور پورې اړه لري له 12 څخه تر 15ورځو پورې د ګدام ګړندی دوران لري، په داسې حال کې چې د زیوراتو یوپلور ځای یا فروشګاه د ګدام ډیر بطي دروان لري.

که د هغو شرکتونو د ګدام د دوران موده سره مقایســه شي چې په ورته ســکتور کې فعالیت کوي نو د هغو شرکتونو وضعیت غوره ګڼل کیږي چې د ګدام ګړندی دوران ولري، همدا شان هغه شرکتونــه چې په ګــدام کې تر اړتیا زیاته ذخیره ولري ، طبیعې ده چــې د ګدام دوران به یې ورو یابطي وي او د زیاتو مصارفو لامل به وګرځي چې په پایله کې د شــیانو تمام شــوی قیمت لوړیږي او د شرکت د مفاد په کموالي پای ته رسیږي.

هغــه شرکتونــه چې په ګدام کې تــر اړتیا زیات مقادیر ذخیره کوي ، په حقیقت کې د ناســم منجمنټ څرګندونه کوي ، ځکه د زیرمه شــویو توکیوپه ځای کېدی شي اړونده سرمایه دشرکت په کوم بل فعالیت باندې مصروفه وساتل شي.

ځینې وخت تصور کیږي چې د امتعې د زیاتو مقادیرو پیرل کیدی شي له سترو یا فوق العاده ډســکاونټونو یا تخفیف څخه برخمن شي، خو په کار ده چې د فوق العاده ډســکاونټ تر څنګ د بیمې یا Insurance مصارف، ټکس یا مالیه او د ګدام خطرات هم په نظر کې ونیول شي او یو له بل سره مقایسه شي.

پــه دې وروســتیو کې شرکتونو لــه Just in time JIT میتود څخه په اســتفادې سره د ګدام د دوران سرعت زیات کړی دی.

د دې میتود له مخې په قصدي توګه د ګدام ذخایر په ښــکته ســطحه کې ساتل کیږي چې په پایله کې یې د ګدام د دوران سرعت زیاتیږي، خو په دې صورت کې بیا هم شرکت ته پکار دي چې خــورا محتاطانه اقدامات وکړي په دې معنا، هســې نه چــې د اړتیا په وخت کې د ګدام د زیرمې د پوره کولو یا د تجارتي فعالیت د سقوط د وېري لېرې کولو له ستونزې سره لاس او ګرېوان شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مثال په توګه د a او د b شرکتونو د عوایدو صورت یا statement په لاندې ډول دی:

د بیلانس پاڼه

31 ډسمبر کال 2002

ارقام په زرو افغانیو

دارايي	A	B
نغدي پيسې	2000	4500
د حصول وړ حسابات يا (طلبات)	2000	6500
د ګدام ذخاير	2000	5000
ملکيتونه، مشينري او تجهيزات	2000	35000
ټولې شتمنۍ	4000	5000
د دارايي مجموعه	30000	56000
د ونډه والو ديون اوملکيت		
د تاديې وړ حسابات	2500	3000
د تاديې وړ نوټونه	1500	4000
د پرداخت وړ قرضې اسناد	10000	30

۲- د اوږد مهاله قرضونو د ورکړې د وړتيا نسبت يا Solvcncy Ratio:

دغــه نســبتونه په اوږده مهال کــې د يوه شرکت د قرضونو د مجرا کولــو وړتيا په ګوته کوي. سرمايــه ګــذاران او هغه پور ورکوونکي چې د اوږدې مودې لپــاره قرضې ورکوي، معمولاً له ورته نسبتونو سره دلچسپي لري. ورته نسبتونه په لاندې ډول دي:

۱-د دارايي او ديونو د مجموعې نسبت يا: Debt to Total Assets Ratio

د هغې مجموعي دارايي فيصدي چې د قرضه ورکوونکو له لوري مهيا کيږي، د کسر په واسطه ښودل کيږي.

$$\frac{\text{د قرضې يا ديونومجموعه (سيال اوطويل المدت)}}{\text{د دارايۍ مجموعه}}$$

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هره اندازه چې دغه نســبت لوړ وي، په همغې اندازه د قرضونو د پرې کولو په وخت کې د قرض پرې کولو د ژمنې د نه پوره کېدلو وېره زياته وي او په هره اندازه چې دغه نسبت وړوکی وي، دا معنا لري چې ګواکې له قرضه ورکوونکو سره زياته دارايي موجوده ده چې د شرکت دافلاس په صورت کې ترېنه د پور پرې کولو په برخه کې استفاده کيدی شي.

که چيرته د يوه شرکت د قرضونو مجموعه 3880,1 او د دارايي مجموعه يې 1877,6 وي ، په دې صورت کې:

$$\frac{3880,1}{1877,6} = 0,7954 = 0,8\%$$

دا پــه دې معنــا ده چې قرضه ورکونکي د شرکت 80% دارايــي تحويل کړې او که چيرته دغه نسبت په يوه بل شرکت کې 0,87 او سکتوري اوسط 0,68 وي، په دې صورت کې نسبت د سکتوری اوسط په پرتله لوړ دی خو د سيال يا رقيب شرکت په پرتله کم دی.

له دغه نسبت سره ورته يو بل نسبت د شخصي سرمايې په وړاندې د مجموعي ديونو له نسبت څخه عبارت دی. دغه نسبت د شخصي سرمايې په پرتله له قروضو څخه د استفادې نسبت په ګوته کوي چې د Debt to Eguity Ratio په نامه هم يادېږي

۲- د سود د پوښښ نسبت يا Times Interst earning Ratio

دغه نســبت د قرضونو د ســود ورکولو وړتيا په ګوته کوي.ددې نســبت په واسطه دا ارزونه کيږي چې د ســود او ماليات‌و له ورکولو د مخه شرکت څومره مفاد لري. فورمول داســې دی چې: د ربحې او ماليات‌و له ورکولو د مخه د شرکت مفاد د ســود په مخارجو باندې وېشــل کيږي. فرضاً که چېرته د يوه شرکت عملياتي مفاد ۱۰۰۹,۱ او د سود يا ربحې مخارج يې ۱۰۸,۳ وي نو لرو چې:

$$\text{I cov.R} = \frac{1009,1}{108,3} = 9,3$$ د ربحې د پوښښ نسبت

دغه نســبت پــه ګوته کوي چې د ربحې او ماليات‌و د مخارجو لــه ورکولو دمخه له مفاد څخه څومــره مبالــغ د ربحې د مخارجو د تاديې لپاره ضروري دي. که څه هم د ټولې دارايي په پرتله د قروضو دغه نسبت په ډاګه کوي چې شرکت د خپلې دارايي د تمويل لپاره تر ډېره بريده په قرضونو اتکا کوي خو له دې سره سره په ښه توګه د قروضو د ربحې د ورکولو تر عهدې وتلای شي.

۳- د نغدو پيسو په واسطه د قرضونو د پوښښ نسبت يا Cash debt coverage Ratio:

دهغو نغدوپيســو نســبت چې له عملياتي فعاليتونو څخه تر لاسه کيږي او د شرکت د پورونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مجرا کولو لپاره کارول کیږي، په دې نامه یادیږي. په ورته صورت کې شرکت دې ته نه اړایستل کیږي چې د قرضونو د مجرایني لپاره د دارایي په پلور باندې لاس پورې کړي.

$$C.D.COV.\ R = \frac{\text{د عملیاتي فعالیتونو له درکه خالصي نغدي پیسې}}{\text{د پورونو مجموعي اوسط}}$$

په دې صورت کې شرکت د عملیاتي فعالیتونو له درکه د تر لاسه شویو نغدو پیسو په واسطه د اوږد مهاله قرضونو دپوره کولو وړتیا لري. که چیرته خالصي نغدي پیسې چې د شرکت د عملیاتي فعالیتونو له درکه تر لاسه کیږي، 3667,9وي، او په 2004 کال کې د دارېي مجموعه 3767,6 او په 2005کي 3880,1) وي، نو:

$$\text{د پورونو مجموعي اوسط} = 3880,1 + 213767,3 = 3823,8$$

$$3823,85 \big/ 3667,9 = 0,95$$

په دې معنا چې د عملیاتي فعالیتونو له درکه تر لاسه شوي نغدي پیسې د ۹۵٪ قر ضونو د پوښښ لپاره بسنه یا کفایت کوي.

۴- اضافي نغدې پیسې Free cash flow:

دا هم د هغو شاخصونو له ډلې څخه ګڼل کیږي چې په مټ یې د یوه شرکت د پرداخت وړتیا موندل کیږي. اضافي نغدي پیسې دي چې د مفاد د توزیع او یا عملیاتي دارایي د توسعې لپاره تري استفاده کیږي. که چیرته د اساسي دارایي له ترسیم او د مفادله توزیع وروسته بیا هم په شرکت کې نغدي اضافي پیسې پاتې شي، پکار ده چې شرکت تصمیم ونیسي چې خپلې سرمایه ګذاري ته پراختیا ورکړي.

فرضاً که چېرته هغه نغدي پیسې چې له عملیاتي فعالیتونو څخه باقي پاتې کیږي، 100000 افغانۍ وي او 30000 افغانۍ د اساسي دارایي د ترسیم په موخه مصرف شي او 10000د مفاد په توګه توزیع شي، په دې صورت کې 60000 نورې افغانۍ هم باقي پاتي کیږي چې باید د مفاد په توګه توزیع شي او یا د شتمنۍ د توسعې په موخه ترې استفاده وشي.

دغه رقم د نغدو اضافي پیسو په نامه یادیږي چې د خالصو نغدو پیسو او سرمایوي عملیاتي فعالیتونو د مصارفو له تفریق څخه تر لاسه کیږي. د نغدي جریاناتو د حساب له صورت سره د دغې مشخصي د تړاو له کبله غوره ده چې د حساب د دغه صورت یا statement په هکله لنډ معلومات تر لاسه کړو.

سرمایوي مصارف- له عملیاتي فعالیت څخه خالصې نغدي پیسې= نغدي پیسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نغدي جرياناتو د حساب صورت معرفي يا Cash Flow

د مالي حساب صورت په بشپړه توګه د يوه شرکت د مالي وضعيت تمثيل نشي کولای، د حساب د دغـو دريـو صورتونو له تحليل او مشـاهدې سره د يوه متفکر پانګـه اچوونکي له لوري لاندې پوښتنې مطرح کيږي: يو شرکت چې يوازې 17 ميليونه افغانۍ ګټه يې کړيده، څنګه به وکړای شي 600 ميليونه نغدي پيسې په پانګه اچوونکو باندې وويشي؟

څنګه کيدی شي يو شرکت چې 86 ميليونه تاوان ور رسـيدلی دی د 900 ميليونو په ارزښـت واخستلای شي؟

ورته پوښتنو ته يوازې د نغدي حساب په مرسته ځواب ورکولای شو. د حساب د دې صورت د چمتـو کولـو موخه د شرکت د نغدي جريان په هکله د معلوماتو برابرو ل دي . ځکه لکه وړاندې چې ذکر شـوه د دريګوني حسـاب صورت چې پورته يې په اړه کافي معلومات ورکړل شول، د يوه شرکت نغدي جرياناتو (نعدي راکړې ورکړې) په هکله معلومات نشی ورکولای. د مثال په توګه يو مقايسوي بيلانس شيټ د مالي کال په اوږدو کې د ملکيت په بڼه د مشينري او تجهيزاتو د زياتوالي ښودنه کوي، خو دا چې په دارايي کې دغه زياتوالی څنګه او له کومه ځايه تمويل شوی دي، نه ده څرګنده شـوې. دا په حقيقت کې د خالص مفاد او عوايدو د صورت ښـودنه کوي خو هغه نغدې پيسې چې له عملياتي فعاليتونو څخه تر لاسه کيږي، نه ښيې او يا د سرمايې صورت د توزيع شوي مفـاد ښـودنه کوي خو دا چې د کال پـه اوږدو کې د دغه مفاد څه مقدار پـه نغدي توګه تاديه شـويدی، نه واضيح کيږي. د حسـابونو دغه صورت په شرکت کې د خالصو نغدي بدلونونو ښودنه نه کوي او د غه تغيرات د نغدي حساب د صورت په واسطه په ښه توګه تثبيت کيږي.

د نغدي حساب د صورت د تهيې اساسي موخه د عملياتي فعاليتونو، سرمايه ګذاري او مالي چلند په پايله کې د تر لاسه شويو پيسو د نغدې راکړې ورکړې په باره کې د معلوماتو لاسته راوړل دي.

د حسـاب د دغـه صورت په ترڅ کې د شرکت نغدې پيسـې د مالي دورې پـه پيل او پای کې مقايسـه کوي. د يوه شرکت په نغده مالي وجه کـې خالص تغيرات خورا ضروري دي ، ځکه پانګه اچوونکي ، پوروړي يا Creditors او ټول علاقمندان غواړي پوه شي چې د شرکت په تر ټولو سياله دارايي(نغدو پيسـو) کې څه واقع کيږي. د يوه شرکـت دمالي وضعيت په هلکه د معلوماتو د تر لاسه کولو لپاره ډيره اړينه ده چې د هغه د نغذي جرياناتو په هکله معلومات ولرو.

د حساب دغه صورت لاندې پوښتنو ته ځواب ويلای شي. د يوې مالي دورې په اوږدو کې نغدي پيسې له کومه مدرکه تر لاسه کيږي؟ په يوه مالي دوره کې د کومو مقاصدو لپاره دغه نغدي پيسې په مصرف رسـيږي؟ د يوې مالي دورې په اوږدو کـې د يوه شرکت په مالي وضعيت کې څه بدلون ايجاديږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نغدي صورت حساب تصنيف يا Classification of CF

د نغدي داد او ســتد د حســاب دغه صورت د مالي سرمايه ګذاري له فعاليتونو څخه لاســته راځي . هغه معاملات چې په دې تصنيف کې شامل دي په لاندې دري ګونو کتګوريو وېشل کيږي:

۱- عملياتي فعاليتونه يا Operating Activities: په دې کټګوري کې نغدي پيسې شامليږي چې د عوايدو او مخارجو له معاملاتو يا په بل عبارت له خالص مفاد يا Net Income څخه متاثره کيږي.

۲- شامل مالي فعاليتونه:

– د قرضې د اسنادو د صدور يا قرضونو د تاديې له درکه د نغدو پيسو له تر لاسه کولو څخه عبارت دي.

– له سرمايه ګذارانو څخه د نغدو پيسو تر لاسه کول او هغوی ته د مفاد تاديه کول.

۳- شامل سرمايوي فعاليتونه:

– په نغدو پيسو باندې د اوږد مهاله ثابتې دارايي پير يا پلور.

– قرض ورکول او دهغې دوباره اصول.

په لاندې شکل کې د دغو دريو کټګوريو له درکه نغدي پيسې په غوره توګه تشريح کيږي.

عملياتي فعاليتونه

– نغدي پيسې چې د شرکت داخل ته جريان کوي.

– په مشتريانو يا پيردونکو باندې د شيانو او خدمتونو پلور.

– د قرضو د ربحې او پانګه اچونې له درکه د مفاد حاصل

– د دولت د قرضې د اسنادو له پلور څخه.

– د پيسو وتل يا خروج پول

– د کارکوونکو مزد اومعاشات

– د دولتي قرضې د اسنادو پير يا اخيستل.

– د ټکس يا ماليې تاديه

– نور ټول تاديات

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرمایوي فعالیتونه

د پیسو دخول

- د دارایي، تجهیزاتو او اوږد مهاله سرمایه ګذاري د پلور له درکه.
- د اوږد مهاله قرضې د اسنادو د پلور له درکه.
- د اوږد مهاله قرضو د دریافت یا اصالت له درکه.

د پیسو خروج یا وتل

- د دارایي، تجهیزاتو او وسایلو د پیر یا اخستلو له درکه.
- د قرضې د اوږد مهاله اسنادو د پیر یا اخستلو له درکه.
- د قروضو اعطا یا ورکول.

مالي فعالیتونه

دخول: د مهمو اسنادو د پلور له درکه.

خروج: د پورونو بیرته ورکول.

د نغدي جریاناتو د حساب صورت ترتیب یا

How to prepare cash flow statement

د نغدي جریاناتو یا Cash flow د صورت یا statement د ترتیب لپاره دوه یعني مســتقیم او غیر مســتقیم میتودونه شتون لري چې دواړه یې ورته پایلي جوتوي. البته د دواړو میتودونو پایلې ته د رســیدلو پروســیجر او طرزالعمل سره توپیر لري . څکه غیرمســتقیم میتود د نغدي حساب د صورت یا دترتیب لپاره زیات معمول دی، نوپه دې اســاس له یوه مثال سره جوخت دغه میتود تر مطالعې لاندې نیسو او وروسته یې په مستقیم میتود باندې بحث کوو.

په مستقیم میتود کې د هر یو قلم د عوایدو د حساب صورت په بیله توګه له غیر نغدي حالت څخه نغدي حالت ته تعدیلیږي، په داسې حال کې چې په غیر مستقیم میتود کې ورته تعدیل ته اړتیا نه لیدل کیږي بلکې هماغه اقلام په نغدو پیســو باندې تعدیلیږي چې د خالص مفاد تعدیل په پیسو سره متاثره کوي.

د دغه میتود د توضیح په موخه لاندې مثال په نظر کې نیسو:

د مثال په توګه د x شرکت د عوایدو صورت په لاندې ډول راکړل شوی دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغو معاملاتو له مخې چې په دې شرکت کې په 2005 ام کال کې منځته راغلي دي، د ورته شرکت د نغدي جریاناتو یا Cash flow صورت یا statement ترتیب کوو.

د (x) شرکت د بیلانس پاڼه 31 ډسمبر 2004 او 2005 کلونه					
شماره	سیاله داراېي	2004 ام کال	2005ام کال	تغیر	کاهش/ افزایش
۱	نغدي	15.000Af	46.000Af	31.000Af	افزایش
۲	قابل حصول حسابونه(طلبات)	55.000Af	47.000Af	8.000Af	کاهش
۳	گدام	110.000Af	144.000Af	34.000Af	افزایش
۴	مخکې پرداخت شوي مخارج	5.000Af	1.000Af	4.000Af	کاهش
{4+3+2+1}5	د سیالې دارایي مجموعه	185.000Af	238.000Af	53.000Af	
۶	لنډ مهاله سرمایه گذاري	127.000Af	115.000Af	12.000Af	کاهش
۷	ثابتې دارایۍ	505.000Af	715.000Af	210.000Af	افزایش
۸	دثابتو داراییو د ارزښت مصحح	68.00Af	103.000Af	35.000Af	افزایش
{8-7}9	د ثابتي دارايي مجموعه	437.000Af	612.000Af	175.000Af	
{9+6+5}10	د دارايي مجموعه	749.000Af	965.00Af	216.000Af	
۱۱	سیال دیون یا liabilities یا پورونه	43.000Af	50.000Af	7.000Af	افزایش
۱۲	د پرداخت وړ حسابات (غیر قابل تادیه قروض)	9.000Af	12.000Af	3.000Af	افزایش
۱۳	د پرداخت وړ مالیه	5.000Af	3.000Af	2.000Af	کاهش

(c) ketabton.com: The Digital Library

{13+12+11}14	د سیالې دارایي مجموعه	57.000Af	65.000Af	8.000Af	
15	طویل المدت دیون یا liabilities	245.000Af	295.000Af	50.000Af	افزایش
{15+14}16	پورونو مجموعه	302.000Af	360.000Af	58.000Af	
	سرمایه				
17	معمولي سهام	315.00Af	465.0000Af	150.000Af	افزایش
18	نا توزیع شوي مفاد	132.000Af	140.000Af	8.000Af	افزایش
{18+17}19	د سرمايې مجموعه	447.000Af	605.000Af	158.000Af	
{19+18}20	د پورونو او سرمايې مجموعه	479.000Af	965.000Af	216.000Af	

د 2005 ام کال لپاره
د x شرکت د عوایدو صورت یا statement
چې د ډسمبر د میاشتې په 31 نېټه ختمیږي

شماره	تفصیلات	مبالغ
۱	عواید	698.000Af
۲	د پلورل شوي امتعې مصارف	520.000Af
{۱-۲}۳	نا خالص مفاد	178.000Af
۴	عملیاتي مخارج (37.000Af چې استهلاک ور سره ضمیمه شوی دی	147.000Af
{۳-۴}۵	عملیاتي عواید	31.000Af
۶	د ربحې مخارج	23.000Af
۷	د ربحې حاصل	6.000Af
۸	د ثابتې دارایي له درکه مفاد	12.000Af

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹	د ثابتې دارايۍ له درکه ضرر	3.000Af
۱۰	له مالياتو د مخه مفاد	23.000Af
۱۱	د مالياتو مخارج	7.000Af
۱۲{۱۱-۱۰}	خالص مفاد	16.000Af

نور معاملات چې د 2005 کال په جريان کې يې صورت نيولی دی.

۱- د سرمايه گذاري د پلور مبلغ 78.000Af

۲- د سرمايې پلور 102.000Af چې اصلاً په 90.000Af تمامه شوې ده.

۳- په 120.000Af ارزښت سره د ثابتې دارايي خريداري يا پيرل.

۴- د غير ثابتې دارايۍ پلور چې 10.000Af قيمت يې درلود او د دارايۍ د ارزښت مصحيح 2000Af دی په 5000Af.

استهلاكات

کې د پانگې اچونې د فعاليت په توگه د ثابتي دارايۍ، نامحسوسې دارايۍ، طبعي منابعو او داسې نورو لپاره نغدي تاديه هغه مهال درج کيږي چې دغه دارايي اخيستل کيږي . د ثابتي دارايي د استهلاک وخت، د نامحسوسې دارايي او طبعي منابعو د ارزښت ليږوالی د عوايدو د حساب په صورت کې ظاهريږي.

پــه مخارجو باندې د دغــې دارايي تدريجي بدلون د يو ډول تغير شــودنه کوي خو په نغدي جرياناتو يا Cash flow باندې هيڅ ډول تاثير نه لري. ځکه دغه منابع په نغدي جريان کې کوم تاثير نه رامنځته کوي نو دغه منابع د عوايدو د حساب په صورت کې له خالص مفاد څخه منفي کيږي.

د دارايي او سرمايه گذارۍ د پير او پلور له درکه مفاد او ضرر

لــه دغه مدرک څخه مفــاد او ضرر د عملياتي فعاليت له ناحيې څخه نغدي جريانات نه متاثر کوي. نو په دې اســاس په کار دي چې له دې برخې څخه حذف شي. د مثال په توگه د x شرکت د عوايدو د حساب په دوو صورتونو کې د سرمايه گذاري له درکه 12.000Af مفاد ښودل شوی دی، همدا شــان د ثابتې دارايي د پلور له درکه 3000Af ضرر ښــودل شوی دی، ځکه دغه 12.000Af مفاد د سرمايوې فعاليتونو په برخه کې ښودل کيږي نو په کار ده چې د عملياتي فعاليتونو له برخې څخه تفريق شي او په دې خاطر چې 3000Af ضرر د سرمايوي فعاليتونو په برخه کې تفريق کيږي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو په کار ده چې په دې ځای کې جمع شي.

د x شرکت د عملیاتي فعالیتونو له درکه نغدي جریان دد 2005 ام کال لپاره چې د ډسمبر په۳۱ پای ته رسیږي		
شمیره	له عملیاتي فعالیتونو څخه نغدي جریان	مبالغ
۱	خالص مفاد	698.000Af
۲	استهلاک	37.000Af
۳	د سرمایه گذاري د پیر له درکه مفاد	12.000Af
۴	د ثابتې دارایي د پلور له درکه ضرر	3.000Af
۵	د سیال پورونو په دارایي کې بدلونونه	31.000Af
۶	په قابل حصول حساباتو کې کموالی	8.000Af
۷	په گدام کې زیاتوالی	34.000Af
۸	په مخکې ورکړل شوو مخارجو کې کموالی	4.000Af
۹	په قابل تادیه حساباتو کې زیاتوالی	7.000Af
۱۰	په غیر نغدي دیون پورونو زیاتوالی	3.000Af
۱۱	په عوایدو باندې د راتلونکو مالیاتو په کچه کې کموالی	2.000Af
۱۲	په عملیاتي فعالیتونو کې خالصې نغدي پیسې	

{10+9+8}14.000Af

814.000+16.000A}30.000

په سیاله دارایۍ کې بدلون

په نغدي جریاناتو یا Cash flow باندې د سیالې دارایۍ یا current asset کموالي مثبت تاثیر او زیاتوالی یې منفي تاثیر لري.

د مثال په توگه: د(x) شرکت د عوایدو د صورت او د بیلانس ورقې ته مراجعه وکړئ، په 2005 کال کې خالص فروشات یعني د فروش عواید 698.000Af دي او قابل تادیه حسابونه د8.000Af

(c) ketabton.com: The Digital Library

کموالي ښودنه کوي، نو د امتعې د خرڅلاو له درکه نغدي مبالغ 706.000Af دي، يعني .698.000+8.000Af=706.000

په دې صورت کې نســبت هغه مبلغ ته چې د عوايدو د حســاب په صورت کې ښودل کيږي د خرڅلاو له درکه نغدي پيسې 8.000Af زياتې دي.

Account Receivable

55.000Beg Balance 698.000Af په مشتريانو باندې پلور	706.000AfCash Receipts From customer 47.000Af
753.000Af	753.000Af

پــه دې حالت کې د پلور په طلباتــو کې 8.000Af کموالی له خالص مفاد سره جمع کيږي او د ګــدام ذخايــر چې له 110.000Af څخه يې 144.000Af ته زياتوالی موندلی دی ، نســبت هغه ته چې د پيرل شــوې امتعې په مصرف کې ښــودل شــوی دي ،د 34.000Af په اندازه د امتعې په خريداري کې زياتې مصرف شــوی دي. له دغه پرنسيب څخه په استفادې سره په مخکې پرداخت شويو مخارجو کې 4.000Af کموالی خالص مفاد ته ورجمع کيږي.

په سيالو ديونو کې تغير

په نغدي صورت حســاب کې سيال ديون د ســيالي دارايي په حذف کولو باندې معکوس تاثير لري. په دې معنا چې په سيالو پورونو کې زياتوالی له خالص مفاد سره جمع کيږی او کموالی يې له هغه نه تفريق کيږي.

د مثال په توګه : په قابل تاديه حســابونو کې يې له 43.000Af څخه 50.000Af ته زياتوالی موندلی دی او د 7.000Af زياتوالی ښــودنه کوي. يعني واقعې خريداري د پلورل شــوي امتعې له مصارفوڅخــه عبــارت دی ، په دې معنا چې 520.000Af، + په ګدام کې زياتوالی 34.000Af چې له 554.000Af سره مســاوي کيږي. په همدې ترتيب په ديون يا liabilities کې 000زياتوالی هم اضافه کيږي خو په قابل تاديه مالياتو کې 2.000Af کموالی منفې کيږي.

په دې صورت کې د عملياتي فعاليتونو له درکه خالصې نغدي پيسې 30.000Af دي ، په داسې حال کې چې خالص مفاد 16.000Af دي.

په لنډه توګه د عوايدو د حساب په صورت کې د اقلامو تاثيرات په لاندې ډول وړاندی کيږي:

استهلاک علاوه کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په نامحسوسه دارايي کې کموالی علاوه کيږي.

په طبيعي مبالغو کې کموالی علاوه کيږي.

د دارايي او سرمايي د پلور له درکه ضرر علاوه کيږي.

د دارايي او سرمايې د پير له درکه مفاد منفي کيږي.

د سيالو پورونو او دارايۍ لپاره

سياله دارايي په خالص مفاد باندې علاوه کيږي، له خالص مفاد څخه منفي کيږي.

طلبات کموالی ډيروالی

گدام کموالی ډيروالی

مخکې سپارل شوي مصارف کموالی ډيروالی

ديون يا liabilities سيال

د تاديې وړ حسابونه کموالی

ډيروالی کموالی

ديون يا liabilities تحقيقی ډيروالی کموالی

د خرڅلاو ماليه (مفاد) زياتوالی کموالی

د سرمايوي فعاليتونو له درکه نغدي پيسې

هر هغه حساب چې د سرمايوي فعاليتونو لپاره نغدي پيسې برابرولای شي، په بېله توگه ازمايش کيږي. سرمايوي فعاليتونو تر ډيره ځايه په اوږدمهاله دارايي باندې چې په بيلانس کې ښودل شوې وي، متمرکز وي، خو لنډ مهاله سرمايه گذاري هم د سيالي دارايي په برخه کې د مفاد او ضرر په بيلانس کې د عوايدو د حساب له درکه شامليږي. د دغې برخې د غوره توضيح په موخه لاندې معاملات په نظر کې نيسو:

۱- د سرمايوي اسنادو پير يا خريداري په مبلغ 78.000Af .

۲- په 102.000Af باندې د سرمايه گذاري پلور چې قيمت يې 90.000Af دی.

۳- په 102.000Af قيمت باندې د ثابتې دارايي خريداری

۴- د ثابتې دارايي پير چې 10.000Af قيمت يې درلود او 2.000Af يې په 5.000Af ارزښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره استهلاک شوي وه

اوس نو د سرمایه ګذاري له درکه د نغدو پیسو د تر لاسه کولو لپاره په لاندې ډول عمل کوو.

سرمایه ګذاری

لکه څنګه چې پوهیږو د سرمایوي شــیانو خریــداري سرمایه ګذاري ته زیاتوالی ورکوي ، په داسي حــال کــې چې پلور یې سرمایــه ګذاری ته کموالی ورکوي. په 78.000Af ارزښــت سره د سرمایوي شــیانو د اخیســتلو له درکه په سرمایه ګذارۍ کې زیاتوالــی را غلی دی چې په لاندې ډولمعاملــه کیــږي:

Cr	Dr	تفصیل	شمیره
0Af	78.000Af	د سرمایه ګذاري حساب	1
78.000Af	0Af	کود	2
0Af	0Af		
78.000Af		جمله	

د سرمایوي شیانو اخیستل

دغه معامله د کوډ له حسابه د ۷۸,۰۰۰Af کموالي ښودنه کوي.

دوهمه معامله چې د سرمایه ګذاري ښــودنه کــوي 90.000Af قیمت لري او په 102.000Af پلورل کیږي، چې په لاندې توګه په محاسبوي دفتر کې ثبت کیږي.

Cr	Dr	تفصیل	
0Af	102.000Af	نغدي پیسې	1
90.000Af	0Af	د سرمایه ګذاري حساب	2
12.000Af	0Af	د سرمایه ګذاري له درکه مفاد	3
0Af	0Af		4
0Af	0Af		5
102.000Af	102.000Af	جمله	

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سرمایه ګذاري پلورل

په نغدو پیسو کې د دغې معاملې تاثیر 102.000Af دی چې 12.000Af مفاد هم په کې شامل دی، له همدې کبله دغه12.000Af د عملیاتي فعالیتونو له برخې څخه تفریق کیږي.

لکــه څنګــه چې په بیلانــس کې لیدل کیــږي ، په 2004 کال کــې لنډ مهالــه سرمایه ګذاري 127.000Af او په 2005 کال کې 115.000Af ده چې د 12.000 ډالرو کموالي ښــودنه کوي، اوس نو په 2005 کال کې په 78.000Af واخیستل شوه او 90.000Af ترې کمه شوېده.

ثابته دارایي(شتمنۍ)

په دې اړه باید د دارایۍ او مصحیح حســابونو د شــمتنۍ ارزښــت مطالعه شي. د بیلانس په اساس دارایي د Af 210.000 زیاتوالي ښودنه کوي. د هغوی د ارزښت مصحیح 35.000Af زیاتوالی کــړی دی، د دارایــي خریداري د مصحیح د زیاتوالي او پلــور یې د کموالي باعث کیږي. د دارایي د ارزښت مصحیح د دارایي له استهلاک سره زیاتوالی ښیي.

له اضافي معاملاتو څخه څرګنده شوه چې په 120.000Af سره دارایي اخیستل کیږي.

شمېره	تفصیل	Dr	Cr
1	دارایۍ	120.000Af	0Af
2	نغدې پیسې	0Af	120.000Af
		0Af.	0Af
	جمله	120.000Af	120.000Af

د ثابتې دارایي پېر یا اخیستل

د دارایي څلورمه معامله چې 10.000Af قیمت یې درلود او 2.000Af یې اســتهلاک شوی وه، په 5.000Af پلورل کیږي یعنې:

د ثابتې دارایي پېرل

کسر ← 5.000Af

د دارایي د ارزښت مصحیح ← 2.000Af

د پلور له درکه ضرر ← 3.000Af

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ثابتې دارايي پلور

لکه چې و ليدل شول له عملياتي فعاليتونو څخه 3.000Af ضرر منفي شوی وه، نو:

شمېره	د سرمايوي فعاليتونو له مدرکه نغدي جريانات	مبالغ
1	د سرمايوي شيانو خريداري	78.000Af
2	د سرمايوي شيانو پلور	102.000Af
3	د ثابتې دارايي خريداري	120.000Af
4	دثابتې دارايي پلور	5.000Af
	خالص جريانات	91.000Af

Dr Cr	Net Income casatementh flow st	شمېره
16.000Af		1
37.000Af	Depreciation	2
12.000Af	Ceainon ….. ofincome	3
3.000Af	Lass plant assats	4
	په سياله دارايي او سرمايه کې کموالی	5
8.000	کموالی	6
34.000Af	په ګدام کې زياتوالی	7
4.000Af	د پرداخت شويو مخارجو کموالی	8
7.000Af	په قابل تاديه حسابونو کې زياتوالی	9
3.000Af	په تحقيقي قروضو کې زياتوالی	10
2.000Af	په قابل تاديه مالياتو کې کموالی	11
14.000Af		12{11+10+9+8+7+6}
30.000Af	Net cash from operating Activities	13{12+11}
	د سرمايه ګذاريو له درکه پيسې	14
78.000Af	دسرمايوي اسنادو خريداري	15
102.000Af	د سرمايوي اسنادو پلور	16
120.000Af	د دارايي خريداري	17

(c) ketabton.com: The Digital Library

5.000Af	خرڅلاو	18
91.000Af	د سرمايوي فعاليتونو له مدركه نغدي پيسې	19{18+17+16+15+14}
50.000Af	د اوږد مهاله قرضونو ورکول	20
	د ونډې يا سهم د اسنادو صدور	21
8.0000Af	توزيع شوی مفاد	22
92.000Af	د مالي فعاليتونو له مدركه خالصې نغدي پيسې	23{22+21+20}
31.000Af	په نغدو پيسو کې خالص زياتوالی او تغيرات	24
15.000Af	د کال په پيل کې نغدي پيسې	25
46.000Af	نهائي نغدي پيسې	26 {25+24}

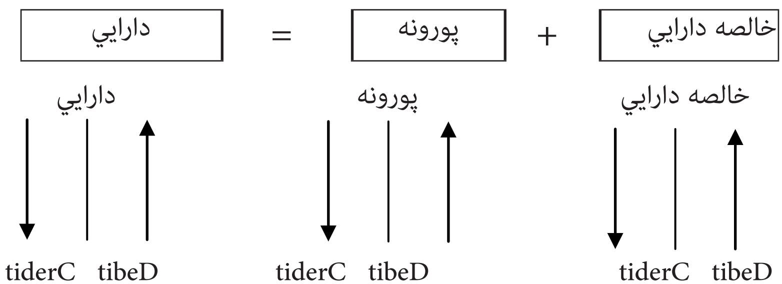

په ساده عبارت، حسابي معادله د دې ښودنه کوي چې خالص ارزښت د جاري دارايي د ارزښت د تعين په واسـطه او له هغه وروسـته له هغـې څخه د جاري پورونو د ارزښـت د تفريق کولو په واسـطه مشخص کيږي. کله چې د حسابي معادلې د اسـتفادې موضوع د بيلانس شيټ اساسي معادلــې په توګــه مطرح کيږي، دا په دې مفهوم ده چې د بيلانس شـيټ اخيرې برخې په موازي توګه د يوه نهاد د خالص ارزښت څرګندوی دی.

که چيرته د يوې موسسې د دارايي خالص ارزښت او د ديونو ميزان د دارايي له مجموعي رقم سره مسـاوي شي، په دې صورت کې کومه سـتونزه شتون نه لري، خو که چيرته د ديونو مجموعي رقم او د دارايي خالص ارزښـت د دارايي له مجموعي رقم سره مسـاوي نشي، په دې صورت کې دمحاسبې په بهير کې ستونزې ايجاديږي او مسئله جدي پاملرنې ته اړتيا لري.

په لومړۍ مرحله کې د مالک يا څښتن دارايي يا شتمني د شرکت له سرمايې څخه د اسهامو د صدور په څير د يو لړ اقداماتو په واسطه تر اغيزې لاندې راځي.

وروسـته لـه دې چې شرکت خپل فعاليت پيل کړي، درامـد (د عوايدو منفي مصارف) او ګټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځته راځي او همدا رنګه امکان لري چې د دورې تر پایه پورې د شرکت سرمایوي سهام یا ونډې زیاتې شي یا بالعکس یو شمېر سهام اعاده شي او سرمایه یې کموالی وکړي. د څښتن په سرمایه باندې پورته ذکر شوي عناصر لاندې تاثیرات لري:

دارایي = پورونه + د مالک خالصه دارایي

+ عواید - د سهامو حذف

+ مصارف

- منفعت

- خسارات

+ د سرمایې د ونډې زیاتوالی

پورونه + د مالک خالصه دارایي = مجموعی دارایي

حسابي معادله له مضاعف اندراج حسابي سیستم سره د اساسي معادلې د اړیکي ښودنه کوي. اصلاً فورمولي حسابي معادله، د دارایي، دیونو او خالص ارزښت تر منځ د اړیکې د توضیح لپاره ده. حسابي معادله د معادلاتو تر منځ تر ټولو متداوله معادله ده چې په بیلانس شیټ کې ترې استفاده کیږي. په دې برسېره په بیلانس شیټ کې د مندرجاتو د ثبت کیدلو او د هغوی د څرنګوالي او سمې مطالعې لپاره هم د نوموړي معادلې پیژندنه یا شناخت اړین دی . د حسابي معادلې د کار کرد د پیژندلو په موخه د معادلې د تشکیلوونکو درې واړه اساسي عناصرو پیژندنه او درک ضروري دی.

– دارایي د هغو ټولو اجناسو یا محصولاتو په ارزښت باندې اطلاق کیږي چې د مالک یا څښتن په تصاحب یا ملکیت کې شامل وي.

– دیون یا liabilities له هغو وجوهو یا منابعو څخه عبارت دي چې د دارایي د لاسته راوړلو په موخه د شرکت له لوري په قرض اخستل شوي وي.

– خالص ارزښت د یوې موسسې له هغه مالي ارزښت څخه عبارت دی چې د باندنیو مراجعو د واجب التادیه قروضو له منفي کیدلو څخه وروسته پاتې کیږي. د حسابي معادلې له توسل څخه اساسې موخه د نهایي عناصرو له تعین څخه عبارت دی چې خالص ارزښت ور ته ویل کیږي.

ځینې وختونه خالص ارزښت د (خالصې دارایي) په نامه هم یا دیږي.

د یوه شرکت یا موسسې مالي وضعیت د قروضو او دارایي د میزان څرګندوی دی.

تجارتي معاملات په ورځنۍ توګه د شرکت د سوداګریزو چارو د پر مخ وړلو په موخه تر سره کیږ ي، په دې بهیر کې د اقلامو پیر او پلور صورت نیسي، مالي وجوه یا (اعتبارات) اعطاء یا په قرض

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخســـتل کیږي، عواید تحصیل کیږي او مصارف منل کیږي. نوموړي ســـوداګریز معاملات د حسابي معادلې د دریواړو عناصرو د بدلون یا تغیر لامل ګرځي.

هره معامله چې د مجموعي دارایي د زیاتوالي لامل ګرځي، باید د خالصې دارایي یا قرضونو د زیاتـــوالي لامـــل هم شي. او هره معامله چې د مجموعې دارایي د تقلیل یا لیږوالي لامل ګرځي، باید د خالصي دارایي او دیونو د کموالي لامل هم وګرځي.

ځینې سوداګریز معاملات د معادلې په عین طرف کې دیوه حساب د زیاتوالي، او د بل حساب د کمـــوالي لامل ګرځي، د مثال په توګه یـــوه دارایي زیاتوالی مومي ، په داسي حال کې چې بله یې کموالی مومي.

دارایی = پورونه + د څښتن خالصه دارایي

د معاملاتو د ماهیت له مد نظر نیولو پرته، باید حسابي معادله د توازن په حالت کې وي.

رابطه
- د دیونو او دارایي تر منځ اړیکه د لاندې معادلې په ذریعه بیانیږي. - په مجموعې دارایي کې زیاتوالی اوکموالی د پورونو او خالصې دارایي په رقم کې د مساویانه زیاتوالي یا کموالي لامل ګرځي

مثال
فرض کړئ چې تاسو یو موټر په 8000 باندې پیرئ، د موټر د قیمت د تادیې لپاره 3000 نغدي ورکوئ او 5000 له بانک څخه قرض اخلی. حسابي معامله به څنګه وي؟

د حســـابداري اســـاسي معامله د هغې د پراخ مفهوم له مخې د محاســـبې په برخه کې تر ټولو زیات اهمیت لري. له اســـاسي معادلې پرته د حاســـبداري سیستم ارزښت نه لري، چې په دې توګه نوموړې معادله د حسابداري د قانون په نامه نوموو.

دغه معادله خورا اهمیت لري، ځکه دغه معادله د دې ښودنه کوي چې د سوداګریزو معاملاتو په جریان کې کوم بدلونونه رامنځته کیږي.

دغـــه معادله په مضاعف اندراج دفتري سیســـتم باندې اتکا لري. په مضاعف اندراج سیســـتم کې یوه معامله حد اقل په دوو حسابونو باندې تاثیر کوي. له حسابي معادلې څخه د استفادې په صورت کې کولای شـــو ډاډ تر لاســـه کړو چې په یوه حساب کې اندارج حد اقل په یوه بل حساب

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې له اندراج سره متوازن وي.

ایا ستاسو لپاره تر اوسه پورې هم دغه موضوع دومره مهمه ده؟ که چیرته د حسابي معادلې فورمول ته پاملرنه وکړئ، ستاسو لپاره به موضوع نوره هم واضح شي.

دارایي = پورونو + خالصه دارایي

کله چې په دارایي کې کموالی یا زیاتوالی راځي ، دیون یا خالصه دارایي هم په ورته استقامت خوځیږي او کله چې دیون یا خالصه دارایي کموالی یا زیاتوالی وکړي، مقابل لوری په مخالف لوري حرکت کوي. د معاملاتو د ثبت ډول په دغو قواعدو پورې بشپړ تړاو لري.

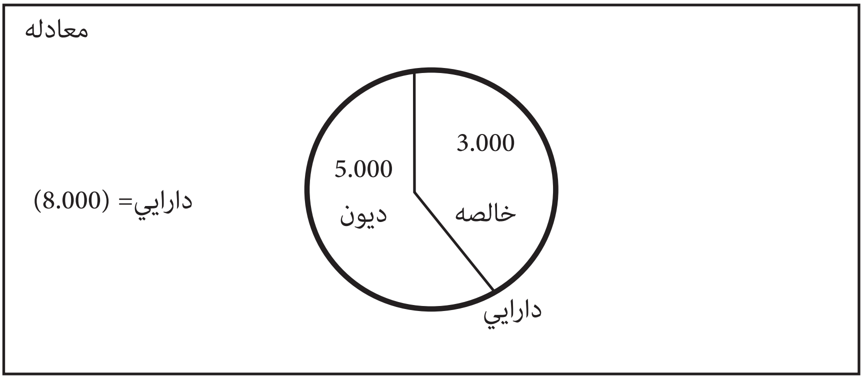

په پورتني دیاګرام کې لیدل کیږي چې خالصه دارایي او دیون د حسابي معادلې دوه جزونه دي

خالصه دارایي

د (خالصې دارایي) اصطلاح عموماً دیوې دارایي په خالص ارزښت پورې تړاو لري. په بل عبارت، خالصه دارایي له هغه مقدار پیسو څخه عبارت ده چې د یوې دارایي په توګه اختصاص ورکړل شوی وي. د خالصې دارایي رقم چې په بیلانس شیټ (بیلانس ثبت)کې ښودل کیږي ، د بیلانس شیټ له دریمې برخې سره برابره وي چې د مالک د خالصې دارایي په نامه مسمی شوي ده.

د مالک یا څښتن خالصه دارایي د شرکت د قرضو له جملې څخه شمیرل کیږي، ځکه دا له هغې وجوه څخه تر کیب شوی ده چې د ونډه والوله لوري په قرضې توګه(د ټولو دیونو له تادیې وروسته) ورکول شوی ده.

د دین یا liability اصطلاح معمولاً محدود مفهوم لري او په ځان کې د ونډه والو خالصه دارایي نه رانغاړي. په دې برسیره د دارایي او دیونو بیلانس (د ونډه والو د خالصې دارایي په شمول) یو له بل سره تطابق نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په بیلانس شــیټ کې د هر حســاب ارزښت د حســابدراي د مضاعف اندراج سیستم له مخې ثبت کیږي. په دې صورت کې باید د مالک خالصه دارایي د مجموعي دارایي له رقم ، منفي دیون سره معادل وي.

دیون یا liabilities

په مالي محاســبه کې دیون یا liabilities د یوې موسســې له هغو مکلفیتونو څخه عبارت دي چې له پخوانیو معاملاتو څخه منځته راغلي وي چې تسویه یې په راتلونکي کې د دارایي له انتقال، د خدماتو له وړاندي کولو او یا د اقتصادي منفعت په برخه کې د هر ډول زمینې له چمتو کولوسره برابره وي.

دارایي = پورونه + د مالک خالصه دارایي

د تادیې وړ حسابونه.

- د محکمې د پریکړو او تضمیناتو لپاره.
- مالي دیون (د تادیې وړ له حسابونو او تامیناتو پرته).
- د شرکت ګران بیه.
- د جارې مالیې لپاره مکلفیتونه او دارایي.
- معوقه مالیه او د دارایي معوقه مالیه.
- په خالصه دارایي کې د اقلیت یا لږکیو ونډه.

قرض ورکونکي

هغــه پورونــه چــې د پرې کېدلو یــا مجراکولو وخت یا میعــاد یې تر یــوه کال پوري وي، د جاري قرضونو په نامه یادیږي چې په جاري عایداتو باندې مالیات، جاري قســطونه، بانکي قرضه، قصیرالمدت تأمینات او داسې نور د جاري مکلفیتونو د بیلګې په توګه یادولای شو.

هغه پورونه چې د پرې کېدلو وخت یې تر یوه کال پورې نه رســیږي د اوږد مهاله قرضونو یا (طویل المدت قرضونو) په نامه یادیږي. (بانکي قرضونه،د قرضې صادر شوي اسناد، معوقه مالیات، د قرضونو تامینات، د لیږکیو ونډه).

خالصــه دارایي: سرمایوي ونډه، د پانګې اچونې زېرمې یا Reserved capital، د ارزیابۍ لپاره پیشي، د ترجمې د خدماتو لپاره پیشې او داسې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فورمول				
د مالک خالصه دارايي	+	پورونه	=	دارايي
↓		↓		↓
3.000	+	5.000	=	8.000
معادله				
دارايي = پورونه + د مالک خالصه دارايي				
پورونه = دارايي – د مالک خالصه دارايي				
د مالک خالصه دارايي = دارايي - پورونه				

حسابي معادله: د (دارايي = ديون + د مالک خالصه دارايي) څخه عبارت دی.

د مضاعف اندراج حســابي سيســتم له مخې، د ثبت په بيلانس کې حسابي معادله بايد همواره د توازن په حالت کې وي. (مضاعف اندراج په دې مفهوم دی چې هره معامله لږ تر لږه د ليجر دوه حسابونه متاثر کړي).

په لاندې توګه د توازن په حالت کې د حسابي معادلې ځينې مثالونه ورکړل شوی دي.

پــه شرکت کې د مالک يا څښــتن پانګه اچونه د شرکت د دارايــي د زياتوالي او په ورته توګه د مالک د خالصې دارايي د زياتوالي لامل ګرځي.

کله چې شرکت له بانک څخه پيسې په پور واخلي، د شرکت دارايي زياتيږي او په ورته حال کې دشرکــت ديون هم زياتيږي. کله چې شرکت خپل قروض بيرته ادا کړي، په دې صورت کې دشرکت دارايي نزول کوي او د هغه د متابعت له مخې د شرکت ديون يا liabilities هم ليږوالی مومي.

که نوموړی شرکت د خپلو کارکونکو لپاره يو نوی موټر په نغدو پيسو واخلي، په دې صورت کې د شرکت د دارايي يوه برخه (د عراده جاتو برخه) زياتيږي. که چيرته شرکت د خپلو مشــتريانو يا پيرودونکــو لپاره په مقابل کې خدمتونه عرضه کړي، بيا هم د شرکت دارايي زياتيږي او په همدې توګه يې خالصه دارايي هم زياتيږي، ځکه شرکت له دغه مدرک څخه عوايد تر لاسه کوي.

که چيرته شرکت داسې خدمتونه وړاندې کړي چې مشتريان يا پيرودونکي يې په يوه مياشت کــې د قيمــت د پرې کولو ځــواک ولري،په دې صور ت کې شرکت خپلــې دارايي يا (قابل حصول حســابونو) ته زياتوالی ورکړی اوپه همدې توګه دمالک د خالصې دارايي د زياتوالي لامل ګرځيدلې دي، ځکه شرکت د خدماتو عوايد تعميل کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چیرته یو شرکت راديويي اعلان نشر کړي او حق الزحمه يې وروسته ورکړي، په دې صورت کــې شرکــت د يو لړ مصارفو متحمل کيــږي چې د مالک خالصې دارايي ته ليږوالی ور بښــي اود شرکت د ديونو يا (قابل تاديه حسابونو) د زياتوالي لامل ګرزي.

دارايي = پورونه + د مالک خالصه دارايي + د مصارفوعوايد – له حسال څخه برداشت

(له شموليت څخه د شرکت د دارايي ايستل)

د شرکت په واک او کنټرول کې شته منابعو ته دارايي يا شتمنۍ ويل کيږي. په يوه نوي شرکت کې دارايي له دوو احتمالي منابعو څخه منځته راځي.

هغه سرمايه ګذاري چې د يوه تشبث په ترڅ کې يې مالکيت حاصل کړی وي.

هغه قرض ورکوونکي چې د يوه تشبث له مخې قرضې او پورونه ورکوي.

هغه کسان چې خپله دارايې د شرکت په واک کې ورکوي، د دغې دارايي د مطالعې له قانوني حق څخه برخمن دي.

د تجاري معاملاتو تحليل او تجزيه				
حامد د يوه سوداګريز فعاليت د پيل کولو په موخه 20000 افغانۍ سرمايه ګذاري وکړه.				
Assets	=	Liabilities	+	Equity
		Accounts	Notes	Owner
		Cash Supplies Equipment Payable Payble Capital		
(1) 20.00				20.000
20.000				20.00
20.000	=	20.000		

د تجاري معاملې تحليل او تجزيه

دا له هغې پروسې څخه عبارت ده چې په واسطه يې منځته راغلي بدلونونه د معادلې په هر لــوري کــې تطبيق کيدی شي. راځئ د ورته معاملاتو ځينې بيلګــې مطالعه کړو ترڅو د معادلې د استعمال او د هغې د تحليل او تجزيې په هکله لا غوره معلومات تر لاسه کړو.

د يوه نوي شرکت لپاره حسابي معادله په لاندې ډول ده:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دارايي = ديون + د مالک خالصه دارايي

0Af 0Af 0Af

۱معامله: مالک د تجارتي فعاليت د پيل په موخه 20000 افغانۍ خپل جاري حساب ته تحويل کوي.

دارايي = ديون + د مالک خالصه دارايي

+ 20.000Af 0Af + 20.000Af

کله چې څښــتن 2000افغانۍ په يوه تجارتي فعاليت کــې سرمايه ګذاري کوي، د هغه خالصه دارايي د 20000 افغانيو په اندازه زياتوالی مومي، په توازن کې د معادلې د دواړو لورو د ســاتلو په موخه د دارايي مجموعه هم په ورته کچه زياتوالی مومي.

التبه لامل يې دا دی چې خالصه دارايي په هواره توګه يوه دارايي حســاب کيږي او په خالصه دارايي کې زياتوالی يا کموالی د مجموعي دارايي د کموالي يا زياتوالي لامل ګرځي.

د تجارتي معاملاتو تحليل او تجزيه		
د 1000 نغدو افغانۍو په بدل کې د تجهيزاتو پير		
Assets = Liabilites + Equily		
Accounts Notes Owner		
Cash Supplies Equipment Payable Payable Capital		
(1) 20.000 20.000		
19.000 1.000 = = = 20.000		
	20.000	20.000

تجارتي شرکت د 1000 نغدو ډالرو په بدل کې مصرفي اجناس پيري، دغه مطلب په دې مفهوم دی چې د 1000 ډالرو په اندازه نغدي وجه د شرکت د دارايي له حســاب څخه وايســتل شوه اويا په بل عبارت د شرکت دارايي د 1000 ډالرو په اندازه نزول کړيدی.

لــه بله لوري شرکت ته اجناس راوړل شــويدي او دا پــه دې مفهوم دي چې دارايي دوهم ځل زياته شــويده. نو په دې اســاس د دارايي په نوعيت کې يوازې يو بدلون ليدل کيږي او ياد شــوی حالت د شرکت د پورونو يا ديونو او خالصې دارايي رقم نه متاثره کوي. همدا شــان کولای شــو و وايو چې 1000 ډالر نغدي وجه د 1000 ډالرو په ارزښــت په اجناســو باندې بدله شــويده، نو په دې اساس په لنډه توګه ويلای شو چې د شرکت د دارايي په ميزان کې کوم کموالی يا زياتوالی نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی راغلی.

د تجارتي معاملې تجزيه او تحليل
د 15000 افغانیو نغدي وجه یا Cash in hand په بدل کې د تجهیزاتو پیر یا خریداري
Assets = Liabilites + Equity
Accounts Notes Owner
Cash Suplies Equipment Payade Payable Capital
(1) 20.000 20.000
(2) 1.0000 1.000
(3) 15.000 15.000
4.000 1.000 15.000 = = 20.000
20.000 = 20.000

لکه څنګه چې پورته لیدل کیږي، تجارتي شرکت د تجهیزاتو د خریداري په موخه 15000ډالر نغدي وجه تادیه کوي، نو د یادونې وړ ده چې دغه تجهیزات د شرکت له دارایي څخه شمیرل کیږي.

د پورتنــي مثــال په خیر ، شرکــت 15000 ډالره نغدي وجه تادیه کــوي او په مقابل کې یې د 15000ډالرو په ارزښت تجهیزات ترلاسه کوي

پــه دې حالــت کې یوازې د نغدي وجې یا Cash in hand او اجناســو تبادله صورت نیسي او پــه نوموړي بیلانس کې د دیونو او خالصې دارایــي د رقم د بدلون لامل نه کرځي، ځکه د دارایي بیلانس د پخوا په څیر پاتې کیږي.

اوس موږ د 4000 افغانیو نغدي وجه یا Cash in hand، د 1000 افغانیو په ارزښت د اجناسو او همدا شان د 15000 افغانیو په ارزښت د تجهیزاتو د ارزښت لرونکي یو او په دې توګه زموږ د دارایي بیلانس 20000 افغانیو ته رسیږي.

د تجارتي معاملې تجزیه او تحلیل
د 200 افغانیو نغدي و جهې په بدل کې د مصرفي توکیو پیر او د نسیې یا قرضو په توګه تجهیزات
Assets = Liabilites + Equity
Accounts Notes Owner
Cash Suplies Equipment Payade Payable Capital
(1) 20.000 20.000
(2) 1.0000 1.000

(c) ketabton.com: The Digital Library

(3) 15.000 15.000
(4) 200 1.000 1200
4.000 1.200 16.000 1.200 = 20.000
21.200 = 21.200

لکه چې لیدل کیږي، تجارتي شرکت د 200 افغانیو په مقابل کې مصرفي توکي او د 1000 ډالرو په ارزښــت تجهیزات په قرضي توګه پېرلي دي. نســیه (قرضي) تجارتي معامله په دې مفهوم ده چې د نظر وړ شرکت د اجناســو د پیر لپاره پیســې هم ورکړې دي، بلکې اجناس یې د قرض په توګه تر لاسه کړي چې په پایله کې یې عمومي دارایي زیاتوالی موندلی دی.

په دې مثال کې د تیر مثال په خلاف د دارایي تبادلې صورت نه دی نیولی، بلکې د موسســې لپاره دارایي له کومي خارجي منشاء څخه فراهم شویده.

لیــدل کیږي چې د دارایي کلي بیلانس 1200 ډالره زیاتوالی موندلی دی، خو په مقابل کې یې تر اوسه کومې نغدي پیسې ندي تادیه شوي. نو په دې اساس په توازن کې د معادلې د ساتلو لپاره لازمه ده چې د معادلې دواړو لوریو ته د دین(پور) رقم ور ز یات کړو . شرکت ته په کار دي چې د پیرل شویو اجناسو په بدل کې 1200 افغانۍ تادیه کړي، نو په دې اساس دارایي د 1200 فغانیو په اندازه او دیون هم په همدې اندازه زیاتوالی مومي.

د تجارتي معاملې تجزیه او تحلیل		
د 400 په بدل کې د مصرفي اجناسو پیر له لومړني امریکایي بانک څخه تر لاسه شو.		
Assets = Liabilites + Equity		
Accounts Notes Owner		
Cash Suplies Equipment Payade Payable Capital		
(1) 20.000 20.000		
(2) 1.0000 1.000		
(3) 15.000 15.000		
(4) 200 1.000 1200		
4.000 4.000		
8.000 1.200 16.000 1.200 4.000 20.000		
25.2000	=	25.2000

(c) ketabton.com: The Digital Library

یــو تجارتي شرکت د خپلو فعالیتونو د تر سره کیدلو په موخه له یوه بانک څخه 4000 افغانۍ قرض اخلي،په بل عبارت له څښــتن څخه پرته د کوم بل شــخص له لوري 4000 افغانۍ نغدي وجه تجــارې فعالیــت ته ترزیق کیږي. دغه پیښــه د دې لامل ګرځي تر څو پــه دارایي کې زیاتوالی را منځتــه شي ، ځکــه هره مالي وجه چــې د مالک یا کوم بل کس له لوري چمتــو کیږي، د دارایي د زیاتوالي باعث ګرځي. که چیرته نوموړې وجه (مال) د مالک له لوري تامین شي، د دارایي د زیاتوالي باعث ګرځي او بالعکس که چیرته د کوم دریم شــخص له لوري د شرکت په واک کې ورکول شوې وي، د بدهې یا پور د زیاتوالي لامل ګرځي او په پایله کې یې معادله د توازن حالت ساتلای شي.

په دې ځای کې شرکت له بانک څه قرض اخیستي دی. دا امر په دې مفهوم دی چې نوموړی شرکت بانک ته د دغو پیسو د بیرته ورکولو مکلفیت په غاړه لري.نو په دې توګه یاد شوي مبلغ د شرکت د دیونو له لړ څخه شمیرل کیږي، په دې اساس د شرکت دیون 4000 افغانیو ته لوړیږي او په مقابل لوري کې یې دارایي هم په همدې اندازه لوړیږي.

د تجارتي معاملې تجزیه او تحلیل		
پاملرنه وکړئ چې په بیلانس شیټ کې حسابي معادله د توازن په حالت کې وي.		
Assets = Liabilites + Equity		
Accounts Notes Owner		
Cash Suplies Equipment Payade Payable Capital		
Bal 8.000 1.200 16.000 1.200 4.000 20.000		
8.000 1.200 16.00 1.200 4.000 20.000		
25.200	=	25.200

په ساده عبارت: حسابي معادله د دې ښودنه کوي چې خالص ارزښت د جاري داراېي د ارزښت د تعین او له هغه څخه د جاري قرضونو د رقم له تفریق کولو څخه مشخص کیږي.

کله چې د بیلانس شــیټ د ترتیب په صورت کې له حســابي معادلې څخه استفاده کول د یوې موضوع په توګه مطرح شي، مقصد یې دا دی چې د بیلانس شــیټ اخري کرښــه د یوه شــخص د خالص ارزښــت ښــودونکې ده. که چیرته خالص ارزښــت او د دیونو رقم له مجموعي دارایي سره برابر شي، نو ویل کیږي چې په حساب کې کومه ستونزه نه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درېيم څپرکي لنډيز

۱- د بيلانس د تحليل اړتيا: څنګه چې د بيلانس زياتره علاقمندان او اســتفاده کوونکي د کال پــه پــای کې د شرکت د راتلونکي مالي وضعيت معلومولو ته ليوالتيا او اړتيا لري، نو په دې توګه د بيلانس د تحليل ميتودونه ورته ، يورنګه امکانات برابروي

۲- د بيلانــس د تحليــل تخنيکونه: څنګه چې پــه يواځې توګه د بيلانــس د اقلامو مطالعه د شــنونکي يا تحليل کوونکي لپاره ســمه پايله نه په ډاګه کوي، نو له همدې امله غوره ده چې دغه اقلام د تيرو مالي دورو له اقلامو سره مقايسه شي چې د مختلفو تخنيکونو په مرسته تر سره کيدی شي.

۳- د بيلانس د تحليل ميتودونه:

الف: افقي تحليل ب: ټرنډ تحليل

ج: عمودي تحليل ه: د شرکت د سياست تحليل

الف- افقي تحليل

$$\text{د فيصدې تغير} = \frac{100 \times \text{په مبالغو کې تغير}}{\text{د اساس د کال مبلغ}}$$

پــه افقــي تحليل کې د بيلانــس اقلام د دوو مــالي دورو لپاره د لاندې فورمول په واســطه تر مقايسې لاندې نيول کيږی.

ب- ټرنډ تحليل

په دې تحليل کې د بيلانس اقلام د يوه کال لپاره د متمادي مالي ادوارو لپاره تحليل او شنل کيږي.

ج- عمودي تحليل

پــه دې تحليل کې اقلام په فيصدي او مبلغ سره ښــودل کيږي چې هــر قلم د فيصدي په بڼه وړاندې کيږي.

د- د نسبتونو تحليل

د نســبتونو شــننه يا تحليل د يوه شرکت په بيلانس شــيټ کې د درج شــويو اقلامو او ټولو حسابونو تر منځ اړيکه جوړوي چې له موږ سره د شرکت د مالي وضعې او فعاليتونو په شننه کې مرسته کوي او په مرسته يې د تيرو کلونو له پايلو سره د روان کال پايلې مقايسه کولای شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هـ - د یوه شرکت د سیاست تحلیل

په دې شننه کې درې مشخصې شتون لري:

۱- دوراني سرمایه ۲- جاري نسبت ۳- سریع نسبت

۱- دوراني سرمایه: دا د شرکت د سیالې دارایي او سیالو قرضونو ترمنځ له توپیر څخه عبارت دی.

۲- جاري نســبت: دغه نســبت د دوراني سرمایې د نسبت په نامه هم یادیږي چې فورمول یې په لاندې ډول دی:

$$\text{جاری نسبت} = \frac{\text{سیال دارایي}}{\text{سیال دیون یا liabilities}}$$

۳- سریع نســبت: په دې نســبت کې سریع دارایي له ټولې سیالې دارایي سره پرتله کیږي. په دې نسبت کې د ګدام ذخایر په نظر کې نه نیول کیږي او فورمول یې په لاندې ډول دی:

$$\text{سریع نسبت} = \frac{\text{نغدې پیسې + د دولتي قرضو دخرڅلاو وړاسناد + طلبات}}{\text{د سیالو قرضونومجموعه}}$$

– **د طلباتــو دوران:** دغه مشــخصه د دې ښــودنه کوي چې د شرکت د حصــول وړ طلبات یا حسابونه په یوه مالي دوره کې څو ځله د نغدو پیسو په بڼه شرکت ته ځي او راځي. دغه مشخصه معمولاً له دوراني سرمایې سره په تړاو تحلیل کیږي او د شننې فورمول یې په لاندې ډول دی:

$$\text{د طلباتو دوران} = \frac{\text{قرضوی خرڅلاو}}{\text{د طلباتو وسطي بیلانس}}$$

– **د ګدام دوران:** دغه مشخصه د دې ښودنه کوي چې په یوه شرکت کې د ګدام شته موجودي یا stockپه یوه مالي دوره کې څو ځله پلورل کیږي او دوهم ځل اخیســتل کیږي. د شــننې فورمول یې په لاندې ډول دی:

$$\text{د ګدام دوران} = \frac{\text{د پلورل شوي امتعې مصارف}}{\text{د ګدام د موجودې اوسط}}$$

– **د اوږد مهاله قرضونو د مجرا کیدلو د ځواک نسبت:** دغه نسبت په اوږده مهال کې د یوه شرکت د ځواک څرګندونه کوي او په لاندې ډول دي:

۱- د دیونو او ټولې دارایي نسبت

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د ربحې د پوشش نسبت

۳- د نغدو پیسو په واسطه د قرضونو د پوشش نسبت.

۴- اضافي نغدي پیسې

– **د نغدي حســاب د صورت تصنیف:** د حســاب دغه صورت د نغدي راکړې ورکړې له مخې چــې د مــالي سرمایه ګذاري له عملیاتي فعالیتونو څخه تر لاســه کیــږي، تصنیف کوي چې د دریو کتګوریو لرونکې دي:

۱- عملیاتي فعالیتونه

۲- مالي فعالیتونه

۳- سرمایوي فعالیتونه

د دریېیم څپرکي پوښتنې

۱- د بیلانس شننې یا تحلیل ته څه اړتیا ده؟

۲- د بیلانس د شننې د تخنیکونو په اړه معلومات ورکړئ؟

۳- د بیلانس د تحلیل د میتودونو نومونه واخلئ؟

۴- افقي تحلیل تعریف او فورمول یې ولیکئ؟

۵- ټرنډ تحلیل څه شی دی؟

۶- د عمودي تحلیل په باره کې معلومات ورکړئ؟

۷- د نسبتونو تحلیل څه ډول طریقه ده، واضح یې کړئ؟

۸- د یوه شرکت د سیاستونو په تحلیل کې څو ډوله مشخصې شتون لري، نومونه یې واخلئ؟

۹- جاري نسبت تعریف او فورمول یې ولیکئ؟

۱۰- سریع نسبت څه شی دی؟ فورمول یې ولیکئ؟

۱۱- د طلباتو د دوران په اړه معلومات ورکړئ او فورمول یې ولیکئ؟

۱۲- د ګدام دوران څه شی دی؟ او فورمول یې ولیکئ؟

۱۳- د حساب د صورت د تصنیف د دریو کتګوریو نومونه واخلئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم څپرکی

د بیلانس د ترتیب طرز

ټولیزه موخه:

د بیلانس د ترتیب کولو لپاره د کافي وړتیا تر لاسه کول.

د زده کړې موخې: د دې څپرکي په پای کې به محصلین د لاندې موضوعاتو په هکله معلومات او اطلاعات تر لاسه کړي:

- بیلانس جوړونه.
- په بیلانس جوړونه کې د محاسبو پرنسیپونه.
- د صنعتي او تجارتي بیلانسونو جوړښت
- د اکټیف او پسیف، به باره کې تحلیلي معلومات.

بیلانس جوړونه

د دې لپاره چې د بیلانس د ترتیب په ترڅ کې له کومو ستونزو سره مخ نشو، د حساب د عملي اجرآتو په صورت کې دغه لارښـود په نظر کې نیول کیږي. که چیرته د بیلانس د ترتیب په صورت کې د دغه لار ښود مطابق کړنه وشي، له شکه پرته چې د بیلانس د ترتیب پروسه به مو له کومې اشتباه یا تیروتنې پرته تر سره کړې وي.

پـه لومړي قدم کــې د افتتاحیه بیلانس لومړۍ موجودې د تیر کال له موجودې څخه داســې ترتیــب کــوو چې دارایي د بیلانس په اکټیف لوري او سرمایه او دیــون یا liabilities د موازنې په موخه د بیلانس شیټ په پسیف یا غیر فعال لوري کې ثبت شي چې د بیلانس شیټ اکټیف لوری

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغه له پســیف لوري سره مســاوي وي . که چیرته سرمایه نامعلومه وي، د دارایي له مجموعې څخه پورونه منفي کوو او د لاندې فورمول په واسطه سرمایه تر لاسه کیږي.

سر جمع دارایي – پورونه = سرمایه

هغــه تجــارتي او صنعي معاملات چې د فعالیت په جریان کې صورت نیسي، په ژورنال کې یې په ســم ډول ثبت کیږي او له هغه وروســته را ټول شوي معاملات اړوند دفاترو ته رسول کیږي. د معاملاتــو له ثبت کیدلو وروســته په لومړي سر کې مصارفاتي دفاتــر او حاصلاتي دفاتر سره موازنه کیږي. د دغو دفاترو پاتې یا توپیر د فعالیت ځای پایلې ته چې د ګټې او ضرر د حســاب په نامه هم یادیږي انتقالوو. د غه پایلې د ګټې او ضرر دحســاب د تثبیت په موخه ، داســې نقل کوو چې مصارفــاتي دفاتر په ډبټ لوري کــې او حاصلاتي دفاتر د نوموړي دفتر به کریډیټ لوري کې ولیدل شي. له هغه وروسته د ګټې او ضرر د حساب پایله سرمایې ته لیږدول کیږي . که چیرته د ګټې او ضرر د حســاب پایله د شرکت د مفاد ښــودنه وکړي، بقیه یا توپیر یې د ګټې او ضرر د حســاب د ډبټ له لوري ښوول کیږي او کریډیټ لوري ته سرمایه لیږدول کیږي، خو که چیرته د ګټې او ضرر حســاب په دې دوره کې زیان یا تاوان کړی وي، نو توپیر یا بقیه یې د ګټې او ضرر د حســاب په کریډیټ لوري کې ښوول کیږی چې باید ډبټ لوري ته سرمایه و لیږدول شي .

له دې وروسته د دارایي، دیونو او سرمایې حسابونه موازنه کیږي او همدغه دی چې ټول دفاتر تثبیت کیږي. څنګه چې د دارایي د حسابونو توپیر یا بقیه د اختتامیه بیلانس په اکټیف لوري کې ثبت کیږي او د دیونو او سرمایې د حســابونو توپیر د اختیامیه بیلانس په پســیف لوري کې ثبت کیږي نو په دې توګه باید اختتامیه بیلانس هم د موازنې یا تعادل حالت ولري یعنې اکټیف لوری یې له پسیف لوري سره برابر وي چې په دې توګه بیلانس جوړیږي.

همدا شان ویلای شو چې د بیلانس د ترتیب په صورت کې لاندې مراحل په نظر کې نیول کیږي:

د بیلانس جوړولو مراحل

۱- د اقتصادي معاملاتو په برخه کې د تحلیلونو او معلوماتو را ټولول.

۲- په حسابي ژورنال یا د حسابونو په دفتر کې د معاملاتو ثبت.

۳- له ژورنال څخه لیجر ته د ارقامو انتقال.

۴- د ازمایشي بیلانس ترتیب کول.

۵- د مالي حساب د صورت ترتیب او اختتامیه بیلانس

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تحلیل او معلوماتو راټولول.
د اسنادو منبع له هغو اثباتیه مدارکو څخه عبارت دی چې د یوې تر سره شوې معاملې له حقیقت سره تړاو لري.

د معلوماتو او تحلیلونو را غونډول

د یوې اقتصادي معاملې تر سره کیدل د اثباتیه مدارکو د سند د منبع په توګه اسانتیا برابروي. رسـیدونه، بیجکونه، او د بانکي حساب صورتونه د منبع د اسنادو د نمونې په توګه وړاندې کولای شـو. د اقتصادي معاملاتو د شـننې یا تحلیل په مټ کولای شـو په حسـابي معادله کې د معاملې اغیزې تعین کړای شو.

په ژورنال او عمومي ژورنال کې د محاسباتو ثبت
- په ژورنال کې لمړنۍ معاملات ثبت کیږي - ژورنال د معاملاتو له تاریخ لرونکي فهرست څخه عبارت دی

حمید عینک پلورنځی

عمومي ژورنال

تاریخ	حساب او د ماخذ توضیحات	ډبټ	کرډیټ
۱- جنوري	نغدي وجوه	50000Af	
	خالصه دارايي		500000Af
	مالک		
	په معاملاتو کې دلمړنۍ سرمایې ثبت		
۱- جنوري	موجودی	4500Af	
	نغدي وجوه		3000Af
	د تادیې وړ حسابات		1500Af
	د خریداري شویو اجناسو ثبت		
	موجودی		
۱- جنوري	ځمکه	2000Af	
	نغدي وجوه		2000Af
	د تادیې وړ		18000Af

(c) ketabton.com: The Digital Library

	د خریدارۍ د معاملې ثبت		
	ځمکه		
۱- جنوري	پېشکي حق البیمه	2400Af	
	نغدي وجوه		**2400Af**

د ژورنـــال اندراجونه یـــا journal entries په لومړۍ سر کې په عمومي ژورنال کې شـــامل او جوړیږي. عمومي ژورنال د معاملاتو هغه تاریخ لړونکی فهرست دی چې د مالي حسابونو صورت متاثر کولای شي. د (تاریخ لړونکي) اصطلاح د زماني ترتیب له مخې د معاملاتو د اجرا حکایت کوي. په ژورنال کې د اندراج یا entry په توګه هر ډول ثبت کیدنه د ژورنال د اندراج په نامه یادیږي.

په عمومي ژورنال کې لمړنۍ کرښې د معاملاتو د تر سره کیدلو د تاریخ ښوونه کوي. په دوهمه کرښــه کې کریډیټ شــوي یا ډبټ شوي حســابونه له لنډو توضیحاتو سره مشخص کیږي. دریمه کرښه د ریفرینس (د منبع د حساب کوډ یا نوم)په توګه د یوه ځانګړي حساب ښوونه کوي.

کله چې په وروستي پړاو کې د ژورنال اندراج یا journal entries انفرادي حساب ته و لیږدول شي، د حسابونو په شمیر کې یو ریفرنس اضافه کیږی چې د اندراج د انتقال څرګندونه کوي. دغه حســاب د «T- Accounts» په نامه هم یادیږی چې په لنډه توګه به د دې مقدمې په پای کې د حسابي دفتر یا لیجر تر عنوان لاندې بحث ور باندې وشي.

په آخر کې دوه ستونونو یا اساساتو ته د کریډیټ یا ډبټ د مبالغو ښوونه کوي.

د محاسبې سیکل(دوران)
- لیجر ته د معلوماتو انتقال د محاسبې د سایکل دریم قدم ګڼل کیږي.

د محاسبې سیکل او لیجر

په لیجر کې د معلوماتو ثبت کیدل د محاســبې د سایکل دریم قدم ګڼل کیږي. په لیجر کې د حسابونو له جدول څخه د تصنیف په موخه د هر رقم د انتقال لپاره د حساب د نمرې له تفکیک څخه استفاده کیږي.

لیجر د ټولو حســابونو مرکب دی چې دT په څیر د ظاهري شــکل له کبله د (ټی د حساب په نامه مسمی شویدی).

همدا شان د تنظیم په موخه له یادو شویو حسابونو څخه د ژورنال په څیر په چپ لوري کې مندرج شوي ارقام د کریډیټ وضعیت لړونکي دي. د لیجر د حسابونو شمیرې د حسابونو د ماخذ یا منبع د کوډ نمایندګی کوي چې اصلي ارقام په کې درج او ترې انتقال شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هماغه ډول لکه د لیجر په حســـابونو کې چې د ژورنال د حساب کود د ریفرنس په توګه درج کیــږي، په دې مرحله کې په عمومي ژورنال کې د حســـابونو کوډ د ریفرینس په ســـتون کې درج کیږي او په دې توګه عمومي ژورنال ته د ارقامو د انتقال پروسه بشپړیږي.

د لیجر او محاسبې سیلکل (دوران)	
CASH	**Account # 100**
Date Comments Ref Debit Amount Jan 1 intal Investment GJ-1Af 5000	Date Comments ReF Credit Amount Jan.1 Inventory GJ-1Af3000 Jan.1 Land GJ-1Af 2000 Jan.1 Insurance GJ-1Af2400
Total Af50000 Balance Af 42600	Total Af 7400
INVENTORY	**ACCOUNT # 140**
Date Comments ReF Debit Amount Jan.1 GJ-1Af4500 Total Af4500	Date Comments ReF Debit Amount
IAND	**ACCOUNT # 170**
Date Comments ReF Debit Amount Jan.1 Cash GJ-1Af2400 Total Af2400	Date Comments ReF Debit Amount
ACCOUNTS PAYABLE	**ACCOUNT # 200**
Date Comments ReF Debit Amount	Date Comments ReF Debit Amount Jan.1 Invetory GJ-1 Af1500 Total Af1500
MORTGAGE PAYABLE	**ACCOUNT # 270**
Date Comments ReF Debit Amount	Date Comments ReF Debit Amount Jan.1 Hand GJ-1 Af18000 Total Af18000
OWNERSEQUITY	**ACCOUNT #300**
Date Comments ReF Debit Amount	Date Comments ReF Debit Amount Jan-1 Initial Investment GJ-1Af50000 Total Af50000

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حسابونو د جدول په اړه نظر
د حسابونو جدول د محاسبې په سيکل(دوران) کې خورا مهم نقش لري او په واسطه يې هر حساب د هغه د اړوند شميرې له مخې تصنيف کيږي.

د حســابونو جدول د محاســبې په سيکل کې خورا مهم نقش لري او په واسطه يې هر حساب د هغــه د اړوندې شــميرې له مخې تصنيف کيږي. دغې موضوع ته لــه کتنې پرته چې ګواکي له کمپيوټري حســابي سيستم څخه تثبيت د اړوند مالي حساب د صورت د ترتيب لپاره استفاده وشي، د حساب شمېره د محاسبې په پروسه کې د ريفرينس د شمېرې تشخيص اسانه کوي.

د دارايې حسابونه 199 - 100

د ديونو حسابونه 200 - 299

د خالصې دارايي حسابونه 300 - 399

د عوايدو او مفاد حسابونه 400 - 499 د ضرر او مصارفو حسابونه 500 – 599

پاملرنه: په12 مه برخه کې په تفصيل سره مطالعه کيږي.

آزمايشي بيلانس
- آزمايشي بيلانس يا trail balance د ليجر له حسابونو څخه ترکيب شوی دی
- له ازمايشي بيلانس څخه د حسابونو د تدقيق او تصديق په موخه استفاده کيږي.

آزمايشي بيلانس

پــه ازمايشي بيلانس کې د ليجــر د اندراجونو(مندرج ارقام) يا entries له تعديل وروســته د حســابونو بيلانس لســت کيږي. له ازمايــشي بيلانس څخه د کريډيټ او ډبــټ د موازنې د ډاډ او اطمينان او همدا شــان د حســابونو د بيا ځلې بررســۍ په موخه استفاده کيږي تر څو د محاسبې دسيکل د راتلونکې مرحلې لپاره نهايي اندراجونه تنظيم شي.

شرکتونه د کال په ختميدلو برسيره، په مياشتني ډول هم ازمايشي بيلانسونه ترتيب کوي.

د ليجر هر حساب ازمايشي بيلانس ته انتقاليږي.

د مالي حسابونو صورت
د عوايدو د حسابونو او د بيلانس شيټ د نغدي حسابونو له صورت څخه عبارت دی

د عوايــدو صورت يا statement د يوې تجارتي موســســې د معاملاتــواو فعاليتونو پايله په يوه معين وخت کې په ډاګه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیلانس جوړولو او محاسبې پرنیسپونه

د بیلانس او محاســبې قانوني اساســات: څنګه چې په شرکتونو کې ګڼ شــمېر ورځني مالي او اقتصادي معاملات صورت نیسي او شرکتونه د نورو شرکتونو، دولت، بانکونو او داسې نورو په څېر لــه یــو لړ مراجعو سره اړیکې لري. نو په دې اســاس د شرکت په داخل او خــارج کې دجانبینو د حقوقو د تامین په موخه باید حســابي دفاتر شــتون ولري تر څو د معاملې هیڅ لوری هم ضرر و نه ویني.

له همدې کبله قانون په ټولو شرکتونو او موسســاتو کې د محاســبې د موجودیت حکم کوي، چې د افغانستان د تجارت قانون هم د محاسبې په اړه دقیق مقررات وضعه کړی دي. د افغانسان د تجارت په قانون کې درج شوي مقررات په لاندې ډول دي:

– ټول معاملات داسنادو په اساس ثبت کیږي او محاسبوي دفاتر او بیلانس باید له ثبت څخه تر پنځلسو کلونو پورې وساتل شي.

– د اشتباهاتو او تیروتنو د اخلاص په موخه په یاد شوي قانون کې ذکر شوې دي، چې تیروتنې دې په خپل حال پریښــودلې شي او یوازې یوه نازکه کرښــه دې ورباندې را کش شي او د موضوع د صحت په اړه دې په ملاحظات کې معلومات ورکړل شي.

– حســابي جریان د کال په اخیر کې تړل کیږي او پایلې یې ټولو شریکانو او معامله دارانو ته ابلاغ کیږي.

– په یوه هیواد کې د محاســبې سیســتم متحد الشــکل وي تر څو د دولت، شریکانو او ټولو معامله دارانو لپاره د پایلې اســتخراج اســانه شي او د کنټرول په برخه کې یې مفتشینو ته اسانتیا ایجاد شي.

– هر تاجر مجبور دی، چې درې دفاتر ولري، د ژورنال دفتر، د لیجر دفتر او د دارایۍ دفتر.

د محاســبې اصــول په حقیقت کې د یوه تجاري شرکت یا موسســې د مــالي وضعې او موقف څرګندوونکی دی، په دې معنا چې د شرکت تجاري موقف او مالي وضعه د محاسبې د معاملاتو په واسطه ترتیب او تثبیت کیږي. د دې لپاره چې ورته اطلاعات د ټولو علاقمندانو لپاره ورته مفهوم پیاده کړي، پکار ده چې محاسبین لاندې اصول په نظر کې و نیسي.

د ملي ژبې او پولي معیار اصل

ټول حســابي معاملات باید د هیواد په ملي ژبه لیکل شوي وي او دمملکت په داخل کې له پولي سیستم سره سنجش او افاده شي. له دې څخه پرته ټوله دارایي، پورونه او سرمایه چې د خارجي پیسو په ډول سنجش شوي وي، په دفاترو کې د ثبت وړاندې او د جمع کېدلو او مقایسې وړتیا نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

– **د تمام شــوي قيمت اصل:** معمولاً په دفاترو کې د شرکتونو ټولې دارايي د تمام شــوي قيمت له مخې ثبت کيږي. دا يو مســلم امر دی چې ثبت شــوی قيمت د ورځې له قيمت سره مطابقت نــه لــري ځکه قيمتونه د بيلابيلو علتونو له کبله د تل لپاره نوې بڼه لري. په يوه هيواد کې د ثبت تر ټولو غوره قيمت هماغه تمام شوي قيمت دی ځکه محاسب مجبور نه دی چې د کال په اوږدو کې د قيمت له بدلونه وروسته په ځو ځلي توګه دفاتر اصلاح کړي.

– **د محاســبې د حقايقو د افشــاء اصل:** محاســبه بايــد د مادي حقيقــت او د شرکت د مالي وضعيت په اړه له مالي حســابونو سره په تړاو ټول اړوند ياداشــتونه او احصايوي اطلاعات په ډاګه کړي. په مالي دوره کې احتمالي پورونه او د هغوی د امثالو احتمالات بايد واضح شي او د حســاب د صورت په ضمايمو کې منعکس شي.

د موجودي کولو اصل

پــه کار ده دغه اصــل د مالي کال په اوږدو کې په معينو وقفو کــې صورت ونيسي، خو د کال اخيرې موجودي حتمي ده، ځکه د موجودۍ د لست د نشتوالي په صورت کې د بيلانس جوړېدل امکان نه لري.

په ټوله دارايي او مصارفو کې زياتوالی د حساب په ډېټ لوري کې او کموالی يې په کريډيټ لوري کې درج کيږي. برعکس په ټولو ديونو، شــخصي سرمايې او عوايدو کې زياتوالی په کريډيټ لوري کې او کموالی يې په ډېټ لوري کې معامله کيږي.

همدا شان د ونډه والو يا Share Holders په سرمايه او نا توزيع شوي مفاد کې را منځته شوی زياتوالی په کريډيټ لوري کې او کموالی يې په ډېټ لوري کې درج کيږي، خو د شريکانو تر منځ توزيع شــوی مفاد او د هغه کموالی په کريډيټ لوري کې معامله کيږي. د محاســبې د سيستم په برخه کې د زياتې لارښونې په موخه لاندې شکل ملاحظه کړئ.

د کريډيټ نورمال بيلانس Normal Balance Credit

Liability Account **د حساب**	
Debit Deorease کموالی	Credit Increase زياتوالی
Steck holders Account **د شريکانو د سرمايې حساب**	

(c) ketabton.com: The Digital Library

Debit Deorease کموالی	Credit Increase زياتوالی
Revenue Account **د عوايدو حساب**	
Debit Deorease کموالی	Credit Increase زياتوالی

Asset Account **د دارايي حساب**		**Expense Account** **د مصارفو حساب**	
Debit Decrease کموالی	Credit Increase زياتوالی	Debit Increas	Credit Decrease

د افتتاحيه او ازمايشي بيلانس جوړېدل

د ګټې او ضرر بيلانس، اختتاميه بيلانس او تحليلي بيلانس

پوښتنه: د نقيب الله په تجارتي موسسه کې په 1387 کال کې لاندې اقلام موجود وو:

۱- موجوده نغدي پيسې 80000

۲-په بانک کې د موسسې دارايي 170000

۳- په شرکتونو باندې د موسسې طلبات 30000

۴- په اشخاصو باندې د موسسې طلبات 20000

د شرکت ديون او افتتاحيه بيلانس تر تيب کړئ او سرمايه يې تثبيت کړئ.

په دې برسيره د 1388 کال په جريان کې لاندې معاملات هم را منځته شويدي:

تاريخ

۱/۱ – د بانک له لوري تاديه شوې کرايه 6000

۲/۱- د تجارتي اعلاناتو لپاره تاديه شوی نغدي مبلغ 3000 .

۳/۱- د تلفون محصول چې په نغدي توګه تاديه شوی 80 افغانۍ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴/۱- عواید تکتانه، د بانک د دارايي له درکه د بانک په حساب کې ثبت شوی 10870

۵/۱ – د بانک له لوري د سوخت اخيستل شوي مواد3600 افغانۍ.

۶/۱ – د بانک له لوري تاديه شوي اداري مصارف 1620 افغانۍ.

۷/۱- په نغدي توګه ترلاسه شوي د طلباتو تکتانه مبلغ14000Af

۸/۱- د يوې دعوي مصارف چې محکمې ته په نغدي توګه تاديه شوې مبلغ 2800افغانۍ

۹/۱- د بانک له لوري د برق تاديه شــوي مصارف 1450 افغانۍ، د حســابي مشاور لپاره تاديه شوي اجوره مبلغ ۲۲۰۰ افغانۍ.

۱پورتنــي مصارف په ژورنال کــې ثبت کړئ، د حاصلاتو او مصرف لپــاره يې په جلاجلا ډول ترتيب کړئ.

۱- نتيجوي حسابونه بند کړئ او د ګټې او ضرر حساب ترتيب کړئ.

۲- د ګټې او ضرر د حساب اخيري پايله سرمايې ته انتقال کړئ.

۳- د ليجرونو حسابونه وتړئ ، پاتې تثبيت کړئ او اختتاميه بيلانس ترتيب کړئ.

Active	Passive	L / F	د حسابونو نوم يا ليجر	شمېره
80000		4	له نغدي حساب څخه	
170000		5	له بانکي حسابداري څخه	
30000		6	په شرکتونو طلباتو له حساب څخه	
20000		7	د اشخاصو د طلباتو له حساب څخه	
	140000	8	د پورونوله حساب څخه	
	160000	9	سرمايه	
003000	**300000**		**مجموعه**	

6000	6000	1	7 1	د دوکان د کرايې حساب ته Dr د بانک له حساب څخه Cr
3000	3000	3	6 2	د متفرقه مصارفو حساب ته Dr له نغدي حساب څخه Cr
80	80	4	7 2	د تلفون د مصارفو حساب ته Dr له نغدي حساب څخه Cr

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بانکي دارايي حساب ته Dr د تکتانه عوایدو له حساب څخه Cr	1 8	5	10870	10870
د متفرقه مصارفو حساب ته Dr د بانک له حساب څخهCr	6 1	6	3600	3600
د اداري مصارفو حساب ته Dr د بانک له حساب څخه Cr	10 1	7	1620	1620
نغدي حساب ته Dr د تکتانه عوایدو له حساب څخه Cr	2 8	8	14000	14000
د متفرقه مصارفو حساب ته Dr له نغدي حساب څخه Cr	6 2	9	2800	2800
د برق د مصارفو حساب تهDr د بانک د دارايي له حساب څخه Cr	9 1	10	1450	1450
د متفرقه مصارفو له حساب څخه Dr له نغدي حساب څخه Cr	6 2	11	2200	2200

۱ لیجر: بانک

تاریخ	تفصیلات	L/F	مبالغ	تاریخ		L/F	مبالغ
1/1	د دوکان د کرایي حساب ته	1	6000	1/1	د بیلانس له حساب څخه	1	170000
1/5	د متفرقه مصارفو حساب ته	1	3600	1/4	د تکتانه عوایدو له حساب څخه	1	10870
1/6	د دارايي د مصارفو حساب ته	1	1620				
1/9	د برق د مصارفو حساب ته	1	1450				
	د بیلانس د ختم حساب ته	1	168200				
	مجموع		**180870**				**180870**

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ لیجر : نغدي پیسې **Cr** **Dr**

تاریخ	تفصیلات	L/F	مبالغ	تاریخ		L/F	مبالغ
1/2	متفرقه حساب ته	1	3000	1/1	له افتتاحیه حساب څخه	1	80000
1/3	د مصارفو حساب ته	1	80	1/7	د تکتانه عوایدو له حساب څخه	1	14000
1/8	د متفرقه مصارفو حساب ته	1	2800				
1/10	د متفرقه مصارفو حساب ته	1	2200				
1/30	د ختم بیلانس ته	1	85920				
مجموع			**94000**	**مجموع**			**94000**

Cr ۳لیجر : د شرکتونو طلبات **Dr**

تاریخ	تفصیلات	L/F	مبالغ	تاریخ		L/F	مبالغ
1/30	د بیلانس د ختم حساب ته	1	30000	1/1	د افتتاحیه بیلانس له حساب څخه	1	30000
مجموع			**30000**	**مجموع**			**30000**

۴ Cr لیجر : د اشخاصو طلبات **Dr**

تاریخ	تفصیلات	L/F	مبالغ	تاریخ		L/F	مبالغ
1/30	د بیلانس د ختم حساب ته	1	168200	1/1	د افتتاحیه بیلانس له حساب څخه	1	20000
مجموع			**168200**	**مجموع**			**20000**

Cr لیجر ۵: دیون Dr

تاریخ	تفصیلات	L/F	مبالغ	تاریخ		L/F	مبالغ
1/30	د افتتاحیه بیلانس حساب ته	1	140000	1/1	د ختم د بیلانس له حساب څخه	1	14000
مجموع			**140000**	**مجموع**			**140000**

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶ Cr لیجر: د دوکان کرایه Dr

تاریخ	تفصیلات	L/F	مبالغ	تاریخ		L/F	مبالغ
1/30	د گټې او ضرر حساب ته		6000	1/88	د بانک د دارايي له حساب څخه	1	6000
مجموع			**6000**	**مجموع**			**6000**

۷لیجر : د تیلفون مصارف Cr Dr

تاریخ	تفصیلات	L/F	مبالغ	تاریخ		L/F	مبالغ
1/30	د گټې او ضرر حساب ته		80	1/3	له نغدي حساب څخه	1	80
مجموع			**80**	**مجموع**			**80**

۸ لیجر : متفرقه مصارف Cr Dr

تاریخ	تفصیلات	L/F	مبالغ	تاریخ		L/F	مبالغ
1/30	د گټې او ضرر حساب ته	1	11600	1/2	له نغدي حساب څخه	1	3000
				1/5	د بانک له حساب څخه	1	3600
				1/8	له نغدي حساب څخه	1	2800
					له نغدي حساب څخه	1	2200
مجموع			**11600**	**مجموع**			**11600**

۹ Cr لیجر : تکتانه عواید Dr

تاریخ	تفصیلات	L/F	مبالغ	تاریخ		L/F	مبالغ
1/30	د بانک د دارايي حساب ته	1	10870	1/2	د گټې او ضرر د حساب له بیلانس څخه	12	24870
	نقدي حساب ته	1	14000	1/5			
مجموع			**24870**	**مجموع**			**24870**

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰ لیجر : د برق مصارف Cr Dr

تاریخ	تفصیلات	L/F	مبالغ	تاریخ		L/F	مبالغ
1/30	د ګټې او ضرر حساب ته	12	1450	1/9	دبانک له حساب څخه	1	1450
مجموع			1450	مجموع			1450

Cr ۱۱ لیجر : د دارايي مصارف Dr

تاریخ	تفصیلات	L/F	مبالغ	تاریخ		L/F	مبالغ
1/30	د ګټې او ضرر حساب ته	12	1620	1/9	دبانک د دارایې له حساب څخه	1	1620
مجموع			1620	مجموع			1620

۱۲ لیجر : تکتانه طلبات Cr Dr

تاریخ	تفصیلات	L/F	مبالغ	تاریخ		L/F	مبالغ
1/30	نغدي حساب ته		14000	1/30	د ګټې او ضرر له حساب څخه	1	14000
مجموع			14000	مجموع			14000

۱۳ لیجر : مفاد او ضرر د ګټې او ضرر بیلانس Cr Dr

تاریخ	تفصیلات	L/F	مبالغ	تاریخ		L/F	مبالغ
1/30	د بانک د تکتانه عوایدو حساب ته	8	10870	1/30	د دوکان د کرایې له حساب څخه	6	6000
1/30	د تکتانه طلباتو حساب ته	11	14000	1/30	د متفرقه مصارفو له حساب څه	5	11600
				1/30	د تیلفون د مصارفو له حساب څخه	7	80

(c) ketabton.com: The Digital Library

				1/30	د برق د مصارفو له حساب څخه	9	1450
				1/30	د اداري د مصارفو له حساب څخه	10	1620
				1/30	د شخصي سرمایې له حساب څخه	13	4120
مجموع		**24870**		**مجموع**		**24870**	

۱۴ لیجر : سرمایه Cr Dr

تاریخ	تفصیلات	L/F	مبالغ	تاریخ		L/F	مبالغ
1/30	د افتتاحیه بیلانس حساب ته	1	160000	1/30	د بیلانس د ختم حساب ته	1	164120
	د ګټې او ضرر حساب ته	12	4120				
مجموع		**164120**		**مجموع**		**164120**	

Cr اختتامیه بیلانس Dr

شماره	د حسابونو نوم یا لیجر	L/F	Passive	Active
1	د نغدو په برخه کې	2		85920
2	د بانک د دارایي په برخه کې	1		168200
3	د طلباتو په برخه کې	4-3		50000
6	د پورونو یا قرضې په برخه کې	14	140000	
7	د شخصي سرمایې په برخه کې	13	164120	
مجموع			**304120**	**304120**

مثالونه:

لانـدې معامـلات په ژورنال کې درج کړئ او هریو یې د لیجـر او ازمایشي بیلانس په بیل بیل حساب کې ترتیب کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

1991

Jun 1 -پە نغدو پیسو د امتعې دخریداری مبلغ 2000

Jun 3 -پە کریم باندې پە قرضي ډول دپلورل شوې امتعې مبلغ 500

Jun 10 -لە کریم څخە نغدي پیسې حصول شوي 1000

Jun 15 -پە نغدو پیسو باندې ماشین الات خریداري شول 1000

Jun 20 -پە نغدو پیسو باندې امتعە و پلورل شوه 300

Jun 25 -پە رحیم باندې امتعە وپلورل شوه مبلغ 600

Jun 28 -لە رحیم څخە 590 نغدي پیسې حصول شوي چې مبلغ 110 هغه ته تخفیف ورکړل شو.

Jun 30 -لە کریم څخە 150 افغانی کرایە تحویل کړه

Jun 31 -ورکړل شوي معاشات مبلغ 100

د احمد ژورنال

تاریخ	تفصیلات	د لیجر صفحه	شماره بل	ډبټ مبالغ	کریډیټ مبالغ
1991/1/1	د خریداري حساب ته له نغد حساب څخه			2000	2000
1991/1/3	د کریم حساب ته د امتعې د پلور له حساب څخه			500	500
1991/1/10	د نغدو حساب ته د کریم له حساب څخه			500	500
1991/1/15	د ماشین آلاتو حساب ته له نغد حساب څخه			1000	1000
1991/1/20	نغدي حساب ته د امتعې د پلور له حساب څخه			300	300
1991/1/25	د رحیم حساب ته د امتعې د پلور له حساب څخه			600	600
1991/1/28	نغدي حساب ته د رحیم له حساب څخه			590	600
1991/1/30	د کرایې حساب ته له نغدي حساب څخه			50	50

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خریداری لیجر Cr Dr

تاریخ	تفصیلات	L/F	مبالغ	تاریخ		L/F	مبالغ
1/30	د ازمايشي بيلانس حساب ته		2000	1991/1/1	له نغد حساب څخه	1	2000
مجموع		**2000**		**مجموع**		**2000**	

نغدي ليجر يا (کتاب نقده) Cr Dr

تاریخ	تفصیلات	L/F	مبالغ	تاریخ		L/F	مبالغ
Jun1	د امتعې د خريداري حساب ته		2000	Jun 10	د کريم له حساب څخه	1	500
Jun15	د ماشين د خريداري حساب ته		1000	Jun 20	د امتعې د پلور له حساب څخه		300
Jun30	د کرايې حساب ته		50	Jun 28	د رحيم له حساب څخه		590
Jun31	د معاشاتو حساب ته		100		د ازمايشي بيلانس له حساب څخه		1790
			3150				**3150**

Cr د خريداري ليجر Dr

تاریخ	تفصیلات	L/F	مبالغ	تاریخ		L/F	مبالغ
Jun10	نغدي حساب ته		500	Jun 3	له نغدي حساب څخه	1	500
مجموع			**500**				

هر کله چې په هر بيلانس کې په کافي اندازه کريدت ايښــي وي دغه صورت د location a/c

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا کېنل شــوي حســاب په نامه یادیږي او په ازمایښي بیلانس کې ثبت کیږي. څکه چې د بیلانس تفاوت په کې موجود نه وی.

د امتعې د فروشاتو لیجر Cr Dr

تاریخ	تفصیلات	L/F	مبالغ	تاریخ		L/F	مبالغ
Jun10	د کریم حسابت		500		د ازمایښي بیلانس له حساب څخه		1400
Jun20	نغدي حساب ته		300				
Jun25	د رحیم حساب ته		600				
			1400				**1400**

د ماشین د حساب لیجر Cr Dr

تاریخ	تفصیلات	L/F	مبالغ	تاریخ		L/F	مبالغ
	د ازمایښي بیلانس حساب ته		1000		له نغدي حساب څخه		1000
			1000				**1000**

د رحیم د حساب لیجر Cr Dr

تاریخ	تفصیلات	L/F	مبالغ	تاریخ		L/F	مبالغ
	نغدي حساب ته		590				
	د تخفیف حساب ته		10				
				Jun20	د امتعې د پلور له حساب څخه		600
	600				**600**		

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تخفیف د حساب لیجر Cr Dr

تاريخ	تفصيلات	L/F	مبالغ	تاريخ		L/F	مبالغ
	د ازمايشي بيلانس حساب ته		10	Jun30	د رحيم له حساب څخه		10
			10				**10**

د کراېې د حساب لیجر حساب Cr Dr

تاريخ	تفصيلات	L/F	مبالغ	تاريخ		L/F	مبالغ
	د ازمايشي بيلانس حساب ته		50	Jun30	له نغدي حساب څخه		50
			50				**50**

د معاشاتو د حساب لیجر Cr Dr

تاريخ	تفصيلات	L/F	مبالغ	تاريخ		L/F	مبالغ
	د ازمايشي بيلانس حساب ته		100	Jun31	له نغدي حساب څخه		100
			100				**100**

آزمايشي بيلانس Trail Balance

شماره	اسم يا حساب ليجر	کريدت (Cr)	ډبټ (Dr)
1	نغد حساب		94590
2	شخصي حساب	100000	
3	د امتعې د خريداري حساب		3500
4	د فرنيچر حساب		2000
5	د کريم حساب		100

(c) ketabton.com: The Digital Library

6	د امتعې د پلور حساب	3000	
7	د معاشاتو حساب		500
8	د سلیم حساب	1000	
9	د نعیم حساب		500
10	د برقي مصارفو حساب		30
11	د کرایې حساب		80
12	د شخصي حساب برداشت		2700
	د بیلانس مجموعه	**104000**	**104000**

د بیلانس د اکټیف Active او پسیف (Passive) په برخه کې تحلیلي معلومات

بیلانس په لغت کې د اکټیف او پیسیف اقلامو موازنه کولو، یا د هغوی تر منځ د توازن منځته راوړلو ته ویل کیږي، ځکه بیلانس له اکټیف او پسیف اقلامو څخه تشکیل شوی دی چې په لاندې ډول تشریح کیږي:

۱- اکټیف (Active): اکټیف په لغت کې د فعال معنا ورکوي خو د محاسبې په اصطلاح کې د سرمایې په هغو ټولو اقلامو باندې اطلاق کیږي چې د فعالیت په حال کې وي. اکټیف برخه له لاندې موادو څخه تشکیل شوې ده:

دارایي یا Assets: دا رایي له هغو ټولو اموالو او امتعې څخه عبارت ده چې د شرکت په واک کې وي ، همدا شان پولې او حقوقې مسایل دي چې له شرکت سره تړاو لري او شرکت یې د مالک په توګه پیژندل کیږي لکه ثابته دارایي او سیاره دارایي.

الف-ثابته دارایي یا (Fixed asset): دا له هغې دارایي څخه عبارت ده چې د شرکت څښتن په مکرره توګه تري استفاده کولای شي او یا د دارایي له هغو ثابتو اقلامو څخه عبارت ده چې د فعالیت په دوران کې تری استفاده کیږي او طولاني عمر ولري چې معمولاً دغه اوږدوالی تر یوه کال زیات وي او د استفادې او استعمال له کبله ورو ورو یا تدریجاً استهلاک کیږي لکه تعمیر، ځمکه، ماشین الات، ترانسپورتي وسایل او داسې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب- سـیاره دا اریي یا جـاري دارايي یا (Current asset): دا لــه هغې دارايي څخه عبارت ده چې نســبتاً قابل تغیر وي او دوباره يې په پیســو باندې د بدلیدلو امکان وي او د یوه کال په اوږدو کې په مصرف ورسیږي. په بل عبارت جاري دارايي له هغې دارايۍ څخه عبار ت ده چې په ځانګړې توګه عارضي وي او په همدې اســاس نســتباً په یوه لنډ وخت کې په پیسو باندې بدله شي لکه نغدي پیسې، تر لاسه کیدونکي حسابونه، د ګدام موجودي او داسې نور.

ج- حقوقــې دارايــي: د اد شرکت له مالي حقوقو څخه عبــارت ده چې په نورو باندې لازم وي لکه حق الامتیاز، حق الاختراع، سرقلفي او داسې نور.

۲- پسـیف (Passive): پســیف په لغت کې غیر فعال او ټمبل ته ویل کیږي خو په حســابي اصطلاح کې Passive دبیلانس ښــي لوري ته ویل کیږي چې د سرمایې د منابعو ښــودنه کوي لکه شخصي سرمایه، خارجې سرمایه.

الف: سرمایه یا (Capital): دا د شرکت د څښــتن یا څښــتنانو له حق څخه عبارت ده. په بل عبارت سرمایه له هغو نغدو پیسو یا امتعې څخه عبارت ده چې سوداګر د خپلې سوداګرۍ شغل ورباندې پیل کړی وي.

ب: دیون یا Liability: دا د شرکت له هغو قرضونو څخه عبارت ده چې شرکت يې د پریکولو یا مجراکولو مکلفیت لري. دغه ډول قرضونه په دریو برخو باندې وېشــل شوي دي چې په ترتیب سره له اوږد مهاله قرضونو، منځمهاله قرضونو او لنډ مهاله قرضونو څخه عبارت دي.

۱- قصیر المدت دیون یا Short term liabilities: دا له هغو پورونو څخه عبارت دي چې په لنډه موده معمولاً یوه کال یا یوه مالي دوره کې تادیه کیږي او دغه تادیه تر ډېره بریده له سیارې سرمایې څخه ورکول کیږي.

۲- متوســط المدت دیون یا Medium term liabilities: دا له هغو پورونو څخه عبارت دي چې نسبتاً په اوږده موده کې بیرته ورکول کیږي یعنې د بیرته ورکولو موده يې معمولاً له یوه کال څخه تر پنځو کلونو پورې رسیږي او شرکت يې د بیرته وکولو مکلفیت لري.

طویــل المــدت دیون یا Long term liabilities: دا له هغــو پورونو څخه عبارت دي چې په خــورا اوږده مــوده کې بیرته ورکول کیږي یعني د بیرته ورکولــو موده يې له پنځو کلونو څخه تر پنځه ویشتو کلونو پورې رسیږي چې باید په دې موده کې بیرته مجرا شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخصي سرمايه په دريو برخو باندې وېشل شويده:

۱- د سرمايې سهم: د نشر شويو اسهامو يا ونډو رويتي يا اسمي ارزښت.

۲-پــه سرمايه برســيره اضافي پرداخت: دا هغه مبلغ ته ويل کيږي چې د اســهامو په اســمي ارزښت باندې ور علاوه کيږي.

۳-ناتوزيع شوی مفاد: دا هغه مفاد ته ويل کيږي چې تر اوسه پورې نه وي توزيع شوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څلورم څپرکي لنډیز

۱.د بیلانس جوړولو مراحل په لاندې ډول په نظر کې نیول کیږي.

– د اقتصادي معلاتو په برخه کې د تحلیل او معلوماتو را ټولول.
– په حسابي ژورنال کې د معاملاتو ثبت کول.
– له ژورنال څخه لیجر ته د ارقامو انتقال.
– د مالي حساب د صورت ترتیب یا اختتامیه بیلانس.

۲.د حسابونو د تړل کیدو له پروسې وروسته ازمایشي بیلانس Post- Closing Trail Balance:

لکــه مخکې چې هم ورنه یادونه وشــوه ، یــو آزمایشي بیلانس په ژرونال کــې د معاملاتو له ثبت کولو او لیجر ته د هغوی له انتقال وروســته ترتیب کیږي. دوهم ازمایشي بیلانس له تعدیلي معاملاتو وروســته جې لیجر ته اســتول کیږي، ترتیب کیږي او د (تعدیل شوي ازمایشي بیلانس) په نامه یادیږي. دریم ازمایشې بیلانس د حسابونو له تړل کیدلو وروسته په نظر کې نیول کیږي چې د (حســابونو د پای ازمایشي بیلانس) په نامه یادیږي. دغه بیلانس د ګټې او ضرر حســاب ته د کریډیټ او ډبټ د انتقال شودنه کوي. د حسابونو د پای ازمایشي بیلانس یوازې د واقعي حسابونو دارایي یعني دارایي، دیون یا liabilitiesاو شخصې سرمایې لرونکی وي.

۳.د ګټې او ضرر د حســاب یا بیلانس په ترتیب کې ټول مصارف ډبټ لوري ته او ټول عواید په کریډیــټ لــوري کې ثبت کیږي. که چیرته بیلانس په ډبټ لوري کې وشــودل شي، نو مفاد منځته راغلی دی او که په کریډیټ لوري کې وشــودل شي ضرر منځته راغلی دی او توپیر یې سرمایې ته لیږدول کیږي.

۴.اختتامیه بیلانس چې په یوه مالي دوره کې د شرکت د مالي وضعیت څرګندونه کوي، په کار ده چي اکټیف او پیسېو ارقام یکې مساوي وي.

۵.د بیلانس اکټیف لوري ته ټوله دارایې، نغدي پیســې، طلبات او موجوده امتعه ثبت کیږي او په پسیف لوري کې یې د سرمایې ډولونه او دیون ثبت کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څلورم څپرکي پوښتنې

۱. په بیلانس جوړولو کې کوم مراحل په نظر کې نیول کیږي، نومونه یې واخلی؟

۲. د سرمایې د ترلاسه کولو فورمول ولیکی؟

۳. د اقتصادي معلوماتو او تحلیلونو د را ټولولو په برخه کې خپل نظر بیان کړئ؟

۴. په عمومي ژورنال کې د محاسباتو ثبت څه ډول تر سره کیږي ، تحلیلي معلومات ورکړئ؟

۵. د تحلیلې محاسبې دایره رسم کړئ؟

۶. له ازمایشي بیلانس څخه څه ګټه اخستل کیږي، تحلیلي معلومات ورکړئ؟

۷. د مالي حساب صورت څه شی دی نوم یې واخلئ؟

۸. د بیلانس شیټ په باره کې معلومات ولیکئ؟

۹. د بیلانس جوړوني پرنسیپونه تشریح کړئ؟

۱۰. د افتتاحیه بیلانس جوړښت رسم کړئ؟

۱۱. د ګټې او ضرر د بیلانس جوړښت رسم کړئ؟

۱۲. د ازمایشي بیلانس جوړښت رسم کړئ؟

۱۳. د بیلانس شیټ جوړښت رسم کړئ؟

۱۴. د بیلانس د اکټیف او پسیف برخو په باره کې تحلیلي معلومات ولیکئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم څپرکی

د بیلانس په اقلامو کې تغیر او تعویض

ټولیزه موخه:

په بیلانس کي د قیمت د تحول په اړه د بشپړ پوهاوي او وړتیا منځته راوړل.

د زده کـړې موخـې: د دې څپرکي په اوږدو کې به محصلیـن وکړای شي د لاندې مواردو په هکله معلومات تر لاسه کړي:

- اکټیفي تبادله (د دارایي د دوو اقلامو تر منځ تبادله).
- پسیفي تبادله (د سرمایې د دوو اقلامو تر منځ).
- په اکټیف او پسیف کې تزئید یا زیاتوالی (د بیلانس په دواړو لوریو کې تزئید).
- د بیلانس په اکټیف او پسیف کې تنقیص.

د بیلانس په قیمت کې تحولات

پسیف بیلانس	اکټیف
افغانۍ	افغانۍ
465000 شخصي سرمایه	120000 د دفتر او کار ځای
50000 طویل المدت پوروته	300000 تکمیلي مواد
425000 دیون یا liabilities	540000 طلبات
	160000 نغدې پیسې
1120000	**1120000**

(c) ketabton.com: The Digital Library

هره یوه معامله د بیلانس د تغیر ســبب کیدی شي او د بیلانس تغیر په څلورو ډولونو صورت نیولای شي:

الف- اکټیفي تبادله یا (د دارایۍ د ددوو اقلامو تر منځ تبادله):

په دې صورت کې د بیلانس د دواړو لوریو مجموعه له کوم تغیر پرته باقي پاتې کیږي. د مثال په توګه د 100000 افغانیو په مقابل کې د تکمیلي موادو پیر د تکمیلې موادو په ارزښت کې هغه اندازه زیاتوالی راوستلای شي لکه په نغدو پیسو کې چې کموالی را منځته شوی دی.

ب- پسیفي تبادله یا: (د سرمایې د دوو اقلامو تر منځ تبادله) : په دې تبادله کې هم د بیلانس د دواړو لورو په ټوټل کې کوم تغیر نه را منځته کیږي.

د مثال په توګه: د یوه اړوند کس یا نهاد د موافقې په اســاس کیدی شي 125000 افغانۍ لنډ مهال قرض په اوږد مهاله هغه باندې بدل شي. په دې صورت کې په اوږد مهاله قرضونو کې هغه اندازه زیاتوالی رامنځته کیږي لکه په لنډ مهاله قرضونو کې چې کموالی رامنځته کیږي.

ج- په اکټیف او پســیف کې تزئید: په دې صورت کې دبیلانس په دواړو لوریو کې ورته اقلام اضافه کیږي چې په دې توګه د بیلانس په دواړو لوریو کې کوم توپیر نه تر سترګو کیږي.

د مثال په توګه: د 20000 قیمت په مقابل کې د دفتر د اساس یا موبل اخستل . د دې معاملې لــه کبلــه د دارایي په یوه برخه (د کار ځای او دفتر په تجهیزاتو)کې زیاتوالی را منځته کیږي، خو په ورته زمان کې په دیونو کې هم ورته زیاتوالی را منځته کیږي.

د- داکټیف او پســیف تنقیص یا کمښــت: په دې صورت کې د بیلانس په دواړو لوریو کې د مبالغو مساویانه تنقیص را منځته کیږي چې له کبله یې د بیلانس د دواړو لوریو مجموعې هم له ورته او مساوي تنقیص سره مخ کیږي.

د مثال په توګه که چیرته د شرکت کوم پوروړی 25000 قرض پرې کړي، نو په دې صورت کې خو په نغدو پیســو کې کموالی را منځته کیږي خو په څنګ کې په دیونو یا قرضونو کې هم ورته لږوالــی را منځته کیږي چې پــه دې توګه دبیلانس په دواړو لوریو کې ورته لږوالی را منځته کیږي خو د لوریو تر منځ یې کوم توپیر نه را منځته کړي.

- د مثالونو توضیح:

په دې صورت کې لیدل کیږي هر وخت چې متصدي وغواړي یو بیلانس افتتاح کولای شي خو په دې شرط چې د هغه اړوند اســناد په لاس کی ولري. وروســته له دې چې د غالیو تجارت خانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

افتتاح شي، متصدي يو شـمیر غالۍ په نغدو پیسـو باندي پلوري. په دې ځای کې لیدل کیږی چې د غالیو له زیرمې څخه یوه اندازه غالۍ کمیږي خو په مقابل کې یې د پیسـو په ذخیره کې ورته زیاتوالی را منځته کیږي.

د پورتنــي حالت برعکس که چیرته تاجر په نغدو پیسـو باندې غالۍ واخلي نو په دې صورت کې یې د غالیو زیرمه زیاتیږي خو په مقابل کی یې د نغدو پیسـو زیرمه کمیږي.خو که غالۍ په نغدو پیسو نه بلکې په فرضي توګه واخستل شي، په دې صورت کې د تاجر په قرضونو کې زیاتوالی را منځته کیږي.

د پیـر او پلـور عمل یـا هغه ټولې معاملې چې پـه تجار او یا تجارتخانه پـوري اړه ولري، په محاسـبه کې د معاملاتو د جریان په نامه یادیږي او د دغو معاملاتو د ارزښـت د جریان په اساس منځته راځي. په لومړني بحث کې مو توضیح کړه چې ارزشونه په پیسو سره تثبیت کیږي او حساب ته داخلیږي چې د بیلانس او صورت د ترتیب په هکله یې پوهیدلي یو او را ته معلومه شـوې ده چـې ورځني معامـلات په بیلانس باندې کوم ډول تاثیرات واردوي. لکه چې په یاد لرو، مخکې مو ادعا وکړه د بیلانس دواړه ستونونو سره مساوي وي.

په دې ځای کې لومړي دوه امکانات یا شـونتیاوې مشـاهده کـوو چې د بیلانس د مجموعي معاملاتو د منځته را وړلو له کبله تغیر نه مومي.

۱- په مجموع کې د معاملاتو د ثبت د جریان له کبله په بیلانس باندې کوم اثر نه لیدل کیږي.

۲- د معاملاتو د ثبت د جریان له کبله د بیلانس په مجموعه یا ټوټل کې تغیر را منځته کیږي.

پـه لومړي حالت کې دوه لارې موجـودې دي چې له کبله یې د معاملاتو جریان د بیلانس په مجموعه کې کوم تغیر نشي واردولای.

الــف: کـه چیرته د بیلانس په اکټیــف لوري کې د بیلانس له اقلامو څخه د یوه قلم ارزښـت اوچت شي، د هماغه مبلغ په اندازه په اکټیف لوري کې د یوه بل قلم قیمت کمیږي.

د مثال په توګه: موږ په 5000 نغدو افغانیو باندې اثاثیه او تجهیزات وپیرل، په دې صورت کې د نغدو پیسـو له زېرمې نه یو مقدار کمیږي. یعنې د نغدو پیسـو زیرمه 19000 افغانۍ وه خو د اثاثیې او تجهیزاتو له پیرلو وروسته د پیسو مقدار 85000 افغانیو ته کمیږي، خو په مقابل کې یې د شرکت د اثاثیې او تجهیزاتو په ارزښت کې 5000 افغانۍ نور زیاتوالی را غلی دی.

د معاملې د ورته جریان چې له کبله یې د بیلانس داکټیف سـتون دوه قلمونه تغیر مومي د بیلانس په مجموع کې کوم تغیر نه را منځته کوي. د محاسبې په بحث کې ورته معامله د اکټیف تعویـض پـه نامه یادیږي، په دې معنا چــې د اکټیف لوري د دوو قلمونو ارزښــت یو تر بله سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعویض شوی دی او د بیلانس مجموعه په خپل حال پاتې ده.

ب- که چیرته له محاسـبوي اقلامو څخه د بیلانس په پسـیف لوري کې د یوه قلم ارزښت لوړ شي، په هماغه اندازه په همدغه لوري کې د یوه بل قلم ارزښت کمیږي.

د مثال په توګه: د افغانسـتان بانک یو ځل خپل مشتري ته قرضه ورکړې وه او دوباره یې هم نومـوړي ته یو کریډیـټ ورکړ. متصدي له بانکي کریډیټ څخه د خپل یوه دوسـت طلب تادیه کـوي. په دې توګه د هغـه بانکي کریډیټ د 255000 مبلغ په اندازه زیات شـوی دی خو له بله لوري د هغه د دوسـت له طلب څخه 100000 مبلغ کم شـوی دی. له پورتني مثال څخه جوتیږي چې بیلانس د ښي لوري په دوو محاسبوي اقلامو کې د معاملې ورته جریان یو ډول تغیر را منځته کوي خو د بیلانس په مجموعه کې کوم بدلون نه را منځته کوي یعنې د بیلانس مجموعه په خپل حال پاتې کیږي. دغه ډول معامله د پسیف تعویض په نامه یادیږي.

۲- د مجاسبوي معاملې له کبله د بیلانس په مجموع کې تغیر نه واقع کیږي.

الف: د بیلانس په مجموع کې زیاتوالی:

مثال: یو سوداګر د 30000 افغانیو په بدل کې یوه نوې غالۍ وپیرله او د خپلو غالیو په زېرمه کـې یــې ور اضافه کړ، خو د پیرل شــوې غالۍ قیمت یې په نغدي توګه نــه دی ورکړی، بلکې په قرضي توګه یې پیرلې ده، د ورته معاملې له کبله د اکټیف په ستون کې د غالیو د ګدام په حساب کې تغیر واقع کیږي او ارزښت یې له 35000 څخه 65000 ته لوړیږي. په ورته حال کې د پسیف په ستون کې یو قلم چې له غیر سرمایې څخه عبارت دی، هم تغیر کوي او په دې توګه یې حجم زیاتیـږي. په ورته حالت کې سرمایه ورکوونکی د غالیو اخسـتونکی دی چــې البته دغه مبالغ په خپل آندي توګه د شرکت په واک کې نه ورکوي بلکې د تجارتي تعامل له کبله یې خپلې غالۍ په پور پلورلې دي.

د پورتنــۍ توضیح له کبله لیدل کیږي چې ورتــه ډول معاملې د بیلانس په مجموعه کې کوم تغیر نه را منځته کوي. د ورته معاملاتو له کبله د بیلانس په دواړو ستونونوکې د 30000 افغانیو په انــدازه زیاتوالی منځته راغلی دی، یعنې د بیلانس په اکټیف کې د اموالو ذخیره د 30000 افغانیو په اندازه زیاته شــوې ده او د بیلانس په پسیف ستون کې د دایینو په لست کې د 30000 افغانیو په اندازه زیاتوالی را منځته شوی دی چې ورته ډول محاسبوي معامله د بیلانس توسعې یا زیاتوالي په نامه یادیږي.

ب- د بیلانس په مجموع کې تنقیص یا لیږوالی:

مثــال: موږ بانک تــه 65000 په نغدي توګه تادیه کوو چې په دې صورت کې د بانکي قرضې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازه له 255000 افغانيو څخه 190000 افغانيو ته کموالی مومي. د شرکت نغدي زېرمه چې پخوا 85000 افغانــۍ وه، اوس يې 20000 تــه کموالی موندلی دی. دغه ډول معامله د بيلانس په نورو برخو کې کوم تغير نه رامنځته کوي بلکې يوازې د بيلانس په مجموع کې تغير را منځته کوي. نو د بيلانس د دواړو ستونونو مجموعه د 65000 افغانيو په اندازه کميږي.

پــه دې صورت کې موږ د بيلانس له اختصار يا لنډيز څخه بحث کوو يعنې دبيلانس مجموعه موکوتــاه کــېږي ده. له دغو څلــورو حالتونو يعني: داکتېيف تعويض، د پســيف تعويض، د بيلانس توسعه او د بيلانس اختيار د شرکت ټولو معاملاتو جريان په بر کې نيسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پنځم څپرکي لنډيز

په بيلانس کې د قيمت تحولات

په بيلانس کې د اقتصادي معاملاتو ثبت کيدل څلور ډوله بدلونونه منځته راوړي:

الف: د بيلانس اکټيفي تبادله

ب:د بيلانس پسيفي تبادله

ج: دبيلانس او پسيف کې زياتوالی

د: د بيلانس په اکټيف او پسيف کې تنقيص يا کموالی

الف- اکټيفي تبادله: په اکټيف لوري کې د دارايي په دوو اقلامو کې تبادله د بيلانس په دواړو لوريو کې کوم تغير نه را منځته کوي.

د مثال په توګه: په نغدي توګه د 1000 افغانيو په بدل کې د امتعې د پلور له کبله په دارايي کــې د ورته مقدار، خو په نغــدي زيرمه کې ورته مقدار زياتوالی را منځته کيږي چې د بيلانس په دواړو لوريو کې د کوم تغير لامل نه ګرځي

ب- پســيفی تبادله:کــه چيرته د ديــون او سرمايې تر منځ کومه معاملــه صورت ونيسي، دغه معامله د بيلانس په دواړو خواوو کې کوم تغير نه را منځ ته کوي.

د مثال په توګه: د لنډ مهاله قرضونو په مقابل کې د اوږد مهاله قرضونو زياتوالی د بيلانس په مجموعه کې کوم تغير نه را منځته کوي.

ج- د بيلانس په اکټيف او پســيف کې زياتوالی: د مســاوي ارقامو لرونکي اقتصادي معاملې ثبت د بيلانس په دواړو لوريو کې زياتوالی را منځته کوي . د مثال په توګه په قرضي توګه د 3000 افغانيو په بدل کې د امتعې پيرل. په دې مثال کې د امتعې په ارزښت کې چې په اکټيف لوري کې موقعيت لري، 3000 زياتوالی را منځته کيږي خو په مقابل کې يې په ديونو کې چې د بيلانس په پسيف لوري کې قرار لري، هم ورته يعنې د 3000 په اندازه زياتوالی را منځته کيږي.

د- د بيلانــس په اکټيف او پســيف لوري کې تنقيص: د بيلانس پــه دواړو لوريو کې په ورته وخــت کــې د ورته ارقامو لرونکې معاملې لــه ثبت کيدلو سره د بيلانــس دواړو لورو کې لږوالی مومــي. د مثال په توګه: له نغدو پيســو څخه د 4000 په انــدازه د لنډمهاله قرضونو تاديه کول له يوه لوري له نغدي زيرمي څخه 4000 افغانۍ کميږي چې په اکټيف لوري کې قرار لري او له بله لوري په لنډ مهاله قرضونو کې هم په ورته اندازه کموالی را منځته کيږي چې په پسيف لوري کې ځای لري او په دې توګه د بيلانس د دواړو ستونونو په مجموعه کې کوم توپير نه را منځته کيږي بلکې په مساوي ډول کموالی پکي را منځته کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پنځم څپرکي پوښتنې

2-1 حمل: په 7000 افغانۍ نغدي مبلغ باندې ماشـــين آلات اخيســـتل شويدي، پورتنۍ تجارتي معامله په بيلانس کې څه ډول تغير را منځته کولای شي؟

6 حمل: له سليمان څخه په قرضي توګه په 300 افغانۍ باندي دموبل او فرنيچر پيرل، پورتنۍ تجارتي معامله په بيلانس کې څه ډول تغير را منځته کولای شي؟

8 حمل: په 2500 مبلغ باندي د امتعې خريداري،

پورتنۍ تجارتي معامله په بيلانس کې څه ډول تغير را منځته کولای شي؟

10 حمـــل: پـــه رحمان باندې د امتعې پلور مبلغ 1500 ، پورتنۍ تجارتي معامله په بيلانس کې څه ډول تغير را منځته کولای شي؟

11 حمل: له کبير څخه د امتعې خريداري مبلغ 1000 او له فريد څخه د امتعې پير مبلغ 2000 افغانۍ، پورتنۍ تجارتي معامله په بيلانس کې څه ډول تغير را منځته کولای شي؟

18 حمل: له رحمان څخه مبلغ 1450نغدي پيسې تر لاسه شويدي چې 50 افغانۍ ډسکاونټ يا تخفيف ورته شوی د، پورتنۍ تجارتي معامله په بيلانس کې څه ډول تغير را منځته کولای شي؟

20 حمـــل: کبير ته مبلغ 975 نغدې پيســـې ور کړل شـــوي چې 25 افغانـــۍ يې تخفيف وکړ، پورتنۍ تجارتي معامله په بيلانس کې څه ډول تغير را منځته کولای شي؟

21 حمل: فريد ته امتعه دوباره مترده شوه مبلغ 500 ، پورتنۍ تجارتي معامله په بيلانس کې څه ډول تغير را منځته کولای شي؟

21 حمل: په دين محمد باندې امتعه و پلورل شوه مبلغ 200، پورتنۍ تجارتي معامله په بيلانس کې څه ډول تغير را منځته کولای شي؟

25 حمل: د دين محمد له لوري امتعه دوباره مسترده شوه مبلغ200 پورتنۍ تجارتي معامله په بيلانس کې څه ډول تغير را منځته کولای شي؟

26 حمل له کريم څخه په 600 امتعه واخستل شوه چې10% تجارتي تخفيف هم تر لاسه شو پورتنۍ تجارتي معامله په بيلانس کې څه ډول تغير را منځته کولای شي؟

26 حمـــل: فريد مبلغ 1500 افغانۍ نغدې را کـــړي، پورتنۍ تجارتي معامله په بيلانس کې څه ډول تغير را منځته کولای شي؟

29 حمـــل: د 50 افغانيو امتعه او د 30افغانيو په ارزښـــت لـــه امتعې څخه غريبانو ته ورکړل

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي، پورتنۍ تجارتي معامله په بیلانس کې څه ډول تغیر را منځته کولای شي؟

29 حمل: د 200 افغانیو په ارزښت امتعه د ځموني په توګه اود 100 په ارزښت امتعه د شرکت مالک په خپل حســاب کې واخستله، پورتنۍ تجارتي معامله په بیلانس کې څه ډول تغیر را منځته کولای شي؟

30 حمــل: د شرکت مالک نغدې پیســې د خپل ځان لپاره له خپل ځــان سره یووړې، پورتنۍ تجارتي معامله په بیلانس کې څه ډول تغیر را منځته کولای شي؟

31 حمل: د شرکت پرسونل ته معاشات مبلغ 500 افغانۍ ورکړل شوې، پورتنۍ تجارتي معامله په بیلانس کې څه ډول تغیر را منځته کولای شي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم څپرکی

د بیلانس تحدیدي حسابونه

ټولیزه موخه:

د تحدیدي پستونو په اړه د لازمې توانمندۍ منځ ته راوړل او د تحدیدي پستونو د منځ ته راتګ علتونه.

د زده کړې موخې: د دې څپرکي په پای کې شاګردان د لاندې مواردو په هکله معلومات او اطلاعات تر لاسه کوي:

- پرداخت، درامد، مخارج، حاصل.............
- داکتیف او پسیف تحدیدي پستونو.
- تحدېدي او غیر انتقالي پستونو.
- ټول طلبات او ټول دیون.
- د حسابونو له افتتاح وروسته د معاملاتو جریان.
- د حسابونو د تړلو په هکله معلومات.
- د تحدیدي پستونو انحلال.
- په بیلانس کې د پس انداز نقش.
- تخمین شویو مخارجو ته مساوي پس اندازونه.
- له تخمین شویو مخارجو څخه کم پس انداز.
- په محاسبه کې مجموعي بیلانس.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د لومړي تفاوت بيلانس.
- د دوهم تفاوت بيلانس.
- د موجودي او نتايجو بيلانس.

تحديدي حسابونه

لومړۍ برخه: تحديدي پستونه

الف: د تحديدي پستونو د منځته راتلو علتونه:

مخکې له دې چې د تحديدي حســابونو په اړه بحث وکړو، غوره ده چې په لومړي سر کې له يــوه پلوه د مخارجــو او پرداخت تر منځ توپير وکړو او له بله پلوه د عايد او حاصل تر منځ توپير وکړای شــو. عايد او پرداخت دواړه د خالصو پيسو له جرياناتو څخه عبارت دي. که څه هم د دې کتاب په لومړي سر کې دغه اصطلاحات په مشرح ډول بيان شول، خو په دې ځای کې له تحديدي پستونو سره په تړاو پخواني مثالونه تکراروو.

پرداخت: د پيســو جريان ته پرداخت يــا Payment ويل کيږي چې د شرکت له داخل څخه د شرکــت خارج ته صورت نيسي او بر عکس عايد لــه هغه پولي جريان څخه عبارت دی چې جريان يې له بهر څخه د شرکت داخل ته صورت نيسي.

مخارج او حاصل: دا له هغو دوو عناصرو څخه عبارت دي چې په واسطه يې پايله يعنې مفاد او ضرر تثبيت کيږي. د دې لپاره چې پورتني اصطلاحات يو له بل څخه په ښه توګه تفکيک او تمېز کړای شو، د لاندې مثالونوپه واسطه يې توضيح کوو:

۱.موږ يوه ميلمســتيا لــرو: د دې لپاره له بازار څخه غذايي مــواد او مشروبات اخلو يعنې د پورتنۍ متاع د پير لپاره پرداخت کوو. ميلمانه په ټاکل شــوي وخت را ونه رســېدل او خوراک او مشروبات په مصرف ونه رسېدل، نو ويل کيږي چې مخارجو صورت نه دی نيولای.

۲. برعکــس مخارج کولای شي لــه پرداخت څخه د مخه صورت ونيسي: بيا هم دعوت ترتيب کوو او د دې منظور لپاره غذايي مواد او مشروبات خريداري کوو. دغه مواد له هغه مغازه لرونکي څخه په پور اخلو چې موږ يې هميشني مشتريان يو او پيسې يې يوه اونۍ وروسته ورکوو.

خو دا ځل ميلمانه په خپل وخت را ورسيدل چې غذا او مشروبات په مصرف ورسوي.

په دې حالت کې ليدل کيږي چې مخارجو صورت نيولی دی خو پرداخت صورت نه دی نيولی يعنې مخارج تر پرداخت د مخه تر سره شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. همــدا شــان عاید او حاصل یو له بل څخه تفکیک کوو: د مثــال په توګه یو بزګر په خپله ځمکــه کې بانجان کرلي دي. بانجانو ته تر هغــه وخته حاصل ویل کیږي ترڅو چې بازار ته د خر څلاو لپاره نه وي عرضه شــوي، خو کله چې بانجان په بازار کې خرڅ شي نو حاصل په عاید باندې بدلیږي.

۴. دهقان له یوه هوټل څخه د بانجانو فرمایش تر لاسه کړیدي، خو څنګه چې تر اوسه پورې د بانجانو د پخیدلو موســم نه دی را رســیدلای، هوټل والا د بانجانو د قیمت یوه برخه په پیشکي توګه بزګر ته تادیه کوي تر څو بزګر د بانجانو په وخت کې هوټل ته بانجان ورسوي.

هغه پیشــکي پیســې چې بزګر یې له هوټلي څخه تر لاسه کوي، د هغه لپاره یو عاید دی، خو کله چې بانجان پاخه شي عاید په حاصل باندې بدلیږي.

د دغو ساده او بسیطو مثالونو په واسطه چې په دې ځای کې وړاندې شول، څرګنده شوه چې له پرداخت د مخه مخارج او یا بر عکس له مخارجو د مخه پرداخت صورت موندلای شي او همدا شان له حاصل د مخه عاید او یا له عاید د مخه حاصل صورت ونیسي.

په اقتصادي شرکتونو کې هم تر ډېره ځایه ورته حالات صورت نیسي.

موږ د یوه مالي کال په جریان کې د مخارجو او حاصلاتو له داسې زیاتو اقلامو او واقعیتونو سره مخ کیږو، نو په پایله کې ویلای شو چې یو شرکت له خالصو مخارجو او حاصلاتو څخه تشکیل شویدی.

پرته له دې چې پرداخت او عاید ته د هغوی تثبیت کول په نظر کې و نیول شي، په شرکت کې د ورته ستونزو د حل لپاره د تحدیدي حسابونو پستونه منځته راوړو.

د هغه په نظر کې نیولو پرته چې ایا هغه مود پرداخت او عاید لپاره تثبیت کړې وي نو ددې د حل لپاره په تصدي کې تحدیدي حسابونو پستونه منځ ته راوړو.

ب- د اکټیف او پسیف تحدیدي پستونه یا (انتقالی اکټیف او انتقالی پسیف):

د اکټیف او پسیف تحدیدي پستونه هغه مهال منځته راځي چې له حاصل او مخارجو د مخه تادیات صورت و نیسي.

موږ د کال په اوږدو کې تادیات او عایدات لرلای شــو او دغه عایدات او تادیات په مسلســله توګــه د مخارجو او حاصلاتو په بڼه د خپلو پایلو په حســابونو کــې ثبت کوو او د کال په پای کې مشــاهده کــوو چې د حاصلاتــو او مخارجو یوه برخه چې د کال په اوږدو کې مو د حســابونو په پایلو کې درج کړې ده، په بشپړه توګه د جاري کال په معاملاتو پورې اړه نه لري، په دې توګه دغه راتلونکي حاصلات چې د جاري کال په حسابونو کې درج شوي دي، عاجلتاً خنثی کیږي او وروسته په راتلونکي کال کې پستونه د هغو اړوند حساب ته لیږدول کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- اکټيف تحديدي حساب (اکټيف انتقالي):

موږ د خپلې تجارتخانې لپاره يو اپارټمان انتخابوو او په مياشتني ډول يې کرايه ورکوو. فرض کوو چې د راتلونکي کال کرايه مو په پيشــکي ډول تاديه کړيده. په دې ځای کې يوه پرداخت صورت نيولی دی، خو پکار نه ده چې د مخارجو په توګه يې دغې حسابې دورې د ګټې او ضرر حساب ته انتقال کړو. ځکه دغه مخارج په دې دوره پورې اړه نه لري بلکې په راتلونکي حســابي دوره پورې اړه لري او بايد په راتلونکي کې د مخارجو په توګه ثبت شي.

د ورته معاملې د ثبت صورت په لاندې ډول شــوول کيږي. په ډېبټ ستون کې نغدي پيسې او په کريډيت ستون کې د کرايې مخارج ۹۰۰ افغانی.

کريډټ د کرايې مخارج ډېبټ		کريډټ نغدي يا کېسه ډېبټ	
900	(1) 900	(900 (1	

پورتنی مبلغ بايد په محاسبه کې د پورتني ترتيب په ډول ثبت نشي، که چيرته د پورتني ترتيب له مخې په حسابونو کې ثبت شي نو پکار ده چې د کال په پای کې د کرايې مخارج د ګټې او ضرر حســاب ته و ليږدول شي. د دې لپاره چې د ګټې او ضرر حســاب ته د دغو مخارجو د انتقال مانع شو، له حساب څخه د کرايې مبلغ باسو او په يوه بل حساب کې يې ثبت کوو چې انتقالي اکټيف ورتــه ويــل کيږي، يعنې (انتقالي اکټيف تــه، د کرايې له مخارجو څخه ۲) او نوموړي حســاب د حسابونو د تړلو په وخت کې د دارايې د يوه موجوده حساب په توګه اخيرې بيلانس ته انتقاليږي.

وروستی بيلانس پسيف اکټيف		انتقالي اکټيف کريدت ډېبټ	
(3) 900 انتقالي اکټيف	(1) 900	(900 (3	(2) 900

نوی کال: انتقالي اکټيف پست د نورو ټولو پستونو په څير په اخيري بيلانس کې د ثبت د کال په حســابونو کې ځای لري او د حســاب اقلام خاصتاً انتقالي اکټيف(۱) بيا هم په دوباره حســاب وېشل کيږي يعنې انتقالي اکټيف پستونو له افتتاحيه بيلانس څخه دوباره د انتقالي اکټيف حساب تــه راوړل کيــږي او له هغه ځايه د يوې حســابي معاملې په توګه د مخارجــو ديوه قلم په توګه د کرايې د مخارجو حســاب ته له انتقالي اکټيف څخــه را وړل کيږي(۲) او څنګه چې دغه پرداخت د دغه کال حقيقي پرداخت دی، نو کولای شــو د کرايې د مخارجو له حســاب څخه يې د ګټې او ضرر حساب ته انتقال کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کریډیټ د کرایې مخارج ډبټ		کریډټ مفاد او ضرر ډبټ	
(2) 900	(900 (3	(3) 900	900

کریدت انتقالی اکټیف ډبټ	
(1) 900	(900 (2

۲- د پسیف تحدیدي حساب (پسیف انتقالي):

فرض کوو چې بیا هم یو پرداخت منځته راغلی دی خو دا ځل مورږ ته پرداخت کیږي.

د مثال په توګه له هغه کریډیټ څخه چې اعطاء کړی مو دي، د هغه ربحه په پیشــکي توګه ترلاســه کوو. د کال په پای کې تفکیک کوو چې ایــا دغه حاصلات له دغې دورې سره تړاو لري او کنه؟ چون د پیســو تادیه په پیشــکي ډول وه او په راتلونکي کال پورې اړه لري، نو پکار ده چې د هماغه یعنې راتلونکي کال په حاصلاتو کې درج شي.

کریدت نغدې پیسې ډبټ		کریدت دربحې حاصل ډبټ	
(1) 500		(2) 500	(500 (1

په دې توګه د ربحې حاصل د هغه یعنې د روان کال د ربحې له حساب څخه کارږو او یوه بل حساب ته چې انتقالي پسیف ورته ویل کیږي، راوړو .

یعنې(د ربحې حاصل ته، له انتقالي پسیف څخه) (۲)

انتقالي پسیف کریدت ډبټ		اخیري بیلانس کریدت ډبټ	
(3) 500	(500 (2		(500 (2

د انتقالي پسیف حساب د کال په پای کې په اخیري بیلانس کې پسیف ستون ته را وړل کیږي. (۳)

په نوي کال کې چې پســتونه له سره تر پایه له افتتاحیه بیلانس څخه د هغوی حســابونو ته لیږدول کیږي، د انتقالي پســیف پســت هم د یوې حسابې جملې په واسطه (انتقالي پسیف ته ، د ربحې له حاصل څخه(۲))، انتقالوو او څنګه چې دغه رقم د دغې دورې حقیقي حاصل دي، نو د ربحې د حاصل حساب ته لیږدول کیږي او له هغه ځایه د ګټې او ضرر حساب ته لیږدول کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کریډټ د ربحې حا صل ډبټ		کریډټ مفاد او ضرر ډبټ	
(3) 500	(500 (1		(500 (3

انتقالي پسیف کریډټ ډبټ	
(3) 500	موجود اولی 500

ج- تحدیدي او غیر انتقالي پستونه

پــه دې ځــای کې موږ د تحدیدي حســابونو له دوهــم ډول څخه بحث کــوو چې دغه ډول تحدیدي پستونه د ټولو طلباتو او یا ټولو دائنینو یا Creditors په حسابونو کې معامله کیږي.

۱- ټــول طلبات: یو کس د کال په پای کې د کمیشــن لــه درکه له موږ څخه مقروض دی، خو یاد شوی کمیشن زموږ لپاره یو حاصل دی او باید د ګټې او ضرر په حساب کې سنجش شي، ځکه د کمیشــن مبلــغ د جاري کال له حاصل څخه عبــارت دی او د دې لپاره چې هغه د جاري کال په حســابونو کې په ســمه توګه معامله کړو، د هغــه لپاره د د ټولو طلباتو په نامه یو نوی حســاب ځانګړی کوو او د لاندې حســابي جملې په واســطه یې نا تادیه شــوی حاصل انتقال کوو، (د ټولو طلباتو حساب ته د کمیشن د حاصل له حساب څخه) مبلغ ۳۰۰ افغانی (۱).

او کله چې یاد شوی مبلغ په پورتنیو حسابونو کې درج شي نو د حسابونو د تړلو په وخت کې د ګټې او ضرر حساب ته نقل شي.

د کمیشن حاصل کریډټ ډبټ		د جاري کال مفاد او ضرر کریډټ ډبټ	
(2) 300	(300 (1		(300 (3

د ټولو طلباتو حساب (اکټیف غیر انتقالی) کریډټ ډبټ	
(1) 300	300 ((3

(c) ketabton.com: The Digital Library

له هغه وروسته د غير انتقالي اکتيف حساب وروستي بيلانس ته راوړل کيږي(۳).

وروستی بيلانس کريډټ ډبټ	
(3) 300	

پــه نــوي کال کې د ټولو طلباتو پســت له بيلانس څخه دوباره د هغوی خصوصي حســاب ته تقســيم کيږي او دغه مبلغ تر هغه وخته د ټولو طلباتو په حســاب کې باقې پاتې کيږي تر څو چې حقيقي تاديه صورت نيسي . کله چې نوموړی شــخص تاديې ته حاضر شي، حســابي جمله يې داسي ليکل کيږي، ، نغدو ته له ټولو طلباتو څخه (۲).

د نغدي تاديې په واســطه حاصل په تير کال کې صورت نيولی دی او د کال په پای يې نتيجه هم سنجش شويده ، اوس چې نوی کال دی د هغوی د خالصو پولي تادياتو عمل صورت نيسي.

کريډټ ټولطلبات ډبټ		کريډټ نغدي پيسې ډبټ	
(1) 300	(300 (2	(2) 300	

– **ټــول دائنين يا Creditors:** په دې صورت کې هــم پولي جريان صورت نه نيسي خو له دې سره سره هغــه مخارج چې تير کال منځته راغلي دي، په حســاب کــې ثبت کيږي. فرض کوو چې موږ د 100 افغانی مالياتو د تاديې مکلفيت لرو خو ياد شوی مبلغ مو تر اوسه پورې نه دی تاديه کړی. دغه مبلغ سره له دې چې نه دی تاديه شوی، د ګټې او ضرر په حساب کې سنجش کيږي.

د دې لپاره چې په ســمه توګه او د محاســبوي قواعدو مطابق يې ثبت کړو، د دې موخې لپاره د ټولو دائنينو يا Creditors په نامه يو حســاب په نظر کې نيول کيږی او په دې حســاب کې د مالياتو مخارج د لاندې حسابي جملې په واسطه محاسبه کيږي، (د مالياتو د مخارجو حساب ته، د ټولو دائنينو له حساب څخه).

مفاد ا و ضرر کريډټ ډبټ		اخيري بيلانس پسيف اکتيف	
(2) 100	(300 (1		(100 (3 ټول دائنين يا Creditors

(c) ketabton.com: The Digital Library

کریډټ ټول دائنین یا Creditors ډبټ		کریډټ د مالیاتو مخارج ډبټ	
(100 (1	(3) 100	(100 (2	(1) 100

د مالیاتو د مخارجو حساب د روان کال د ګټې او ضرر په حساب کې د نورو حسابونو د پایلو په توګه سنجش کیږي او ټول دائنین یا Creditors په وروستي بیلانس کې د پیسو ستون ته انتقالیږي(۳).

په نوي کال کې د غه پســتونو چې په بیلانس کې موجود وو، دوباره د ټولو دائنینو حساب ته لیږدول کیږي(۱). دغه حساب تر هغه وخته هلته پاتې کیږي تر څو چې تادیه صورت مومي. کله چې مبلغ تادیه شي ، دلاندې حسابي جملې په واسطه ثبت کیږي:

غیر انتقالي اکټیف حساب ته، د نغدو له حساب څخه.

(۲) پــه تیر کال کې مو مخارج په حســاب کې مدنظــر ونیول، په نوي کال کې یې پولي جریان صورت و نیو.

مثال:

پسیف دافتتاحیې بیلانس اکټیف	
150000شخصي سرمایه 100000 دائنین یا Creditors	1000000 تعمیرات 60000 ماشینونه 80000 د امتعې ذخایر 10000 نغدې پیسې
250000	250000

د معاملاتو جریان

۱- مزد تادیه کوو...100 افغانۍ

۲- د کرایې حاصل تر لاسه کوو.............................800 افغانۍ

د حسابونو د ختم په اړه معلومات

الف: له تادیه شــوي مزد څخه 600 افغانۍ یې د راتلونکي کال مزد دی، چې په پیشــکي توګه تادیه شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب: له تر لاسه شوې کرايې څخه 200 افغانۍ يې د راتلونکي کال پيشکي کرايه ده.

ج: د مديونينو له ډلې څخه يو مديون چې قرض مو ورکړی وو، 2000 افغانۍ يې د ربحې له درکه زموږ قرضداره دی.

د: موږ له خپل نماينده څخه د کميشن له درکه ۵۰۰ افغانۍ قرضدار يو.

د پورتني سوال ځواب:

کریډټ امتعه ډبټ	
80000	80000
80000	80000

کریډټ ماشينونه ډبټ	
60000	60000
60000	60000

کریډټ تعميرات ډبټ	
100000	100000
100000	100000

کریډټ نغدي پيسې ډبټ	
1000	10000 اولی موجود
9800	800

کریډټ دائنين ډبټ	
100000	100000
100000	**100000**

کریډټ شخصي سرمايه ډبټ	
150000 1700	151700
151700	**151700**

کریډټ د کميشن مخارج ډبټ	
500	500
	500

کریډټ د ربحي حاصل ډبټ	
2000	2000
2000	2000

(c) ketabton.com: The Digital Library

کريډټ د مزد مخارج ډبټ		کريډټ د کرايې حاصل دبټ	
1000	600 400	200 600	800
1000	1000	800	800

کريډټ ټول طلبات ډبټ		کريډټ ټول دائنين ډبټ	
2000	2000	500	500
2000	2000	500	500

کريډټ انتقالي اکتيف ډبټ		کريډټ انتقالي پسيف ډبټ	
600	600	200	200
600	600	200	200

کريډټ مفاد او ضرر ډبټ	
مزد 400	کرايه 600
کميشن 500	ربحه 2000
تفاوت 1700	
2600	2600

اکتيف — وروستی بيلانس	پسيف
تعميرات 100000	151700 شخصي سرمايه
ماشينونه 60000	100000 دائنين يا Creditors
د امتعې زېرمه 80000	200 انتقالي پسيف
نغدې پيسې 9800	

(c) ketabton.com: The Digital Library

	600 انتقالي اکټيف
	2000 ټول طلبات
252900	252500

مثال

پسيف افتتاحيه بيلانس اکټيف	
70000 شخصي سرمايه	30000 تعميرات
15000 دائنين	10000 اثاثيه و تجهيزات
3000 دائنين	50000 امتعه
4000 انتقالي پسيف	20000 بانک
10000 غير انتقالي پسيف	5000 نغدې پيسې
	2000 اکټيف انتقالي
	3000 غير انتقالي اکټيف
102000	120000

د کال د پای د معاملاتو جريان

۱- موږ په تير کال کې 2000افغانۍ کرايه تاديه کړې وه ، نوموړی رقم په روان کال پورې تړاو درلود او ددغه کال په پای کی يادشوی رقم د مخارجو په توګه په خپل حساب کې د لاندې حسابي جملې په واسطه ثبتوو:

د کرايې د مخارجو حساب ته، د انتقالي اکټيف له حساب څخه.

۲- په تير کال کې شرکت د اجارې له درکه 3000افغانۍ قرضداره وو، په روان کال کې پورتنی مبلغ نغداً تاديه کوو.

د نغدو حساب ته، د ټولو طلباتو له حساب څخه 3000 افغانۍ.

۳- پـه تير کال کې موږ 4000 افغانی کميشـن په پيشـکي توګه تر لاسـه کـړی وو، نوموړی کميشن په روان کال پورې اړه درلوده او موږ يې د روان کال په حسابونو کې محاسبه کوو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انتقالي پیسیف حساب ته، د کمیشن د حاصل له حساب څخه 4000 افغانۍ.

۴- تېر کال موږ د ربحې له درکه 1000 افغانۍ مقروض وو، چې اوس یې په نغدي توګه تادیه کوو او د لاندې حسابي جملې په واسطه یې په حساب کې داخلوو:

د ټولو دائنینو یا Creditors حساب ته، د نغدو له حساب څخه 1000 افغانۍ.

نوټ: هغه حسابونه چې پورتني معاملات په کې درج کېږي، د ګټې او ضرر له حساب او وروستي بیلانس څخه عبارت دی. له هغو پستونو څخه چې په افتتاحیه بیلانس کې شته دي، صرف نظر کېږي.

کریډټ نغدي ډبټ		کریډټ ټول دائنین ډبټ	
1000 7000	5000 اولي موجود (2) 3000	1000	(4) 1000
8000	8000	1000	1000

کریدت انتقالي پسیف ډبټ		کریدت د غیرانتقالي اکټیف ټولطلبات ډبټ	
4000	(3) 4000	(3000 (2	3000
4000	4000	3000	3000

کریډټ انتقالي پسی ډبټ		کریدت شخصي سرمایه ډبټ	
2000	2000	70000 2000	72000
2000	2000	72000	72000

کریډټ انتقالي اکټیف ډبټ		کریډټ شخصي سرمایه ډبټ	
(4000 (3	4000	مفاد او ضرر ته 2000	2000
4000	4000	2000	2000

(c) ketabton.com: The Digital Library

کریډټ مفاد او ضرر ډېټ	
د کمیشن حاصل 4000	2000 د کرایې مخارج 2000 مفاد
4000	4000

پسیف وروستی بیلانس اکټیف	
72000 شخصي سرمایه 15000 پور 30000 دائنین	30000 تعمیرات 10000 اثاثیه او تجهیزات 50000 امتعه 20000 بانک 7000 نغدې پیسې
117000	117000

مثال

پسیف افتتاحیه بیلانس اکټیف	
9000 شخصي سرمایه 400 انتقالي پسیفت 600 نور دائنین	5000 بانک 3000 کسه 1200 انتقالی اکټیف 800 نور طلبات
10000	10000

الف: د حسابونو له افتتاح وروسته معاملات:

۱- په تیر کال کې مو د کارګرانو 1200 افغانی مزد په پیشکي توګه تادیه کړی وو. په نوي کال کې هغوی خپل خدمات تر سره کړي دي او موږ هغه د مخارجو په توګه په خپلو حسابونو کې ثبت کوو.

۲- په تیر کال کې مو په پیشکي توګه 400 افغانۍ اخیستې وې. په نوي کال کې له تجارتخانې څخه مستاجر استفاده کړیده او هغه د حسابونو د حاصل په توګه ثبت کوو.

۳- په تیر کال کې مو یو کس د کمیشن له درکه 800 افغانۍ مقروض وو، خو سږ کال یاد شوی مبلغ د بانک حساب ته انتقال شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- مـوږ پـه تیر کال کې د بیمــې د جایزې له درکه 600 افغانۍ مقروض وو او د ســږ کال په جریان کې یاد شوی مبلغ په نغدي ډول تادیه کوو.

ب: د کال په جریان کې معاملات

۵- مالیات چې نغداً یې تادیه کوو.............................۲۰۰ افغانۍ.

۶- دخپلو قرضونو ربحه د بانکي انتقال له لارې تر لاسه کوو............۲۲۰۰ افغانۍ

ج: د کال د پای معاملات:

۷- له تادیه شویو مالیاتو څخه (چې په پنځمه شمیره کې یاد شول) 100 افغانۍ یې له پیشکي تادیې څخه تشکیل شوي دي.

۸- له هغې ربحې څخه چې موږ ته تادیه شــویده،(په شــپږمه شــمیره کې) 300 افغانۍ یې پیشکي تادیه دي.

۹- د معامله دارانو له ډلې څخه یو یې د کمیشن له درکه 500 افغانۍ زموږ قرضداره دی.

۱۰- د برق د ماشین له درکه چې ز موږ تجارتځای یې روښانه کاوه، 700 افغانۍ.

مقروض یو.

کریډټ نغدي پیسې ډبټ		کریډټ انتقالي اکتیف ډبټ	
3000 اولي موجود	(600 (4 (300 (5 (19)2200	1200 اولیموجود 100	(1200 (1 (100 (20
3000	3000	1300	1300

کریډټ انتقالی پسیف ډبټ		کریډټ بانک ډبټ	
(2) 400 (23)300	400 اولي موجود 300 (8)	5000 اولي موجود (3)800 (6) 2200	8000 تفاوت
700	**700**	**8000**	**8000**

(c) ketabton.com: The Digital Library

کریډټ ټول طلبات ډبټ		کریډټ شخصي سرمایه ډبټ	
800 اولي وجود 500	(800 (3 (500 (21	(22) 9800	اولي موجود9000 (800 (17
1300	**1300**	**9800**	**9800**

کریډټ د مزد مخارج ډبټ		کریډټ د کرايې حاصل ډبټ	
(1) 1200	(1200 (11	(14) 400	(400 (12
1200	**1200**	**400**	**400**

کریډټ د برق مخارج ډبټ		کریډټ ټول دائنین ډبټ	
(5) 200	(100 (7 (100 (12	(4) 600 700	اولی موجود 600 700 (10)
200	**200**	**2200**	**2200**

کریډټ د مالیاتو مخارج ډبټ		کریډټ د ربحې حاصل ډبټ	
(5) 200	100 (7) 100 (12)	(8) 300 (19)1900	2200 (1)
200	**200**	**2200**	**2200**

کریډټ د کمېشن حاصل ډبټ	
(6) 500	(500 (9
500	500

کریډټ مفاد او ضرر ډبټ	
1200 مزد 11)) 100 مالیات 12)) 700 برق 13)) 800 مفاد 17))	14)کرایه 15) 400 ربحه 1900 16) کمېشن 200
2800	**2800**

(c) ketabton.com: The Digital Library

کریډټ مفاد او ضرر ډېبټ	
2) 9800 شخصي سرمایه 300 23 انتقالي پسیف 700 ټول دائنین یا Creditors	8000 بانک 18)) 2200 نغدې پیسې 19)) 100 انتقالي اکټیف 20)) 500 ټول طلبات
10800	**10800**

مثال:

پسیف افتتاحیه بیلانس اکټیف	
1900 شخصي سرمایه 1000 انتقالي پسیف 4000 ټول دائنین	1200 بانک 7000 نغدې پیسې 2000 انتقالی اکټیف 3000 ټول طلبات
24000	**24000**

۱- په تېر کال کې مو د بیمې جایزه 2000 افغانۍ په نغدي توګه تادیه کړې وه اوسـبږ کال یې وعده را رسیدلې ده.

۲- تیر کال یو کس د کرایې له درکه 3000 افغانۍ زموږ قرضدار وو او سږ کال د بانکي حساب له لارې یاد شوی مبلغ تادیه کوي.

۳- په تیر کال کې مو له خپلې قرضې څخه د هغې ربحه چې 1000 افغانۍ کیدله، په پیشکي توګه تر لاسه کړیده، او سږ کال یې وعده پوره کیږي.

۴- موږ 4000 افغانۍ د معاشـاتو له درکه قرضداره وو ، چې سـږ کال یې د بانکي حسـاب له لارې پرې کوو.

۵- مزد چې نغداً یې تادیه کوو... 1500 افغانۍ.

۶- هغه کمیشن چې په نغدي توګه یې تر لاسه کوو..........................3000 افغانۍ.

د حسابونو تړل

۷- له هغه مزد څخه چې د (۵ نمرې) له مخې تادیه شویدی ، د تیر کال د ډسمبر له میاشتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه نیولې، د نوي کال دفبروري د میاشتې تر 27 نېټې پورې تړاو لري.

۸- د کمیشـــن تادیات چې په شـــمیره کې یاد شویدي، د تیر کال د نومبر له میاشتې څخه پیل، د نوي کال د مارچ د میاشتي تر 31نېټې پورې تړاو لري.

۹- یو کس د کرایې له درکه زموږ قرضداره دی.................................5000 افغانۍ.

۱۰- د مالیاتو له درکه مقروض یو...500 افغانۍ.

کریډټ شخصي سرمایه ډبټ		کریډټ انتقالي اکتیف ډبټ	
23200	2000 اولی موجود 2400	2000 اولی موجود 1000	1) 2000) 1000
23200	**23200**	**3000**	**3000**

کریډټ بانک ډبټ		کریډټ نغدي پیسې ډبټ	
12000 (2)3000	6) 4000) 11000	7000 3000	5) 1500) 8500
15000	**15000**	**10000**	**10000**

کریډټ ټول دائنین ډبټ		کریډټ د بیمې مخارج ډبټ	
(4)4000 500	4000 10) 500)	(1)2000	2000
4500	**4500**	**2000**	**2000**

کریډټ ټول طلبات ډبټ		کریډټ انتقالي پسیف ډبټ	
	3000 (9)5000	2) 3000) 5000	1000 8) 1800)
8000	**8000**	**2800**	**2800**

(c) ketabton.com: The Digital Library

کریډټ حال کمیشن ډبټ		کریډټ د کرایې حاصل ډبټ	
(8)1800 1200	3000	5000	5000
3000	3000	5000	5000

کریډټ حاصل ربع ډبټ		کریډټ د مزد مخارج ډبټ	
1000	(1000 (3	(5) 1500	(1000 (7 500
1000	**1000**	**1500**	**1500**

کریډټ د مالیاتو مخارج ډبټ	
(10) 500	500
500	**500**

کریډټ مفاد او ضرر ډبټ	
2000 د بیمې مخارج 500 مزد 500 مالیات 4200 مفاد	د ربحې حاصل 1000 کمیشن 1200 کرایه 5000
3000	**3000**

پسیف اخیري بیلانس اکټیف	
11000 بانک 8500 نغدي پیسې 1000 اکټیف انتقالي 5000 ټول طلبات	23200 شخصي سرمایه 1800 انتقالي پسیف 500 ټول دائنین
25500	**25500**

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورم مثال:

پسیف افتتاحیه بیلانس اکتیف	
194800 شخصي سرمايه 90000 دائنين 6000 ويكسلونه قرضه 1200 ټول دائنين	80000 تعميرشوې ځمکې 15800 اثاثيه تجهيزات 148600 امتعه 34500 طلبات 4500 ويكسلونو داراى 6900 بانک 800 نغدې پيسې 900 انتقالي اکتيف
292000	292000

د تحديدې پستونو په اړه معلومات

۱- په تير کال کې مو په پيشکي توګه ماليات تاديه کړي وو ....900 افغانۍ.

۲- په تير کال کې موږ د بيمې د جايزې له درکه قرضدار وو.............1200 افغانۍ.

د معاملاتو جريان

۳- په 200 افغانييو باندې اثاثيه او تجهيزات نقداً خريداري کوو.

۴- امتعه پلورو 1500 افغانۍ.

۵- زموږ يو مشتري د نيمګړتياؤ له کبله د امتعې يوه برخه مسترد کوي...... 1000 افغانۍ.

۶- امتعه چې په قرضي توګه يې اخلو................................ 4500 افغانۍ.

د بانکي انتقال په واسطه.. 2450 افغانۍ.

۲ د تنزيل فيصدي .... 7000 افغانۍ.

۷- د پورتنيومالونو حمالي مخارج چې نغداً تاديه کيږي..................200 افغانۍ.

۸- استوونکي په موږ باندې يو ويکسل ليکلی دی او له قبلولو وروسته يې بيرته هغه ته ور استوو، د ويکسلونږ مبلغ عبارت دی له...............4500 افغانيو څخه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹- د بیمې له جایزې څخه چې موږ یې قرضدار وو او په (۲ نمره کې یې یادونه وشــوه) نقداً تادیه کوو، .... 1200 افغانۍ.

له خپل بانکي حساب څخه د خپل شخصي مقصد لپاره ...... 2000 افغانۍ اخلو.

۱۰- خپله امتعه په لاندې توګه پلورو: د ویکسلونو په مقابل کې 22000 افغانۍ او د نغدو په مقابل کې 1960 افغانۍ.

2 فیصد تنزیل - / 40 افغانۍ

جمله - / 24000 افغانۍ

۱۱- یو شمیر خپل ویکسلونه د ډیسکاونټ یا تخفیف لپاره بانک ته وړو.

د ډیسکاونټ عوارض - / 250 افغانۍ

د بانکونو د حساب معامله -/ 9750 افغانۍ

۱۲- موږ کرایه په نغدي توګه تر لاسه کوو....../ 3000 افغانۍ.

د حسابونو د تړلو اړوند معلومات

له ثابتې دارایۍ څخه په لاندې ډول په غیرمستقیمه توګه استهلاک کیږي.

۱۳- له تعمیر شویو ځمکو څخه په غیر مستقیمه توګه یو فیصد له دفتري قیمت څخه.

۱۴-موږ 1600 افغانۍ له خپل تجهیز څخه په غیر مستقیمه توګه استهلاک کوو.

۱۵- زموږ له طلباتو څخه 90% فیصده یې قابل حصول او یوازې 5 فیصده یې له 1750 افغانیو سره مساوي کیږي، غیر قابل حصول شوي او موږ یې په غیر مستقیمه توګه استهلاک کوو.

۱۶- له هغې کرایې څخه چې (په 12 نمره کی یې یادونه وشوه) د تېر کال د اکتوبر د میاشتې له لومړۍ نېټې څخه د روان کال د مارچ د میاشتې تر 21 پورې اړه لري، 1500 افغانۍ یې تحدید کیږي.

۱۷- یو کس مو د ربحې د تادیاتو له درکه د تیر کال د ډسمبر دمیاشتې له لومړۍ نیټې څخه د روان کال د فبرورۍ د میاشتې تر 28 نیټې پورې قرضدار دی، د قرضو میاشتنۍ ربحه 600 افغانۍ ده چې یوازې د ډسمبر د میاشتې ربحه یې تحدید کیږي.

اخیرې موجودي (انونتور په مرسته) 135600 افغانۍ.

د مثال ځواب

(c) ketabton.com: The Digital Library

کریډټ د امتعې پیر ډبټ	
(20200 (22 موجود اولی (21)135600	148600 اولی موجود (6) 7000 (18) 200
155800	155800

کریډټ اثاثیه او تجهیزات ډبټ	
1600 (35	15800 اولی موجود (3) 200
16000	16000

کریډټ تعمیرشوې ځمکې ډبټ	
80000	80000
80000	80000

کریډټ ویکسل دارائی ډبټ	
16500(12)10000	4500 اولی موجود (11)22000
26500	26500

کریډټ طلبات ډبټ	
(1000 (5 (1750 (16 (33250 (36	34500 موجود اولی (6) 1500
36000	36000

کریډټ د امتعې پلور ډبټ	
(4)1500 (24000 (11	(20) 1000 (22) 20200 4300
25500	25500

کریډټ شخصې سرمایه ډبټ	
194800 اولي موجود (1110 (33	(37) 2000 (6) 193910
195910	195910

کریډټ نغدې پیسې ډبټ	
(200 (3 (7)200 (9)1200 4160	800 اولې موجود 1960 3000
5760	5760

کریډټ بانک ډبټ	
(6)2450 (10)2000 (38)12200	6900 اولی موجود 9750
16650	16650

(c) ketabton.com: The Digital Library

کریډټ غیر انتقالي اکټیف ډبټ		کریډټ انتقالي اکټیف ډبټ	
17) 1500)	1500	1) 900)	900 اولي موجود
1500	1500	900	900

مثال

پسیف افتتاحیه بیلانس اکټیف	
46000 سرمایه شخصی 3000 دائنین 1000 انتقالی پسیف	10000 اثاثیه او تجهیزات 30000 امتعه 2000 طلبات 300 ویکسل دارائی 3300 بانک 1200 نغدې پیسې 500 ټول طلبات
50000	50000

د تحدیدي پستونو انحلال

۱- په تیر کال کې یو کس د کرایې له درکه زموږ قرضدار وو مبلغ 500 افغانۍ.

۲- په تیر کال کې مو 1000 افغانۍ کمیشن په پیشکي توګه اخیستی وو.

د معاملاتو جریان

۳- شیان چې په قرضي توګه یې اخلو.....................................5000 افغانۍ.

۴- د پورتنیو اموالو حمالي مخارج نغداً تادیه کیږي......................... 200 افغانۍ.

۵- کوم کس چې زموږ قرضدار وو ا وپه لومړۍ شمیره کې یې یادونه شوې وه مبلغ500 افغانی د بانکي انتقال په واسطه یې تادیه کوي.

۶- د خپل بانک حساب څخه یې.........................800 افغانۍ.

۷-لاندې شیان پلورو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په قرضه 6000 افغانی

په نغدو 3920 افغانی

2 فیصده تنزیل 80 افغانی

جمله 10000

یو شمیر ویکسلونه په مشتریانو باندې کاږو او هغه یې له منلو وروسته بیرته موږته را استوي د ویکسلونو مبلغ 6000 افغانۍ دی.

۸- یو شمیر ویکسلونه بانک ته د تنزیل لپاره وړو.

د بانکي تنزیل عوارض 500

زموږ د بانکي دارایې معامله 4000

۹-د ویکسلونو له لړ څخه یو چې موده یې پوره شوې وي، وجه یې نغداً تر لاسه کوو مبلغ 1500 افغانۍ.

۱۰- د بیمې جایزه نغداً تادیه کیږي....................................2400 افغانۍ.

۱۱- د اثاثیې او تجهیزاتو استهلاک په مستقیمه توګه له دفتري قیمت څخه 10 فیصده.

۱۲- د طلباتو استهلاک ، په مستقیمه توګه له دفتري قیمت څخه 20 فیصده.

۱۳- د بیمې جایزه چې په (۱۱) نمره کې تادیه شوې، د تېر کال د ډسمبر د میاشتې پیشکي احتوا کوي چې د نوي کال د جنوري د میاشتې لپاره ده.

۱۴- د نومبر او ډسمبر د میاشتو د مالیاتو له درکه قرضداره یو، د هرې میاشتې د مالیاتو سهم یا ونډه 90 افغانۍ ده.

کریډټ طلبات ډبټ		کریډټ د امتعې پلور ډبټ	
(60000 (8 2000	2000 (7) 6000	(10000 (7	6000 4000
8000	8000	8000	8000

کریډټ ډبټ		کریډټ ډبټ	
400	400	400	400
400	400	400	400

(c) ketabton.com: The Digital Library

کریډټ د طلباتو د قیمت مصیحح ډبټ		کریډټ د طلباتو استهلاک ډبټ	
180	(15) 180	(180 (15	180
180	180	180	180

کریډټ مفاد او ضرر ډبټ	
	80 تنزیل
	500 دیرکونت
داموالومفاد 4000	1200 بیمه
دکمیشن حاصل 1000	1000 د طلباتو استهلاک
	180 دطلباتومخارج 1640 مفاد او ضرر
5000	5000

پسیف اخیري بیلانس اکتیف	
	9000 اثانیه و تجهیزات
	29200 امتعه
46840 شخصی سرمایه	2000 طلبات
8000 دائنین یا Creditors	3000 ویکسل دارائی
180 ټول دائنین	7000 بانک
400 د طلباتو د قیمت مصیحح	4020 نغدې پیسې
	1200 انتقالی اکتیف
55420	55420

دوهمه برخه، پس انداز

پــه تیرو درســونو کې مو تحدیدي پســتونه مطالعه کړل چې د حقیقــي تحدید لپاره یې دوه نتیجــوي عناصر یعني مخارج او حاصلاتو د ملاحظې وړتیا درلوده. په هره حســابي دوره کې هغه مخارج او حاصلات تثبت کیږی چې په ریښتني توگه په هماغې دورې پورې تړاو لري.

تر کومه ځایه چې د خالصو تادیاتو جریانات مثلاً پرداخت او حاصلات په معینو وختونو کې منځته نه راځي. پکار ده چې د تحدیدي پستونو په مرسته د کال په پای کې لازمه تصحیح اجرآ کړل شي.

د پــس انــداز په بحث کی هــم یو بل ډول مبحث مطالعه کوو چې هغــه هم د کال د پای د

(c) ketabton.com: The Digital Library

حســابونو په تحدیدي برخه کې مرسته کوي او پواسطه یې یوازې د مخارجو واقعي تحدید منځته راوړل کیږی ، نه د حاصلاتو.

پس انداز د قرضونو خاصیت لري هغه دا چې موږ مقروض یو او کنه؟

پــه دې مــورد کې کوټلی مثبت ځواب داســې دی چــې پس انداز د یوه نامعلــوم دین یا پور خصوصیت لري.خو په ورځني ژوند کې تل داسې حالات منځته راځي چې موږ تل د دغو قرضونو د اندازې او د هغوی د موعد رســېدو په برخه کې شکمن کوي. غوره ده دغه موضوع د یوه مثال په واسطه واضیح کړو.

مثال: موږ په محکمه کی دعوا لرو او زیات وخت تیر شو چې دعوا نه ختمیږي، دا چې موږ او که زموږ مقابل لوری د دعوا مصارف پرې کوي، د دعوا له ختمیدلو ورســته به معلومه شي. په دې صورت کې هر څوک چې په دعوا کې مغلوب و شــمیرل شي باید د دعوا ټول مصارف پرې کاندي. خــو ځنګه چې تر اوســه پورې دعوا په جریان کی ده، موږ نــه پوهیږو چې د عوا به زموږ په ګټه پای ته ورسیږی او که د مقابل لوري په ګټه.احیاناً که چیرته دعوا و بایلو، بیا هم نه پوهیږو چې د دعوا مصارف به څومره وي. همدغه لامل دی چې زموږ لپاره دغه دعوا د یوې قرضې حیثیت لري چې د پرې کیدلو وخت او اندازه یې د شک او تردید په حالت کې ده.

خو د احتیاطي پرنســیپ له مخې چې په سوداګری کې معمول او مروج دی، موږ یې تر اوسه پــورې د یوه دین یا قرض په توګــه ارزوو. په بل عبارت سره لدې چې دعوا په جریان کی ده، موږ خپل ځان مغلوب فرض کوو او دهغې موخې لپاره پس انداز کوو.

فرض کوو موږ په دې دعوا کې ماتې وخوړله، د مخارجو یوه برخه سږ کال په خپل حساب کې د دعوا د مخارجو په نامه سنجش کوو. د دې لپاره چې د روان کال په حساب کې هغه مخارج چې په اینده کې واقع کیږي په محاســبه کې ثبت کړای شــو او د محاسبوي قواعدو مطابق یوه د حل لاره ورته پیدا کړو، هغه دا ده چې راتلونکي مخارج د روان کال د ګټې او ضرر په حساب سنجش کوو، البته وروســته چې له موږ څخه حقیقي پرداخت غوښــتل کیږي باید پوه شو چې تادیه مو لا له وړاندې په نظر کې نیولې ده.

یو بل مثال: یوه فابریکه د اوبو کشــولو پمپونه پلوري او یاد شــوي پمپونه د دوو کلونو لپاره ګارنټي شوي دي یعني که چیرته ددو کلونو په اوږدو کې یاد شوي پمپونه له کاره ولویږي، اړونده فابریکــه بــه یې په مجانې توګه ترمیم کوي. فرض کړئ پــه 1370 ام کال کې د فابریکي حاصلات 10000,000 افغانــۍ شــول . دلتــه امکان لري چې په 1371 , 1372 کلونــو کې یو لړ ترمیمات په مجانې توګه تر سره شي ، د دې لپاره چې په 1370 کی واقعې مفاد څرګند شي، پکار ده چې د خپلو فروشاتو حجم چې 10000,000افغانۍ دی د ترمیم له مخارجو سره پرتله او یو د بل په مقابل کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېښودل شي. څنګه چې تر اوسه پورې د ترمیم مقدار او مخارج معلوم ندي نو پکار ده چې شرکت د ترمیم دغه مصارف تخمین کړي او په خپل حساب کې يې د پس انداز په توګه درج کاندي.

خو په ځیني حالاتو کې پس انداز نه یوازې قانوني مکلفیت لري، بلکې یو اقتصادي مجبوریت هم لري چې مونږ یې په راتلونکي کې انتظار باسو. په دې حالت کې هم په کار دی چې د محاسبې د دې کال پــه اوږدو کــې د مخارجو په توګه یو مبلغ درج کړو، خو دا په هغه صورت کې چې په پیل شوي کال کې د هغه مجبوریت سبب او علت معلوم وي.

د مثــال په توګه زمونږ فابریکه یــوه ضروري ترمیم ته اړتیا لري خو هغه علت چې له کبله یې مــونږ پــه روان کال کی له ترمیم څخه صرف نظر کړی دی ممکن د پیســو نشــتوالی او یا کوم بل ســبب وي ، پــه دې صورت کې یقیني وړاند وینه کولای شــو چې پــه راتلونکي کال کې باید دغه ترمیم عملي شي.

طبعاً د یاد شوي مقصد د عملي کیدلو په صورت کې یو لړ مصارف یا لګښت منځته راځي چې بایــد سر له نن ورځــي د ترمیم هغه مصارف چې په راتلونکي کال کې عملي کیږي، دګټې او ضرر په حساب کې وسنجول شي، خو دا چې ایا دغه لګښت به څومره وي او څه وخت به واقع کیږي، په دقیقه توګه یې نشو ثبت کولای.

هغه روش چې په مرسته یې په محاسبه کې ورته دین مدنظر نیول کیږي له پس انداز یا سپما څخه عبارت دی . دین د سپما له لحاضه د قرضې یا پور خصوصیت لرلای شي.

پس انداز یا ســپما هغه دیون یا liabilities تشــکیلوي چې مقدار او د رســیدلو وخت یې په دقیقه توګه نشي ثبت کیدلای . د پس انداز د حســاب په مرســته هغه مخارج چې په کومه اندازه او څه وخت به په مصارفو تبدیلیږي، تثبیت کیږي.

لکه چې وویل شــول پس انداز له دیونو څخه په بشــپړه توګه توپیر لري . ځکه په عادي توګه د دیونو د مبلغ مقدار او د هغه د پرې کیدلو وخت په بشــپړه توګه څرګند وي . مونږ غواړو چې دغه نامعلوم دین د پس انداز یا سپما په مرسته د محاسبې له نظره په ترتیب سره معامله شي.

مثلاً: د حســابي دورې په پای کې هغه دعوا چې په جریان کې ده، په یاد راوړو چې تر اوســه پــورې یــې قطعي فیصله معلومه نده چې د چا په ګټه به تمامه شي. که مونږ دعوا و بایلله، د دعوا مصارف په خپل حســاب کې معامله کوو، او د لاندې حســابي جملې په واسطه یې په حساب کې درج کوو.

(د مخارجو حساب ته، د پس انداز له حساب څخه مثلاً1000 افغانی)

کــه چیرته مو د دعوا مخارج په نظر کې نیــولي وي، د کال په پای کې د دعوا مخارج او توپیر چې د نتایجو له حســاب څخه لاســته راځي، د ګټې او ضرر په حســاب کې سنجش کوو او د پس

(c) ketabton.com: The Digital Library

انداز توپیر د بیلانس پسیف ستون ته انتقالیږي.

کریډټ	پس انداز	ډبټ
د دعوا مخارجو ته 1000		1000 له وروستي بیلانس څخه
1000		1000

کریډټ	د دعوا مخارج	ډبټ
ګټې او ضرر ته 1000		1000 له پس انداز څخه
1000		1000

کریډټ	وروستی بیلانس	ډبټ
پس انداز 1000		
1000		

کریډټ	مفاد او ضرر	ډبټ
		1000 د دعوا مخارج

پــه دې حالت کې پس انداز نه یوازې لــه حقیقي پس انداز څخه کم دی، بلکې زیات تخمین شــویدی یعنې په تیر کال کی موږ د ګټې او ضرر په حســاب کې له حده زیات مخارج ســنجولی وو او د دې لپاره چې اضافي مخارج موتصحیح کړي وي، په خپل حســاب کې یې د یوه حاصل په توګه په نظر کې نیسو. خو یو نورمال حاصل نه بلکې د یوه فوق العاده حاصل یا داسې حاصل په توګه یې په نظر کې نیســو چې موږ یې ټه نه درلوده او دروان کال د ګټې او ضرر په حســاب کې یې سنجوو.

په حساب کې یې د ثبت ډول په لاندې توګه اجرا کیږي.

فرض کوو چې پس انداز 300 افغانۍ زیات تخمین شوی دی، پداسې حال کې چې باید د یادو شویو حقیقي مخارجو مبلغ تادیه شي.

د بانک له حساب څخه.............................. / 700 افغانۍ

له فوق العاده حساب څخه .... / 300 افغانۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

فوق العاده حاصل	
پس انداز ته 300	

بانک	
پس انداز ته 700	

فوق العاده حاصل	
پس انداز ته 300	

په تیر کال کې یو مبلغ د فوق العاده حاصل په توګه په مفاد او ضرر کې شامليږي.

دريیم حالت، له تخمین شویو مخارجوسره مساوي پس انداز:

فرض کوو چې د دعوا مخارج مو په سمه توګه تخمین کړیدي یعنې سپمول شوی مبلغ د دعوا له مخارجو سره مساوي دي.

کریډټ بانک ډبټ	کریډټ د دعوا پس انداز ډبټ
100	1000 اولی موجود 1000

32000 شخصي سرمایه 12000 دائنین	8900 اثاثیه او تجهیزات 26100 امتعه 7000 بانک 2000 نغدې پیسې
44000	44000

د معاملاتو جریان

۱- امتعه په نغدي توګه پلورو......................................5000 افغانۍ.

د حسابونو د ختم په اړه معلومات

۲- د مالیاتي تفتیش له امله ولیدل شول چې ممکن زیات مالیات تادیه کړو او موږ د مالیاتو اضافي مبلغ چې په راتلونکی کې به تادیه کیږي، 200 افغانۍ تخمین کړې وي او هغه پس انداز کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- په تیر کال کې د سـپکې زلزلې له امله زموږ تجارتخانې زیان ولید او موږ ته پکار ده چې هغـه ترمیم کړو چې دغه ترمیـم ممکن په نوي کال کې پیل کړو. د ترمیم مصارف چې ممکن په راتلونکي کې یې پرداخت کړو مبلغ600 تخمین شویدي او په همدې مقدار پس انداز یا سپما کوو.

۴- یو کار گر په محکمه کې په موږ باندي دعوا کړیده او ادعا یې کړي چې په تیر کال کې په میاشتني ډول 100 افغانۍ کم مزد ورکړل شویدی.

د دې لپاره جې دعوا و بایلو 1200 = 100 × 12 د کارگر د مزد لپاره او په هغه برسـیره 500 افغانۍ د دعوا د مخارجو په توگه تخمین کوو.

وروستی موجود د انونتور په واسطه..24100 افغانۍ

د مثال حل:

کریډټ د امتعې پلور ډبټ		کریډټ بانک ډبټ	
2000 د شیانو د خریدارۍ	5000	7000 اولي موجود	7000
5000	5000	7000	7000

کریډټ اثاثیه او تجهیزات ډبټ		کریډټ د امتعې پیر ډبټ	
8900	8900	26100 وروستی	2000 24100 موجود
8900	8900	26100	26100

کریډټ نغدې پیسې ډبټ		کریډټ شخصي سرمایه ډبټ	
2000 اولي موجود (1)5000	7000	32500	اولي موجود 32000 مفاد 500
7000	7000	32500	32500

(c) ketabton.com: The Digital Library

کریډټ د محکمي مخارج ډبټ		کریډټ پس انداز ډبټ	
500	500	2500	(200 (2 (3)600 (1200 (4 (500 (4
500	500	2500	2500

کریډټ دترمیم مخارج ډبټ		کریډټ مزد ډبټ	
(3) 600	600	(4)12000	12000
600	600	12000	12000

کریډټ مفاد او ضرر ډبټ	
200 مالیات 600 ترمیم 1200 مزد 500 د محکمې مخارج 500 مفاد	امتعه 3000
3000	**3000**

کریدت اخیري بیلانس ډبټ	
8900 اثاثیه او تجهیزات 24100 امتعه 7000 بانک 7000 نغدې پیسې	32500 شخصي سرمایه 12000 دائنین 2500 پس انداز
47000	**47000**

د پس اندازد پستونو د انحلال په برخه کې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

کریډټ افتتاحیه بیلانس ډېټ	
23500 سرمایه شخصي 12000 دائنین 2500 پس انداز	8900 اثاثیه او تجهیزات 24100 امتعه 7000 بانک 7000 کسه
47000	47000

د معاملاتو جریان

۱- د بانکي انتقال په واسطه امتعه په ....8000 افغانۍ پلورو.

۲- پــه تیــر کال کې د مالیاتو د بیاخلې تادیې لپاره مبلغ 200 افغانۍ پس انداز کړي وي، اوس یاد شوی مبلغ د بانک د چک په واسطه ورکوو (پس انداز ته، له بانک څخه 20 افغانۍ)

۳- پــه تیر کال کــې د ترمیم لپاره چې په راتلونکي کې عملی کېږي ۱۰۰ افغانۍ مو پس انداز کړي وي، اوس یعني په نوي کال کې مو یاد شــوی ترمیم شروع کړی دی او د دې مقصد لپاره مو 900 افغانــۍ نغــدې تادیه کوو. پس انداز ته 600 / او د ترمیم مخارجو ته 300/= له نغدو پیســو څخه 900/.

۴- په تیر کال کې مو د دعوا د مخارجو لپاره پس انداز تشکیل کړی ؤ. د پس انداز مقدار12000 افغانیو ته رسیده تر څو د کارګر احتمالي معاش تادیه کړي او په دې برسیره مو 500 افغانۍ نورې د دعوا د مخارجو لپاره تخمین کړې وې.

اوس دعوا ختمه شــویده او موږ باید په واقعي توګــه (د کارګر لپاره 270=60×12) افغانۍ د بانک له لارې تادیه کړو او د دعوا د مخارجو لپاره 800/ افغانۍ د بانک په واسطه ورکوو.

۴ الف) پس انداز ته 1200 له بانک څخه 720 افغانۍ.

۴ ب) پس انداز ته 500 افغانۍ.

د دعوا مخاجو ته 300له بانک څخه 800 افغانۍ.

وروستی موجود د انونتور پواسطه 17100 افغانۍ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کرېډټ بانک ډېبټ		کرېډټ د امتعې پلور ډېبټ	
7000 اولی موجود (8000(1	(200 (2 (750 (6 800 13280	7000 1000 د امتعې حاصل	8000
15000	15000	8000	8000

کرېډټ د دعوا مخارج ډېبټ		کرېډټ فوق العاده حاصل ډېبټ	
300	300	480	480
15000	300	480	480

کرېډټ پس انداز ډېبټ	
(2) 200 (3) 600 (4) 1200 500	اولي موجود 2500
2500	**2500**

کرېډټ د ترمیم مخارج ډېبټ		کرېډټ دائنین ډېبټ	
(3) 300	300	12000	1200اولی موجود
300	300	12000	12000

کرېډټ مفاد او ضرر ډېبټ	
300 د ترمیم مخارج 300 د دعوا مخارج 880 مفاد	د امتعې حاصل 1000 فوق العاده حاصل 480
1480	**1480**

(c) ketabton.com: The Digital Library

کریډټ اخیرې بیلانس ډبټ	
شخصي سرمایه 33380 دائنین 12000	8900 اثاثیه او تجهیزات 17100 امتعه 13280 بانک 6100 نغدې پیسې
45380	45380

د حسابونو د حل لپاره کومه طریقه پکار اچوو؟

پوهیـږو چې پس انـداز له دین سره ورته والی لري چې د تادیې وخـت او د مبلغ مقدار یې معلوم نه وي، خو ځینې وخت پس انداز له هغه مبلغ سره مساوي کیږي چې موږ یې تادیه کوو.

تر تخمین شویو مخارجو لږ پس انداز

پــه نــوي کال کې تر پس انداز زیات مخارج د دغې حســابي دورې د مخارجو په توګه پیژندل کیږي او باید د ګټې او ضرر په حساب کې درج شي.

د مثال په توګه متشــکله پس انداز 1000/ افغانۍ او مخارج چې په واقعي توګه منځته راځي 1200ـ/ افغانۍ دي یعنې پس انداز مو تر واقعي مصارفو 200 افغانۍ کم دي.

حسابي جمله یې داسي ده:

د پس انداز حساب ته 1000 افغانۍ.

د دعوا د مخارجو حساب ته 200 افغانۍ.

په نوي کال کې یو ځل بیا ۲۰۰ افغانۍ د ګټې او ضرر په حساب کې سنجش کیږي.

او نوي استول شوی مبلغ یوځل بیا د ګټي او تاوان په حساب کې سنجول کیږي.

د تابلو ګانو په واسطه د مجموعې بیلانس

لومړۍ برخه: مجموعي بیلانس

په حسابونو کې د معاملاتو د جریان دثبت او د کال په پای کې د هغوی د تړلو په صورت کې ځینې وخت د حسابونو د توپیر د ثبت په برخه کې د محاسبوي اعدادو د جمع کولو په موقع کې یو لړ تېروتنې را منځته کیدی شي. نو په دې اســاس د حســابونوله تړل کیدلو د مخه د یوې تابلو په واســطه د دغو حسابونو کنترول صورت نیسي. د تیروتنو د واقع کیدلو احتمال په لاندې مواردو کې صورت نیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمعه کولو په وخت کې تیروتنه: په دې صورت کې د حســابونو ســتونونه په سمه توګه نه وي جمع شوي.

د تفاوت د تثبیت په وخت کې تیروتنه: د حسابونو د دوو لوریو توپیر یا تفاوت په سمه توګه نه وي ایستل شوي.

په لومړي سر کې د حســابونو ټول اقلام په یوه تابلو کې نوشــته کوو او هغه جمع کوو او په دې توګه مجموعي بیلانس منځته راوړو.

مثال: د کال په پای کې لاندې حسابونه داسې مشاهده کیږي.

D اثاثیه او تجهیزات C	
40000 لومړی موجود 10000 افزودی	

D د امتعې خرید C	
30000 لومړی موجود 40000 افزودی	

D طلبات C	
50000 لومړی موجود4000 افزودي 90000افزودي 20000 افزودي	تقلیل 70000 تقلیل 20000 تقلیل 50000

D د امتعې پلور C
تقلیل 100000 تقلیل 50000 تقلیل 70000 تقلیل 30000 تقلیل 60000

D شخصي سرمایه C
121000

D د دفتر مخارج C	
15000	

D دائنین C	
90000 تقلیل 70000 تقلیل	اولي موجود 150000 افزودي 35000 افزودي 20000 افزودي 10000

(c) ketabton.com: The Digital Library

D برداشت C		D د کرایې مخارج C	
8000 7000		12000 8000	1000

له پورتنیو حسابونو څخه مجموعي بیلانس ترتیب کوو، په داسې ډول چې ښی او چپ ستون سره جمع کوو او بالاخره د هر ستون مجموع تثبیت کوو.

حساباتو نومونه	د بیلانس مجموع	
	D	C
اثاثیه او تجهیزات	50000	----
د امتعې خرید	340000	----
پلور	----	310000
طلبات	200000	140000
نغدې پیسې	320000	319000
شخصي سرمایه	----	121000
دائنین یا Creditors	160000	215000
برداشت	15000	----
د کرایې مخارج	20000	1000
د دفتر مخارج	15000	----
د کمیشن حاصل	----	14000
	1120000	**112000**

په بیلانس کی د کریډیټ د ستون مجموعه د ډبټ د ستون له مجموعې سره مساوي وي.

١- د کریډیټ لوري هره معامله د ډبټ لوري د ورته معاملې په مقابل کې ښودل کیږي.

٢-د حسابونو د جمع کولو په وخت کې باید اشتباه یا تیروتنه صورت و نه نیسي ، په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

صورت کې باید ډاډ حاصل شي چې پورتني حســابونه په ســمه توګه جمع شوي دي او له معاملاتي تېروتنو او غلطيو څخه پاک دي.

خو څنګه ډاډ تر لاســه کولای شــو چې د پورتنيو حسابونو د توپير تثبيت له تېروتنې او خطاء څخه پاک دي.

د دې مقصد د درک لپاره د تابلو تر څنګ د لومړي توپير د بيلانس په نامه يو بيل ستون هم اضافه کوو چې په لاندې ډول تشريح کيږي:

الف: د لومړني توپير بيلانس:

لکه څنګه چې پوهيږو د حســابونو د ټړلو په صورت کې د حســابونو توپير ځانګړي اهميت لري چې ياد شــوي توپير هم له مجموعي بيلانس څخه تر لاســه کولای شو، د حساب توپير يو بل ځانګړي مجموعي چې د بيلانس د لومړني ستون په نامه يادېږي.

خو کله چې حســابونه تړل کيږي ، توپير يې په يوه کوچني ســتون کې د توازن په موخه درج کوو او په بيلانس کې د دغو توپيرونو توپير د حساب په لوی ستون کې ثبت کوو.

د مثال په توګه: د مجموعي بيلانس له اعدادو څخه چې مخکې يې يادونه وشوه د تفاوت بيلانس يا د توپير بيلانس اشتقاق کوو:

د حسابونو نوم	مجموعي بيلانس		د لومړني توپير بيلانس	
اثاثيه او تجهيزات	D	C	D	C
د امتعې پير	50000	----	50000	----
د امتعې پلور	340000	----	340000	----
طلبات	----	310000	----	310000
نغدي پيسې	20000	140000	60000	----
شخصي سرمايه	320000	319000	1000	----
دائنين يا Creditors	----	121000	----	121000
برداشت	160000	215000	----	55000
د کرايې مخارج	15000	----	15000	----

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دفتر مخارج	2000	1000	19000	----
د کمیشن حاصل	----	14000	----	14000
	1120000	**1120000**	**500000**	**500000**

د بیلانس د ډبټ ستون وروستۍ مجموعه د هغه د کریډیټ د ستون له نهایي مجموعې سره مساوي ده چې په دې توګه ثابتیري چې حسابونه په سمه توګه تثبیت شوي دي.

ب- د دوهم توپیر بیلانس: (د اختتامیه مقدماتي معاملاتو درج کیدل)

د لومړني توپیر د بیلانس ټول ارقام د انونتور (اخیري موجود) په مرسته امتعه تثبیت کوي،مطابقت نلري. د دې لپاره چې د شرکت درسته پایله تثبیت شي پکار ده چې د لومړني توپیر د بیلانس تر څنګ د اختتامیه مقدماتي معاملاتو لپاره یو ستون ترتیب شي. په هغه کې لاندې معاملات د اختتامیه معاملاتو په توګه ثبت کوو.

۱- د محاسبې له مخې د اثاثیې او تجهیزاتو قیمت 50000 افغانۍ دی له یاد شوي قیمت څخه 10000 افغانۍ یې استهلاک شوي دي. حسابي جمله یې داسې ده: د استهلاک حساب ته، د اثاثیې او تجهیزاتو له حساب څخه 10000 افغانۍ.

۲- د امتعې اخیري موجود88000 ته رسیږي. د ډبټ په ستون کې د امتعې د خرید حساب امتعه 000 340 افغانۍ.

۳- د امتعې پیر ډبټ 34000

۴- د انونتور په واسطه اخیري موجودي 88000

۵- د پیرلو په قیمت سره د امتعې پلور 252000

حسابي جمله:

د امتعې پیر ته، د امتعې له پلور څخه...............................252000 افغانۍ.

شخصي سرمایې ته، له شخصي برداشت څخه...................................15000 افغانۍ.

پورته دریواړه معاملې په لومړي سرکې د اختتامیه مقدماتي حسابونو په ستون کې درج کوو او له هغه وروسته له دغه ستون څخه د هر حساب توپیر تثبیت کوو او د هغه په بل ستون کې یې درج کوو چې د دوهم ستون د بیلانس د دوهم توپیر په نامه هم یادیږي. د دوهم توپیر په بیلانس کې ټول حسابونه سره مخلوط یا ګډیږي یعنې دغه ستون د خالصې موجودي یا stock

(c) ketabton.com: The Digital Library

حســابونه او د خالصو پايلو ټول حســابونه په بر کې نيسي. د دې لپاره چې پورتنۍ موضوع د يوه مثال په واسطه توضيح شي د پخواني تمرين له ارقامو څخه استفاده کوو:

د حسابونو نوم	اختتاميه مقدماتي معاملات		د دوهم توپير بيلانس	
	D	C	D	C
اثاثيه او تجهيزات	----	10000	40000	----
د امتعې پير	252000	----	88000	----
د امتعې پلور	----	252000	----	58000
طلبات	----	----	60000	----
نغدې پيسې	----	----	1000	----
شخصي سرمايه	15000	----	----	106000
دائنين يا Creditors	----	----	----	55000
برداشت	----	15000	----	----
د کرايې مخارج	----	----	19000	----
د دفتر مخارج	----	----	15000	----
د کميشن حاصل	----	----	----	14000
د اثاثيې او تجهيزاتو استهلاک	10000	----	10000	----
	277000	277000	233000	233000

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موجودي او نتايجو بيلانس:

د دوهــم بيلانــس تر څنګ د موجودي يا stock بيلانس ترتيب کوو. دغه ســتون په اکټيف او پســيف کې د موجودې دارايې او ذخيري حســابونه تثبيت کوي. د دارايي د موجودي د حسابونو توپير هم يو بيلانس منځته راوړي چې د يوه مثال په واسطه يې شرحه کوو.

د حسابونو نوم	موجود بيلانس	
	D	C
اثاثيه او تجهيزات	40000	----
د امتعې پير	88000	----
د امتعې پلور	----	----
طلبات	60000	----
نغدې پيسې	1000	----
شخصي سرمايه	----	106000
دائنين يا Creditors	----	55000
برداشت	----	----
د کرايې مخارج	----	----
د دفتر مخارج	----	----
د کميشن حاصل	----	----
د اثاثيې او تجهيزاتو استهلاک	----	28000
	189000	189000

په دې برســيره د نتايجو د حســابونو توپير د دوهم توپير له بيلانس څخه اخيستل کيږي او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

نتایجو د بیلانس ســتون ته انتقالیږي. هغه توپیر چې له دې ســتون څخه تر لاسه کیږي د ګټې او ضرر حساب زیاتوي او یا یې کموي.

د شخصي برداشت له ایستلو وروسته اخیرې سرمایه تر لاسه کیږي.

بیا هم خپل مثال ته انکشاف ورکوو.

د حسابونو نوم	موجود بیلانس	
	D	C
اثاثیه او تجهیزات	----	----
د امتعې پیر	----	----
د امتعې پلور	----	58000
طلبات	----	----
نغدې پیسې	----	----
شخصي سرمایه	----	----
دائنین	----	----
برداشت	----	----
د کرایې مخارج	19000	----
د دفتر مخارج	15000	----
د کمیشن حاصل	10000	----
د اثاثیې او تجهیزاتو استهلاک	----	14000
جمله	44000	

(c) ketabton.com: The Digital Library

	28000	مفاد
72000	**72000**	

موږ د بیلو بیلو جدولونو په واســطه په شرکت کې یو معلوماتي نظر مومو، د دې لپاره چې د شرکت د حسابونو په اړه یو عمومي نظر تر لاسه کړو، هغه ټولې تابلوګانې چې تر اوسه مو مطالعه کړې دي، په یوه تابلو کې راټولوو او ترسیم کوو یې:

موجود بیلانس		د حسابونو نوم
C	D	
----	30000	اثاثیه او تجهیزات
146000	----	شخصی سرمایه
160	250000	طلبات
205000	210000	بانک
21500	220000	نغدې پیسې
----	16000	برداشت
175000	135000	دائنین
5000	40000	ټول دیون
----	19000	د امتعې پیر
----	20000	مزد
----	13000	کرایه
----	3000	د کمیشن مخارج

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دفتر مخارج	----	----
استهلاکات	16000	----
د امتعې پير	----	180000
د کميشن حاصل	----	12000
	1143000	**1143000**

د لاندې معلوماتو په مرسته د بيلانس د ستون مجموعه د اختتاميه حسابونو په ستونونو کې او له هغه وروسته د لومړي توپير بيلانس ، د دوهم توپير بيلانس ، موجود بيلانس او د نتايجو بيلانس ترتيب کړئ.

د انونتور په واسطه اخيري موجودي 82000 او اثاثيه او تجهيزات 5000 افغانۍ استهلاک کيږي.

پورتني حسابونه ترتيب کړئ او د اختتاميه حسابونو تابلوګاني چې د مجموعې بيلانس، د اختتاميه مقدماتي معاملاتو په ستون کې د بيلانس د لومړي توپير، بيلانس د دوهم توپير د موجودي يا stock د بيلانس او نتايجو د بيلانس لرونکی وي، حل کړئ؟

د حسابونو نوم	موجود بيلانس	
	D	C
ماشينونه	30000	----
د امتعې پير	----	----
بانک	250000	3000
نغدې پيسې	210000	4000
شخصی سرمايه	220000	40000
دائنين	16000	20000
انتقالي اکتيف	135000	----
ټول طلبات	40000	----
انتقالي پسيف	19000	----
ټول دائنين يا Creditors	20000	----

(c) ketabton.com: The Digital Library

برداشت	13000	----
د معاش مخارج	3000	----
مخارج کرایه	----	----
د تنزیل مخارج	16000	----
د مالیاتو مخارج	----	----
د تنزیل حاصل	----	----
دبحې حاصل	----	3000
د کمیشن حاصل	----	----
د امتعې پلور	----	2000
د ماشینونو استهلاک	----	48000
	120000	**120000**

د مجموعې بیلانس درکړل شو ،د لاندې معلوماتو په مرسته له هغه څخه د اختتامیه تابلو نور ستونونه تثبیت کړئ.

۱- د ماشینونو استهلاک 50% په مستقیمه توګه.

۲- مزد 500 افغانۍ په پیشکي توګه تادیه شویدي.

۳- یو کس د ربحې له درکه له موږ څخه 2000 پوروړی دی.

۴- 1500 کمیشن مو په پیشکي یا اډوانس توګه ترلاسه کړي دي.

۵- موږ د مالیاتو له درکه 1000 مقروض یو.

۶- د انونتور په واسطه اخیري موجودي یا stock 13000 افغانۍ.

حسابي جملې:

۱- د ماشینونو استهلاک ته ، د ماشین له حساب څخه............................2000.

۲- انتقالي اکټیف ته، د مزد له مخارجو څخه..500 .

۳- غیرانتقالي ته ، د ربحې له حاصل څخه.....................................2000.

۴- د کمیشن حاصل ، له انتقالي پیسف څخه 1500.

۵- د مالیاتو مخارجو ته، له غیر انتقالي پسیف څخه 1000.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د امتعې پیر......... 55000 وروستی موجود 13000	د امتعې پلور ته ، د امتعې له پلور څخه 42000
42000	

موجود بیلانس		د حسابونو نوم
C	D	
-----	20000	تعمیر شوې ځمکې
3000	10000	اثاثیه او تجهیزات
5000	90000	د امتعې پیر
10000	30000	طلبات
4000	5000	بانک
500	1000	نغدې پیسې
60500	-----	شخصی سرمایه
27000	-----	دائنین
-----	-----	پس انداز
-----	-----	انتقالي اکټیف
-----	-----	ټول طلبات
-----	-----	انتقالي پسیف
-----	-----	ټول دائنین
-----	7000	برداشت
-----	9000	د مالیاتو مخارج
-----	1000	د کمیشن مخارج
-----	-----	د ترمیم مخارج
3000	-----	د کرایې حاصل
70000	-----	حاصل ربع

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځمکې استهلاک	10000	-----
د اثاثيې او ځمکې استهلاک	-----	-----
د طلباتو استهلاک	-----	-----
د اثاثيې د استهلاک تصحيح	-----	-----
د طلباتو د استهلاک تصحيح	-----	-----
مشکوک طلب	-----	-----
	183000	183000

د مجموع بيلانس راکړل شوی، له هغه څخه د اختتاميه تابلو نورو ستونونو ته انکشاف ورکړئ او د مقدماتي معاملاتو په ستون کې يې درج کړئ.

۱. د انونتور په واسطه اخير............45000Af

۲. يو کس د کرايې له درکه زموږ قرضداره دی 2000Af.......... .

۳. تاديــه شــوي ماليات د يوه نيم کال لپاره دي ، کلنــي ماليات 60000Af دي چې موږ د نوې حسابي دورې نيمايي يا شپږ مياشتني ماليات په پيشکي توګه تاديه کړي دي.

۴. موږ د کشمشو له درکه 4000Af قرضدار يو.

۵. د ربحې حاصل د دوو مياشتو مربوط دی چې زموږ مديون د يوې مياشتې ربحه په پيشکي توګه تاديه کړېده.

۶. مــوږ د شرکــت د ترميم په موخه چې ممکن په راتلونکي کــې عملي شي، احتياطاً 1000Af پس انداز کوو.

۷. د تعمير شوې ځمکې استهلاک له دفتري قيمت څخه په غير مسقيمه توګه يو فيصد دی.

۸. د اثاثيې او تجهيزاتو استهلاک 10%په غير مستقيمه توګه له دفتري قيمت څخه .

۹. زموږ له طلباتو څخه 2000 افغانۍ مشــکوکې شــوي، طمعه کيږی چې د ياد شــوي مبلغ نيمايي هغه تاديه شي. په غير مستقيمه توګه استهلاک کيږي.

د حسابونو نوم	موجود بيلانس	
	D	C
ځمکه	100000	-----

(c) ketabton.com: The Digital Library

اثاثیه او تجهیزات	20000	2000
د امتعې پیر	70000	10000
بانک	30000	3000
نغدې پیسې	5000	
شخصې سرمایه	-----	135000
دائنین	-----	15000
پس انداز	-----	-----
انتقالي اکتیف	-----	-----
ټول طالبات	-----	-----
انتقالي پسیف	-----	-----
ټول دائنین	-----	-----
برداشت	3000	-----
د مزد مخارج	2000	-----
د بیمې مخارج	-----	-----
اداري مخارج	1000	-----
د دعوا مخارج	-----	-----
د ربحې مخارج	4000	-----
د ربحې حاصل	-----	10000
د کمیشن حاصل	-----	-----
د کرایې حاصل	-----	5000

(c) ketabton.com: The Digital Library

د امتعې پلور	-----	50000
د ځمکي استهلاک	-----	-----
د اثاثيې استهلاک	-----	-----
د ځمکي مصحيح	-----	-----
د اثاثيې د استهلاک مصحيح	-----	-----
	183000	**183000**

د بیلانس مجموعه را کړه شــوه او له هغې څخه د اختتامیه تابلو ټولو ســتونونو ته انکشــاف ورکړل شو، اختتامیه مقدماتې معلومات ثبت کړئ؟

P بیلانس A	
I شخصی سرمایه 10000 II اخیر سرمایه 41000 د ویکسل قرضه 9000 پس انداز 7000 انتقالي پسیف1000 ټول دائنین 2000	I ثابته دارايي 10000 تعمیر شوې ځمکې15000 اثاثیه او تجهیزات II سیاره دارايي 100000 اشیا 5000 طلبات 2000 د دارایې ویکسل 13000 بانک 8000 نغدې پیسې 3000 انتقالي اکتیف 4000 ټول طلبات
160000	**160000**

د معاملاتو جریان

د تحدیدي اقلامو توضیح چې په اختتامیه بیلانس کې وجود لري.

۱. موږ په تیر کال کې په پیشکي توگه کرایه تادیه کړې وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. یو کس په تیر کال کې د کمیشن له درکه مقروض وو.

۳. یوکس تیر کال موږ ته په پیشکي توگه ربحه تادیه کړې وه.

۴. موږ تیر کال د مالیاتو له درکه مقروض وو.

د ټولو معاملاتو جریان

۵. موږ په قرضي توگه شیان خریداري کوو..........................6000Af

په نغدو..........................3920Af

په تنزیل 2 فیصد.......................80 Af

جمله.........................10 000Af

۶. د حمل او نقل مخارج 1080Af

۷. موږ د خپل ځان لپاره شیان او امتعه را اخلو..................2000Af

۸. لــه هغه پس انــداز څخه چې په اختتامیه بیلانس کې ذکر شــوي دي، پــه راتلونکي کې د ماشــینونو د ترمیم لپاره په نظر کې نیول شــوی وو، اوس زموږ ترمیم عملي شو، د ترمیم مبلغ چې په حقیقي توگه د بانک له حساب څخه تادیه شو ....6000Af ده.

۹. موږ د بانکي انتقال په واسطه یوه پایه ټایپ پیرو 1900Af.

50% تنزیل 100 Af

جمله..........2000Af

۱۰. له هغو مالیاتو څخه چې موږ یې تیر کال مقروض وو، اوس خپل مالیات د بانکي انتقال له لارې تادیه کوو 2000 Af

۱۱. موږ نغدي معاشات تادیه کوو 3000 Af

۱۲. موږ خپل شیان په قرض باندې پلورو، 40000Af

د بانکي انتقال په واسطه 49000Af

2% تنزیل..................1000Af

جمله........................9000Af

۱۳. زموږ یو مشتري د شیانو یوه برخه مسترده کړه مبلغ 5000Af

۱۴. موږ په خپلو مشــتریانو باندې څلور ویکســلونه کاږو، هغوی له قبلولو وروســته ویکسلونه بیرته موږ ته را استوي د ویکسلونو مبلغ........................35000Af دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵. هغه کمیشـــن چې له تیر کال راهیسې یې غوښــتونکي وو، اوس یې په نغدي توگه تر لاسه کوو مبلغ.........................4000Af .

۱۶. خپل دوه قطعې ویکســلونه د ډیســکاونټ لپاره بانک ته وړو. د ډیســکاونټ عوارض 100Af .....

زموږ بانکي حاساب ته معامله. 19000Af.

جمله 20000Af .

۱۷. ربحه په نغدي توگه را ته تادیه شوه........................ 7000 Af

۱۸. د یوې مېلمستیا لپاره........................5000Af پس انداز کوو.

۱۹. وه کس ته چې موږ یې د اموالو داستولو له درکه مقروض یو، د تادیې په موخه یو ویسکل ور استوو. د ویکسلونه 12000Af ده.

۲۰. له طلباتو څخه مبلغ...........1000Af مشکوک کیږي.

۲۱. مــوږ یــو خپل ویکســل چې موعــد یې را رســیدلی وو، مبلغ یــې په نغدي توگه تر لاســه کوو....................5000Af .

اختتامیه حسابونه

الف:لــه دفــتري قیمت څخه د تعمیر شــوې څمکې اســتهلا ک 2% د دفتر لــه قیمت څخه (مستقیم استهلاک)

ب: له دفتري قیمت څخه د اثاثیې او تجهیزاتو استهلاک 10% (استهلاک غیر مستقیم).

ج: زموږ د مشکوک طلب استهلاک 1000Af (استهلاک مستقیم).

ح: د بیمې د جایزې له درکه مقروض یو 500 افغانۍ.

د: له تادیه شوي ربحې څخه چې (17 نمره کې یې یادونه وشوه)، پیشکي ربحه هم په ځان کې لري او یاده شــوې ربحه د اوو میاشــتو لپاره تادیه شوې ده چې د اوو میاشتو له جملې څخه درې میاشتي یې د راتلونکي کال مربوطې دي.

ط: له تادیه شــوې مزد څخه چې (په 11 نمره کې یې یادونه وشــوه) درې میاشتنی مزد دی. د درې میاشتني مزد له جملې څخه دوه میاشتي یې په راتلونکي کال پورې اړه لري..

ظ: یو کس د کرایې له درکه زموږ قرضدار دی 8000Af .

هـ: د آنونتور په واسطه د شیانو اخیري موجود 33080Af دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پورتني تمرين د حل لپاره حسابي جملې.

۱- اکتیف ته، له اختتامیه بیلانس څخه

د اختتامیه بیلانس حساب ته، له پسیف څخه

د کرایې مخارجو ته ، له انتقالي پسیف څخه.......................3000

۲- تر څو چې تادیاتو صورت نه وي نیولی د ټولو طلباتو په حساب کی کوم مبلغ نه درج کیږي.

۳- انتقالي پسیف ته، د ربحې له حاصل څخه.......................1000

۴- د ټولو دائنینو یا Creditors په حســاب کې معامله هغه وخت صورت نیسي چې موږ یوه تادیه تر سره کړې وي.

۵- د شیانو خرید ته 10000 له دائنینو څخه 6000

له نغدو څخه 3920

د تنزیل له حاصل څخه 80

۶- د تهیې مخارجو ته ، له نغدو څخه.................................1080

۷- برداشت ته ، د شیانو له پلور څخه 2000

۸- پس انداز ته 70000 له بانک څخه............................6000

له فوق العاده حاصل څخه...1000

۹- اثاثیې او تجهیزاتو ته 2000 له بانک څخه 1900

د تنزیل له حاصل څخه................................1000

۱۰- د مزد مخارجو ته، له نغدو څخه 3000

۱۱- طلباتو ته.......................................40000

بانک ته.. 49000

مخارجو ته 1000

۱۲- د شیانو مستردي ته، له طلباتو څخه..............................5000

۱۳- د ویکسلونه دارایي ته ، له طلباتو څخه......................... 35000

۱۴- نغدو ته ، له ټولو طلباتو څخه................................4000

۱۵- ډیسکاونټ ته 1000

(c) ketabton.com: The Digital Library

بانک ته...19000

۱۶- نغدو ته، د ربحې له حاصل څخه..............................7000

۱۷-د میلمستیا مخارجو ته، له پس انداز څخه......................5000

۱۸- دائنین یا Creditors ته ، د ویکسلونو له دارایي څخه.............................12000

۱۹- مشکوکو طلباتو ته، له طلباتو څخه...........................1000

۲۰- نغدو ته، د ویکسلونه له دارایي څخه..............................5000

الف: د تعمیر شوې ځمکې استهلاک ته، له تعمیر شوې ځمکې څخه 200

ب: د اثاثیې او تجهیزاتو استهلاک ته، د اثاثیې او تجهیزاتو د قیمت مصحیح ته..........1700

ج: د مشکوکو طلباتو استهلاک ته، د مشکوکو طلباتو له حساب څخه 1000

د: د بیمې مخارجو ته، له ټولو دائنینو څخه...500

هـ: د ربحې حاصل ته، له انتقالي پسیف څخه................................3000

و: انتقالي اکټیف ته، د مزد له مخارجو څخه................................2000

ظ: ټولو طلباتو ته، د کرایې له حاصل څخه..............................8000

اختتامیه معاملات

۱- د شیانوخرید ته، د تهیې له مخارجو څخه..................................1080

۲- د شیانو پلور ته، له مشتري څخه او د مشتري حساب ته له معامله کولو څخه 5000

۳- وروستي بیلانس، د آنونتور د موجوده شیانو له پلور څخه................33080

۴- وروستي پلور ته، د شیانو له پیر څخه...............78000

۵- د شیانو پلور ته، له مفاد او ضرر څخه....................................9000

۶- د ربحې حاصل ته، له مفاد اوضرر څخه..................................5000

۷- د کمیشن حاصل ته، له مفاد او ضرر څخه...............................180

۸- فوق العاده حاصل ته، له مفاد او ضرر څخه..........................1000

۹- د کرایې حاصل ته، له مفاد او ضرر څخه...............................8000

۱۰- مفاد او ضرر ته، د کرایې له مخارجو څخه....................................3000

۱۱- مفاد او ضرر ته، د تنزیل له مخارجو څخه....................................1000

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲- مفاد او ضرر ته، د ډیسکاونټ له مخارجو څخه.........................1000

۱۴- مفاد او ضرر ته ، د دعوا له مخارجو څخه......................................5000

۱۵- مفاد او ضرر ته، د ځمکې له استهلاک څخه...................................200

۱۶- مفاد او ضرر ته، د اثاثیې له استهلاک څخه................................1700

۱۷- مفاد او ضرر ته ، د مشکوک طلب له استهلاک څخه.................1000

۱۸- مفاد او ضرر ته، د بیمې له مخارجو څخه...................................500

-19 مفاد او ضرر ته، له شخصي سرمایې څخه (مفاد) 8780

۲۰- سرمایې ته، له برداشت څخه...2000

بیلانس ته، له اکټیف څخه

پسیف ته، له وروستي بیلانس څخه

D برداشت C		D شخصي سرمایه C	
2000	تفاوت 2000	(20) 2000 تفاوت 10678	اولي موجود 100000 8780
108780	**108780**	**108780**	**108780**

D پس انداز C		D کسه C	
7000 5000 تفاوت	اولي موجود 7000 5000	1000 3000تفاوت	اولي موجود 1000 3000
	12000	**12000**	**4000**

D د کرایې مخارج C		D د ربحې حاصل C	
3000	تفاوت 3000	3000 5000	1000 7000
3000	**3000**	**8000**	**8000**

(c) ketabton.com: The Digital Library

D انتقالی پسیف C		D مزد او معاش مخارج دC	
(3)1000 3000تفاوت	اولي موجود 1000 3000	(11) 3000	(2000 (9 (1000 (12
4000	**4000**	**3000**	**3000**

D د کمیشن د تنزیل حاصل C		D فوق العاده حاصل C	
180	80 100	1000 1000تفاوت	1000
180	**180**	**1000**	**1000**

D د ډیسکاونټ مخارج C		D د تهيې مخارج C	
1000	1000	1080	1080
1000	**1000**	**1080**	**1080**

D نغدي پيسې C		D انتقالي اکټیف C	
8000 اولي موجود (15)4000 (17)7000 (21)5000	3920 1080 3000 16000	3000 اولی موجود 2000	3000 2000
24000	**24000**	**5000**	**5000**

D Creditors دائنین یا C		D ویکسل قرضه C	
12000 3500 تفاوت	اولي موجود 41000 6000	9000 تفاوت	اولي موجود 9000
47000	**47000**	**9000**	**9000**

(c) ketabton.com: The Digital Library

C	مفاد او ضرر	D
د کراېي عاید 8000 د شیانوعاید 9000 د ربحې حاصل 5000 د کمیشن حاصل 180 فوق العاده عواید 1000		3000 کرایه 1000 معاشات 1000 تنزیل 1000ډیکونټ 5000 د دعوامخارج 200 د تعمیر شوې ځمکې استهلاک 1700 داثاثیې او تجهیزاتو استهلاک 1000 د مشکوکو طلباتو استهلاک 500 د بیمې مخارج 8780 مفاد
23180		**23180**

C	د پای بیلانس	D
شخصي سرمایه 106780 دائنین یا Creditors 35000 ویکسل قرضه9000 پس انداز 5000 انتقالې پسیف 3000 ټول دائنین یا Creditors 500 د اثاثیې او تجهیزاتو د مصحیح استهلاک 1700		I ثابته دارایي 9800 تعمیر شوې ځمکې 17000 اثاثیه او تجهیزات II سیاره دارایي 33080 امتعه 4000 طلبات 71100 بانک 16000 نغدې پیسې 2000 انتقالی اکتیف 8000 ټول طلبات
160980		**160980**

(c) ketabton.com: The Digital Library

C افتتاحیه بیلانس D	
I شخصي سرمايه 9000 II سرمايه غير دائنين يا Creditors 15000 پس انداز 10000 ټول دائنين يا Creditors 5000	I ثابته دارايي 20000 معمېر شوې ځمکې 5000 اثانيه او تجهيزات II سياره دارايي 50000 شيان (امتعه) 12500 طلبات 4500 ويکسل داريي 15000 بانک 1000 نغدې پيسې 3000 انتقالي اکتيف
12000	**12000**

الف: د اختتاميه بيلانس د تحديدي پستونو د حسابونو توضيح:

۱- تير کال مو په پيشکي توگه ماليات تاديه کړي وو.........................3000

۲- له تير کال راهيسې د کميشن له درکه قرضدار يو..........................50

ب: د معاملاتو جريان:

۳- امتعه پلورو، په قرضي توگه 20000

په نغدي توگه 19600

2% تنزيل 400

40000

۴- موږ په مشـــتريانو يا پيرودونکو باندې څلور ويکســـلونه کاږو او هغوی له قبولي وروســـته ويکسلونه موږ ته را استوي. د يادو شويو ويکسلونو مبلغ 20000.

۵- کوم پس انداز چې په اختتاميه بيلانس کې وليدل شـــو، د يوې دعوا لپاره په نظر کې نيول شـــوی و، اوس نو دعوا پای ته رســـېدلې او هغه مو بايللې ده او يا اړ وو چې د دعوا مخارج چې حقيقي مبلغ يې 8000Af کيږي، د بانک له لارې ور کړو.

۶- موږ کرايه په نغدي توگه تر لاسه کوو. 10000Af

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷- د تنزیل په موخه درې قطعې ویکسلونه بانک ته ورو.

د تنزیل عوارض 1600

له بانکي حساب سره معامله 13400

15000

۸-له اثاثیې او تجهیزاتو څخه مو د شخصي مقاصدو په موخه استفاده کړې 1000Af

۹- د کمیشن له درکه چې تیر کال یې قرضدار وو(دوهم نمبر قلم و گورئ)، اوس یاد شوی مبلغ په نغدي توگه تادیه کوو 5000Af

۱۰- څو قطعې خپل ویکسلونه چې موعد یې رسیدلی وو، مبلغ یې تر لاسه کوو 9500Af

ج: اختتامیه حسابونه:

۱۱- د دفتر له قیمت څخه د تعمیر شوې ځمکې 1% استهلاک، داستهلاک د مستقیم میتود په اساس.

۱۲- د دفتر له قیمت څخه د اثاثیې ا و تجهیزاتو استهلاک 25% د استهلاک د غیر مستقیم میتود په اساس.

۱۳- تادیه شوې کرایه چې په ۶ نمره کې یې یادونه وشوه، یوه برخه یې په پیشکي توگه تادیه شوې ده.

تادیه شوی مبلغ د پنځو میاشتو لپاره وو چې د هرې میاشتې کرایه 2000Af ده، د پنځو میاشتو د ټولې کرایې له جملې څخه د دوو میاشتو هغه (4000) په نوي کال پورې اړه لري.

۱۴- یو کس د ربحې له درکه زموږ قرضدار دی 2800Af.

۱۵- په روان کال کې د زلزلې یوه پیښه را منځته شوه چې زموږ تعمیراتو ته یې زیان و رساوو او تر میم یې تر اوسه پورې ځنډېدلی دی، په راتلونکي کې یې د ترمیم لپاره په تخمیني توگه 1600Af پس انداز کوو.

۱۶- د آنونتور په واسطه اخیري موجودي...............................15000Af

د پورتني مثال حسابي جملې

مختلف اکتیف ته، له اختتامیه بیلانس څخه

اختتامیه بیلانس ته ، له مختلف پسیف څخه

۱- د مالیاتو مخارجو ته، له انتقالي اکتیف څخه 3000

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲-تادیې په حقیقي توګه صورت نه دی نیولای ، نو په وروستي حساب کې نه معامله کیږي.

طلبات 20000

نغدي پیسې19601 د امتعې له پلور څخه 40000Af

د تنزیل مخارج 400

۴- ویکسل دارایي ته، له طلباتو څخه......................20000Af

۵- پس انداز 10000 له بانک څخه 8000Af

۶- کسر د کرایې له حاصل څخه 10000Af

د بانکي تنزیل عوارض 1600

بانک 13400

۸- له اثاثیې او تجهیزاتو څخه برداشت 1000Af.

۹- ټولو دائنینو ته، له نغدو څخه 5000Af.

۱۰- نغدې، د ویکسل له دارایې څخه 19500Af.

۱۱- د تعمیر شوې ځمکې استهلاک، د تعمیر شوې ځمکې له مصحیح څخه 200Af.

۱۲- د اثاثیې او تجهیزاتو استهلاک، د اثاثیې او تجهیزاتو د استهلاک له مصحیح څخه 1000Af.

۱۳- د کرایې حاصل ، له انتقالي پسیف څخه............................4000.

۱۴- ټول طلبات، د ربحې له حاصل څخه 2800Af.

۱۵- د کور مخارج ، له پس انداز څخه 1600Af

۱۶- د ختم بیلانس ، د امتعې له خرید څخه 15000Af

۱۷- د امتعې پلور، د امتعې له خرید څخه 35000

۱۸- د امتعې پلور، له مفاد او ضرر څخه (حاصل امتعه) 5000Af

۱۹- د حاصلاتو حسابونه، له مفاد او ضرر څخه.

۲۰- مفاد او ضرر، د مخارجو له مختلفو حسابونو څخه

۲۱- مفاد اوضرر ته، له شخصي سرمایې څخه............................ 8000Af

۲۲- شخصي سرمایه ، له برداشت څخه.................................8000Af

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۳- د ختم بیلانس، له اکټیف حسابونوڅخه.

۲۴- د پسیف مختلف حسابونه، د ختم له بیلانس څخه.

D فوق العاده حاصل C		D د کور مخارج C	
2000	2000	1600	1600
2000	2000	1600	1600

C د اثاثيې او تجهیزاتو استهلاک D		C د اثاثیې د قیمت مصحیح D	
1000	1000	1000	1000
1000	1000	1000	1000

C مفاد او ضرر D	
د امتعې حاصل 5000 فوق العاده حاصل 2000 د کرایې حاصل 6000 د ربحې حاصل 2800	3000 د مالیاتومخارج 400 د تنزیل مخارج 1600 د تنزیل مخارج 1600 د کور مخارج 200 د ځمکې استهلاک 8000 مفاد
15800	**15800**

P د ختم بیلا نس A	
شخصي سرمایه 97000 دائنین 15000 پس انداز 1600 انتقالي پسیف 4000 د ځمکې د قیمت مصحیح 200 د اثاثیې د قیمت مصحیح 1000	20000 تعمیر شوې ځمکې 4000 اثانیه لو تجهیزات 15000 امتعه 12500 طلبات 20400 بانک 44100 نغدې پیسې 2800 غیر انتقالي اکټیف
118800	**118800**

(c) ketabton.com: The Digital Library

P د ختم بیلانس A	
	I ثابته دارایی
	30000 تعمیر شوي ځمکې
شخصي سرمایه 7000	8000 اثاثیه او تجهیزات
شخصي سرمایه	II سیاره دارایي
دائنین 13000	30000 امتعه
پس انداز 1500	2000 طلبات
ټول دائنین 2000	4000 بانک
	19000 نغدې پیسې
	7000 غیر انتقالي اکټیف
100000	100000

الف:د اختتامیه بیلانس د تحدیدي پستونو توضیح:

۱- یو کس د کرایې له درکه تیر کال زموږ مقرو ض و.

۲- یوه کس تیر کال په پیشکی توگه موږ ته کمیشن تادیه کړی و.

ب- د معاملاتو جریان:

۳- په قرضي توگه امتعه خریداري کوو 16000Af

د بانکي انتقال په واسطه 3920

2% تنزیل 80

۴-استوونکي په موږ باندي یو ویکسل کاږي، هغه 16000Af.

۵- د هغه پس انداز مبلغ چې په اختتامیه بیلانس کې ولیدل شـو، د ترمیم لپاره جمع شـوی و، اوس پـه ترمیـم باندې پیل کوو او د هغه مصارف چې 17000Af افغانیو ته رسـیږي، په نغدي توگه تادیه کوو.

۶-د ویکسل په واسطه امتعه پلورو 40000Af.

۷-یو شمیر ویکسلونه د تنزیل په موخه بانک ته وړو.

د بانکي تنزیل عوارض............... 1000Af

زموږ بانکي دارایي ته حاصل........29000Af

جمله30000

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- ماليات د بانكي انتقال په واسطه تاديه كوو. 6000Af

۹- كوم كس چې تير كال د كرايې له دركه زموږ مقروض وو، اوس په نغدي توګه زموږ پيســې را كوي چې مبلغ 7000Af كيږي.

۱۰-له خپلې امتعې څخه د شخصي مقصد لپاره استفاده كوو په 1000Afقيمت سره .

ج- اختتاميه معاملات:

۱۱- د غير مستقيم ميتود په اساس په دفتري قيمت كې د تعمير شويو ځمكو استهلاك 2%.

۱۲- د غير مستقيم ميتود په اساس په دفتري قيمت كې د اثاثيې او تجهيزاتو استهلاك 10% .

۱۳- لكه څنګه چې په 16مه نمره كې و ښــودل شــول، تاديه شوي ماليات د شپږو مياشتو لپاره وو او د هرې مياشتې ونډه زر افغانۍ ده، د شپږ مياشتنيو مالياتو له جملې څخه 4 مياشتې يې په راتلونكي حسابې دورې پورې اړه لري چې موږ په پيشكي توګه تاديه كړېدي.

۱۴- د ربحې له دركه 3000Af مقروض يو.

۱۵- يــوه كار ګــر په مــوږ باندې دعوا وكړه. پــه احتياطي توګه د دې لپاره چــې دعوا و بايلو 4000Af پس انداز كوو.

۱۶- د انونتورپه واسطه اخيري موجودي 34000Af

د پورتني مثال حسابي جملې:

مختلف اكتيف، له اختتاميه بيلانس څخه

د اختتاميه بيلانس حساب ، له مختلف پسيف څخه

۱- په دې ځای كې واقعي تاديې صورت ندی نيولای ، نوپه حساب كې نه معامله كيږي.

۲- انتقالي پسيف ، له كميشن څخه 2000Af

۳- له دائنينو يا Creditors څخه د امتعې پير.......16000Af

له بانک څخه 3920Af

د تنزيل له حاصل څخه............ .....80Af

۴- دائنين ، د ويكسلونه له قرضې څخه.........................16000 افغانۍ.

۵- پس انداز.......................................15000

د ترميم مخارج ....2000 افغانۍ.

۶- د ويكسلونو دارايي، د امتعې له پلور څخه 40000 افغانۍ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷- د بانکي تنزيل عوارض 1000

بانک 29000

۸-د مالياتو مخارج، له بانک څخه...6000

۹- نغدي، له ټولو طلباتو څخه...7000

۱۰- برداشت ، د امتعې له پلور څخه...1000

۱۱- د تعمير شويو ځمکو استهلاک د ځمکو د استهلاک له مصحيح څخه 600

۱۲- د اثاثيې استهلاک ، د اثاثيې او تجهيزاتو د استهلاک له مصحيح څخه 800

۱۳- انتقالي اکټيف، د مالياتو له مخارجو څخه......................4000

۱۴-د ربحې مخارج، له ټولو دائنينو څخه............................3000

۱۵- د دعوا مخارج، له پس انداز څخه .

۱۶- د ختم بيلانس ، د امتعې له خريد څخه

۱۷- د امتعې پلور، د امتعې له پير څخه....................16000

۱۸- مفاد او ضرر، د مخارجو له مختلفو حسابونو څخه

۱۹- مختلفو حسابونو ته، له مفاد او ضرر څخه

۲۰- مفاد او ضرر، له شخصي سرمايې څخه 1368

۲۱- شخصي سرمايه، له برداشت څخه...........................1000

۲۲- وروستی بيلانس، له مختلف اکټيف څخه.

۲۳- مختلف پسيف، له وروستي بيلانس څخه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شپږم څپرکي پوښتنې

۱.د تحديدي پستونو د منځته راتلو علتونه واضح کړئ؟

۲.د پرداخت، عايد، حاصل او مخارجو په برخه کې لنډ معلومات ورکړئ؟

۳.داکټيف او پسيف د تحديدي پستونو په برخه کې له مثال سره معلومات وکړئ؟

۴.د حســابونو له پرانســتلو وروسته د معاملاتو د تحديدي پستونو په هکله خپل معلومات له مثال سره وړاندې کړئ؟

۵.د حسابونو د تړلو په هکله خپل معلومات وليکئ؟

۶.د تحديدي پستونو انحلال له مثال سره واضح کړئ؟

۷.په بيلانس کې د پس انداز نقش څه شی دی واضح يې کړئ؟

۸.د لومړنی توپير بيلانس څنګه لاسته راځي، له مثال سره يې واضح کړئ؟

۹.د دوهم توپير بيلانس له مثال سره واضح کړئ؟

۱۰. د موجودي او نتايجو بيلانس رسم کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرچينې او مأخذونه

۱.حسابداری مقدماتی مؤسسه فرهنگی نشر اینده گان ایران یوسف ولیئی.

۲. محاسبه وسنجش مصارف در انستیتوت اداره صنعت کابل دکتور هربرت «هیرشی».

۳. مؤسسات صنعتی افغانستان پوهنحی اقتصاد پوهنتون بوخوم المان هانس«دگنر».

۴. حسابداری مالی واداری پوهنحی اقتصاد پوهنتون کابل مترجمین ذبیح الله مدثرمحمد.

۵. Fundamentals of Accounting- Dr. Ravi sharma Bharat Law hous P.v.T L.T.D new Delh: .

۶. لکچر نوت محاسبه ریاست عمومی اصلاحات اداری اموزگاران کورس ذکر الله.

۷. محاسبه شرکت ها مؤسسه کمکی المان وافغانستان دکتور سخي اشرف زی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښوونیز نصاب د پراختیا د ریاست پیغام

د پوهنې وزارت د تخنیکي او مسلکي زده کړو معینیت د ښوونیز نصاب د انکشاف ریاست د ټولنې د عیني او ښکاره ضرورت په درک کولو سره چې د محصلینو او شاګردانو د درسي کتابونو په برخه کې یې تخنیکي او مسلکي رشتې درلودې او لري یې، په لومړي سر کې یې تصمیم ونیو، چې په ښوونیزو پلانونو او درسي مفرداتو باندې بیا کتنه وکړي او ورپسې بیا د شاګردانو او محصلینو د درسي کتابونو د تالیف لپاره مبادرت او کوښښ وکړي. د خدای(ج) په فضل او مرحمت سره او د ادارې او حسابدارۍ ځانګې د ښوونکو په میرانې او همت سره د ادارې او حسابدارۍ درسي کتابونه تالیف شول تر څو په وړیا ډول د شاګردانو او محصلینو په واک او اختیار کې ورکړل شي.

د علم او معرفت له ټولو لوستونکو، علاقمندانو، د ادارې او حسابدارۍ د مکاتبو له ښوونکو، ګرانو شاګردانو او د تخنیکي او مسلکي زده کړو د چارو له متخصصینو او همدا شان له ټولو څېړونکو او شنونکو څخه صمیمانه هیله کیږي، چې د دې کتابونو په مطالعې سره چې په لومړي ځل د ښوونکو او د ادارې او حسابدارۍ ځانګې د مسلکي غړو له لوري تالیف او تدوین شوي دي. د مسلکي، تخنیکي او علمي مطالبو او مفاهیمو د څرنګوالي په هکله خصوصاً د هغوی املایي او انشایي اشتباهاتو په اړه مونږ ته لارښوونه وکړي، ترڅو په راتلونکي کې وکړای شو، په همدې او نورو برخو کې ګرانو شاګردانو ته له دې څخه ښه، غوره، ګټور او ارزښتناکه موضوعات وړاندې کړو.

همدا شان له ګرانو شاګردانو او محصلینو څخه هیله کوو ترڅو د دې کتابونو د مطالعې او استفادې پر مهال د هیواد اقتصادي ستونزې، فقر او وروسته پاتې والی په نظر کې ونیسي او د کتابونو په ساتنه کې کوښښ او زیار وباسي، ترڅو د ډېرو شاګردانو او محصلینو د ګټې وړ وګرځي.

پته: د پوهنې وزارت- د مسلکي او تخنیکي زده کړو معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا ریاست
د درسي کتابونو د چمتو کولو عمومي مدیریت

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library